

WONDERLAND

MARINKO KOŠČEC

SADRŽAJ

1.	1
2.	9
3.	17
4.	25
5.	32
6.	38
7.	43
8.	48
9.	50
10.	53
11.	57
12.	64
13.	69
14.	77
15.	83
16.	85
17.	89
18.	92
19.	97

20.	98
21.	101
22.	106
23.	136
O autoru	140
Impresum	141

1.

Profesor, čim zakorači u hodnik, i dok se spušta dizalom, i kad gura ključ u bravicu, nasmiješen je. Usrdno odjeven i dobrosusjedski izbrijan. Pripravan, ako se ukaže, za iskušenje instant-interakcije. Mlačna je, takoreći majčinska maglica u kojoj dremucka predgradsko poslijepodne. Pluća miluje mirisna jesen. U pravilnim razmacima, odnekud dopire struganje metala po metalu. Smrt je na stablima bezglasna, koloristički doživljaj.

Dvaput tjedno, to je optimalna mjera za pristupanje radnom mjestu. I uopće, za susrete sa svijetom. Da mu ih slučajno ukinu, što bi od njega postalo? Bezglavo bi gacao baruštinom vremena. Ali on ima put, on ima poslanje. Dvaput tjedno prizvati dovoljno mentalne erekcije da izgovori svoju litaniju. Pred publikom koja ga, izvjesno je, neće izviždati ni mučiti neugodnim pitanjima. Niti drugačijim. Koja će svaku riječ njegovu primiti kao Božju, bez pogovora i bez ikakva komentara. Kako je blagotvorno, kako okrepljujuće uroniti među ta svježja, nenačeta bića. Udahnuti njihove mladosti.

Dok se vozi na uvodno predavanje, ususret vjetru što ga tapše po parfimiranom obrazu, što vijori rijetkim preostalim mu vlasima, samo što naglas ne pjevuši uz melodiju s radija.

Ti mater! Ode cipela! Polako, da ne ugazim bosom nogom, evo je. Zbilja čudesno, da pred faksom blato preživi i sušna razdoblja. I moj talent da ga pronađem cipelom, pa bila na čitavom parkiralištu jedna jedina lokva. Ali takvoj tričariji dopustiti da ti zablati duh? Ustupiti makar stanicu mozga? Ne, inteligentan čovjek ne da si nikakvo blato zemaljsko nabiti na pleća, ne hoda pogrbljen, stisnutih zuba, s grčem patnje na licu. Uopće ga ne vidi, jer ne ruje pogledom po tlu, nego diže bradu prema nebu, puni pluća zrakom i kroči samo prema naprijed. Dobar je to zrak, bez smrtonosnih klica, gotovo netaknut industrijskim otrovom, domaći. I blato je u redu, dok si svoj na svome. Kakav je zrak u tuđini? Što vrijede čak i bogatstva i blistave karijere u pečalbi, bez domaćeg zraka, bez svoje zemlje pod nogama. Svaki si dan treba ponavljati kakva je blagodat biti među svojim, gaziti rodno blato, sto posto domaće.

Profesor čvrsto grabi prema drugom katu. Spreman za šesnaesto reizdanje kolegijâ koje je

kao asistent naslijedio, i pun dužnog poštovanja jedva dotakao vlastitim adaptacijama. Smatra se prestižnim predavati višim godinama; što viša godina, to je predavač veći stručnjak, veći znanstvenik. Njega zadovoljava predavati prvoj i drugoj.

Naslijedio je i običaj da uvodni sat posveti pismenom iskazu motivacije za studij. Taj će iskaz odložiti u koš čim za sobom zatvori vrata kabineta, ali tradiciju rado održava; osim što pojede polovicu vremena, omogućuje da na miru i iz različitih kuteva, šetkajući među redovima, razgledaš sve što zaslužuje pažnju. Tijekom godine, uloga predavača donekle dekoncentrira. A i uvijek postoji opasnost da ti netko pročita pogled.

Oni najbolji komadi ionako neće dolaziti na predavanja. Eventualno na ispit, ali veće su šanse da ih sljedeći put ugledam na haubi novog Fordovog modela, u jednom od časopisa koje Karmen ostavlja na kuhinjskom stolu. Što nudi ovogodišnji priraštaj? Evo, ova dekoltirana u trećem redu, kraj prolaza, zlatne kose i čarobnog osmijeha. Marketinški potencijal svakog detalja brižno je iskorišten, oplemenjen make-upom i nakitom, minica je upravo dopičnjak, iz očiju vrišti ništavilo. Tko zna, možda se vine do polufinala lokalnog izbora za miss nečega. Možda zakvači kakva građevinskog poduzetnika ili vaterpolistu prije nego ta hvastava tjelesna plastika krene niz vodu. Zasad uživa u velikodušnosti prirode, aurom superiornosti razgrće kolegice oko sebe. Mjerka ih, grickajući olovku, zabacuje kosu visoko podižući laktove. Majica je uska.

Da, i Profesor ima oči. Ovakvi prizori u tijelu pokreću predvidljive kemijske procese, mnogo manje osobne nego genetski programirane čitavoj kategoriji sredovječnog ljudskog mušjaka. Je li mu zbog toga lakše? Nimalo, ali on ni ne pomišlja prekoračiti granicu čisto spekularnog odnosa sa svojim studenticama, niti zaglibiti među one svoje srodnike, manje ili više akademske, koji naglas sline za frizerkama i pipničarkama, te učoporeni u pivska bratstva patnju olakšavaju uzdasima *Gle mrcine!* ili *Ovoj se u očima vidi kolko ga je gladna...* Jedno je sigurno: Profesor umije jezik držati za zubima.

Ostatak izgleda uglavnom – bolje za njih – mlitavo pomiren s vlastitom neuglednošću: naplavina dosade, čovjekolikih algi. Tek pokoji probušen nos ili obrva, za osvetu niskoprofitnom tijelu. Ali zato je unutra pregnantan vrutak duhovnosti, još nepotonule u glib

materijalnog svijeta? Tu i tamo zaleti se kakav romantik, uvjeren da je paučina koja visi preko svega što se ovdje studira znak vitalnosti. Monumentalna većina ipak ne vjeruje i ne misli ništa, a studij upisuje jednako vizionarski kao što na kruh maže paštetu. Našao bi se u studentskoj populaciji i prstohvat onih koji su načuli za globalno tržište, ali takvi ne dolaze studirati na ovaj fakultet. Gle, samo jedan mužjačić među nimfama, pogledom ubada iz dna učionice. Taj namjerava, u ime svoje generacije i kao jedini predstavnik svojeg spola, pružati otpor. Ušančen u zadnjem redu i okružen obožavateljicama, čitave će me godine gađati ciničnim okom i destruirati moje pošalice, žensko hihotanje kresati poluglasnim *Moš mislit* ili *Jebote, popišaću se*, ja ću paziti da to ne čujem, i da ga poimence ne zakačim sarkazmom, a i on će zauzdati jezičinu kad mi se bude izravno obraćao. Bradpittovska faca, s cerekom obješenim o kut usana, osigurava mu apsolutnu vlast u kokošinju, a i šire, one mu nedvojbeno jedu iz ruke. Ali njemu to nije dosta, njegove su ambicije drugačije. Izbrijao je glavu, navukao vojničke čizme i spitfajtericu, ispod je bez greške tetovaža: on je *skin*. Dakle i ovaj su terorizir preuzeli.

Utonuo u stolac, Profesor neko vrijeme zuri u posjetnicu, pa duboko uzdiše i pritišće tipke na aparatu. Dobar dan gospodine Lisica, jeste li se odmorili. Da, kratko, kratko, meni kažete. Ma dajte, već vas tako zatrpali. I sve to morate sami? Našli čir? A, nemojte tako, zdravlje je ipak... Samo se ne dajte živcirati, ni za živu glavu. Ma eto, u vezi s tim honorarom. Tako sam i mislio, ali obećali ste se javiti, pa sam... A možete li predvidjeti kada bi otprilike... Ima naznaka? Možda već sljedeći tjedan? Ne, ma kakvi, naravno da mi nije toliko hitno, nipošto se ne zadužujte. U redu, čekam da se javite. Svako dobro, gospodine Lisica.

Tek što je spustio, zvoni. Sretan ti rođendan, sine. Prvi put da ti nisam ništa kupila. I to baš na ovaj okrugli. O, treba tebi svašta, samo ja sam tu nemoćna. Pa jesam li spomenula Karmen? Puno mi vrijedi što ja mislim i što ti to znaš. Ja? Nikad bolje. Je, naravno da je odluka bila zajednička. Ne daj se tome glodati. Tako je bolje za sve. Nego, nadala sam se da ćeš danas doći. Ma znam da vam je selidba sutra. Ali da nisi makar na pet minuta navratio...

Tako je bolje za sve. Altruizam za neupućene. Ni da smo svi skupa bebu dočekali u tih trideset tri kvadrata ne bi sama ponudila da ode. U normalnom svijetu, starci te izbace iz kuće oko osamnaeste ako ne pokazuješ nakanu da se sam pokupiš. Vidiš ih dvaput godišnje i obje su strane nasmiješene. U ovoj pak retardiranoj zemlji ostajemo djeca do penzije,

muškarci nikad ne nauče brinuti o sebi, umjesto da majku skinu s vrata pronađu još jednu, žene nakon poroda i same postanu dojenčad, glavnu riječ vode bake. Grade se kuće na tri kata kako bi tri, dajbože četiri generacije mogle živjeti zajedno, u neizbježnoj histeriji i nerazumijevanju koje se marljivo cementira u mržnju. Da, Mladen... Koliko već ništa nisam čuo o njemu? Bila je nedjelja u studenom, jedna od onih kad ne prestaje lijevati, negdje predvečer zvoniti, ne bi ušao, samo da mi vrati kazić, neće ga biti neko vrijeme. Što ja znam, nekako se nisam uspio začuditi što je zadavio staru. Kapljice s kišobrana već su se u predvorju organizirale u potočić, uzeo sam kazić, Jesi siguran da nisi za pivo, hoćeš da ja pozovem policiju, Hvala ne treba, sam ću. Dobro, imao je teško djetinjstvo, stari je pio, oboje ih tukao. Ali što mu je skrivila mačka, zašto ju je zaklao kad je svršio sa starom? No to je ipak izuzetan slučaj, drugi dečki iz kvarta puno su se lakše pomirili sa sudbinom, evo do jednog i danas žive u istoj kući, sa starcima i svojom djecom. U takvim okolnostima, selidba k punici, tri ulice dalje, neupitno je korak naprijed.

Ima li Profesor, dok otključava auto, i dok pokapa svoje četvrto desetljeće, pravo na zadovoljstvo sobom? Ima ga i najnezatniji nitko, i crni zločinac, ali budimo realni: četrdeset godina, kažu da je to vrhunac čija se sjeverna padina blago i pouzdano spušta u vječiti mrak. Vizije vlastitog leša zasad se još ne javljaju tako spontano; to je dobro. Škodi je sedam godina, ali neće ga ništa manje odvesti kući od novog Audija. Rad mu je plaćen kako je plaćen, ali plaća barem stiže. Malo grebe u grlu prisilni život sa ženinim roditeljima, bakom, bratom, njegovom ženom i djecom, ali to je samo privremeno, dok ne bude gotov novi stan. Nije osobito ponosan što je majku strpao u starački, ali tko će sve to pomiriti. Uostalom, tamo imaju televizore, štoviše imat će s kim komentirati *Milijunaša*. I nije li mnogo glasnije od svega toga veselje zbog djeteta koje će se roditi, kažu da je dijete najveći dar. Škoditi se motor veselo javlja, spreman da ga odnese prema sutonskim zlatom okupanom predgrađu; vedro se i nasmiješeno obzorje pred njim rastvara. U krajnjoj liniji, na duši mu ne visi nikakva zaklana mačka.

Netko zaglavljen u stubištu psujući pipa za prekidačem. O, susjed Zebić. Njemu za uspon do prvog kata treba puno mjesta i vremena. Prema dolje, svakog jutra, ide vrlo poletno. Predvečer se vraća daleko polakše i dijagonalnije. Ratovi su stvoreni za takve kao što je on. Prije rata bio je vucibatina ekskomunicirana iz portirskog miljea. Rat ga je, točnije tri tjedna čuvanja nekog skladišta, promaknuo u Branitelja s invalidskom mirovinom. Privremeno,

zahvaljujući kreditu za samozapošljavanje boraca, čak i u privatnog pčelarskog poduzetnika. Dok nije, poravnat kao zemljica, kamion s košnicama prevrnuo u jarak. Tisuće su žalaca povadili iz njega a prozore smo danima morali držati zatvorenima, pčelinja je osveta visjela nad čitavim kvartom.

Ako se bolje razmisli, Profesor nedvojbeno spada u elitu. U odnosu prema običnim učiteljima, naročito provincijskim, a kako da makar jedan kvadratni centimetar ne bude provincija u zemlji s osam posto sveučilišno obrazovanih, on je elita koliko i prostitutka s poslovnicom u Sheratonu prema onoj koja cupka na Svačićevom trgu, ili haaški optuženik prema heroju Domovinskog rata koji te izbode kad mu jednim kotačem parkiraš na travnjaku, i bude oslobođen jer boluje od pts-a. Kad bi Profesora kakav slučaj nagnao da se ogleda sa svojim zapadnjačkim istovrsnikom imao bi razloga za zabrinutost, ali zapadnjački istovrsnik nema ni najmanju potrebu da se ogleda s njim, pa spokojno radi svoj posao kako ga radi. Pri uživanju u svojem elitizmu čuva se i trans-kategorijskih usporedbi. Jer profesorska, kurvinska, braniteljska i sve druge elite imaju i svoju superelitu, politiku i estradu, dvije sestrinske grane razlistale na zlatnom televizijskom stablu. U sferu superelite katkad se izdigne i koji nogometaš; ulaznicu mu, razumije se, ne mogu osigurati postignuti golovi, jedino talent za politiku ili za estradu. Ako je obdaren obama, doslovno drobi sve pred sobom.

Ali zašto bi to umanjivalo Profesorove rezultate! Naprotiv, njegov se život solidno uklapa u ono što vole nazivati uspjehom. Osobno, Profesor bi na popisu svih svojih uspjeha istaknuo bračni. Svoju bi zajednicu mirne savjesti nazvao skladnom. Zrelost je rastjerala sanjarenja o stapanju u hermetičnu cjelinu. Koja bi usred sivila svijeta iznjedrila oazu uzajamnog nadahnuća. Izdigla branu protiv svakodnevnog odrona, protiv straha da će se, samo tako, najednom sve strovaliti, i čitava se dragocjena konstrukcija razbiti u komade. Profesor, naprotiv, zna cijeniti stvarne, dostupne blagodati života u paru. Koje? Naprimjer glas koji se na škljocanje ulaznih vrata ponudi poput mekog naslonjača. Ispeglane košulje. Zajedničko gledanje televizije u krevetu. Odane, meke ruke koje dobro znaju gdje stanuje užitak. Pravilno dizanje i spuštanje grudi, dok su nasladom namirena tijela, ležeći na boku, savršeno uklopljena jedno u drugo kao dvije polovice školjke.

Dapače, kao da se napokon uspio odhrvati dozivanjima iz prošlosti koja su mu godinama ugrožavala krhku usidrenost u sadašnjici. Nasrtljivim sablastima koje su se javljale, naprimjer, u obličju nećijih osobito oblih i glatkih guzova koji pored jezera, na suvozačkom

sjedištu, usred simfonije zrikavaca i uz veselo šljapkanje, cupkaju gore-dolje na krepkoj mu muškosti. Ili jednog istraživački nastrojenog, pohlepnog i endemski stručnog jezika u čak ne sasvim praznom noćnom vlaku. Ili tih bljedorazumljivih očiju, u rijetkoj, sumanutoj kombinaciji s crvenom kosom... ali ne, u taj osinjak ne smije dirati.

Jer premda je robovanje zlatoustoj prošlosti već bio prihvatilo kao svoj doživotni križ, premda su ga uspomene na tren oćućenih pa nepovratno izgubljenih rajeva godinama kristovski mrcvarile, poput Prometejevog se orla iz dana u dan vraćale po još i još kamata za ono malo pozajmljene naslade, otkako se definitivno odlučio skrasiti sve su te jalove instant-epifanije jedna za drugom sagorjele na žrtveniku monogamije, pustile ga da u toliko žuđenom miru libido pijucka iz sakramentom ovjerena kaleža.

Ma što! Ja volim Karmen, to je jedini primjeren izraz. Više nego na početku. Utoliko bolje! Što se poda plamenu pomamnom u hipu postane pepelom. Karmen i ja, naprotiv, počeli smo s već previše opekline da bismo se dali spržiti. I stvar je, umjesto da zaglibi u međusobnoj ovisnosti i navici, s vremenom procvala. Uostalom, promatrane pod blagonaklonim kutem i osvjetljenjem, grudi joj ne vise. Tajna bračnog uspjeha svodi se na pronalaženje blagonaklonog osvjetljenja i kuta za promatranje. S vremenom, prema potrebi, čovjek stekne i koje lukavstvo, naprimjer da u presudnom trenu ugasi svjetlo.

Ionako tijesno predsoblje prepolovile su kutije, naslagane do stropa. I boravak je pod opsadom; čak i ormari, raskomadani, svjedoče kako je lako završiti na dnu svoje kutije.

He-ej, u kadi sam, čuje se iz kade.

Pa rekli smo si da ćemo zajedno završiti kad dođem, kaže Profesor.

Nema veze.

Bi li pokazivala takvu požrtvornost, pita se Profesor, i pjevušila u kadi, da idemo k mojima. A što je ovo?

Kuhinjski je stol stratište zagonetnog masakra. Iz piramide od najlonskih vrećica vire deseci krilaca i bataka, opsceno razdrljenih, dlakavih. Čovjeka je strah zaviriti unutra, neće li se naći i koja ukosnica, zlatni zub...

Marinko je dobio kompenzaciju. Prošli put si me pitao zašto nisam uzela.

Tostere smo možda mogli prodati. Ali dvadeset kila piletine. I to baš sad.

Trideset. Oduzi ih dolje k Veri u škrinju, već sam se dogovorila. Sutra idu s nama.

Prilazi mu, kapljice na parketu. Jedan ručnik omotan oko kose, drugi seže od pazuha do koljena. Sjeda mu u krilo. Otkud piletina i u metaforama? Vlažnost prodire kroz tkaninu. Mlaka put, gnjecava, ružičasta, vizija pohanaca, kako cvrče u tavi.

Oprosti što je ove godine tako ispalo. Za sljedeći rođendan napraviti ćemo ti tulum.

Šuškanje vrećica.

Otkako živim s Karmen, ovo je najradosniji dio svakog dana. To je gotovo jedino što mojim danima daje smisao, čekati je ležeći na leđima, lagano se zagrijavati rukom, dok iz kupaonice stiže mirišljava uvertira bademovog mlijeka. Kud ćeš egzaktnije definicije sreće, ičeg smislenijeg od njezinih nauljenih bedara. I listova, naravno, svježih epiliranih. Ma što ako su debeljuškasti. Kakva bedastoća, uzdisati za kratkima. Meni njezine kratke noge savršeno odgovaraju. Sve je blizu. Hop, i prstići već u ustima, jezik draška stopala, gležnjeve, penje se, bedra se razmiču, sklapaju oko vrata. Prije toga, ritualni bademantl (flanel boje bjelokosti, 89 kuna na akciji u Mercatoneu), koji zove da posvuda zavučeš ruku prije nego ga zavitaš. I gaćice s nadahnutim natpisima na markici. *Romeo & Juliette*. Ili *Body Pleasure*. Ili još pretencioznije: *Satisfaction guaranteed*. Na što ću danas naletjeti? *Wonderland? Ride on, brave cowboy? Thank you for your visit and come again?* O, ne treba me nagovarati, odrolat ću ih s nikad većim apetitom, kakva blagodat, što nije splasnulo, premda nema 166 načina da ih se odrola, baš je u tome najveća umjetnost, u pronalaženju najfinijih varijacija istog. Toliki to nikad ne spoznaju, tolikima je nezamislivo kamo se sve može stići sitnim pomacima, nego se ubijaju zahtijevajući uvijek drugačije, više, opsjednuti onim što propuštaju, jer susjed ima više ljubavnica, ili mlađu ženu, ili s većim sisama, pa posežu za širokom paletom pomagala i proteza, koje ih pretvaraju u invalide. Karmen je na početku bila tako snebljiva, ne bi čovjek riječ iz nje iscijedio, godine su joj trebale da se odledi, a sad zasipa zahtjevima i napucima, iskazima divljenja mojoj tehnici i proporcijama, deklaracijama trenutnih nadahnuća u pogledu mjesta i domašaja penetracije, načina upotrebe ejakulata. Zlatna su joj usta. Otkako nema stare, može slobodno vikati. Obožavam kad viče, grize me, nogama mlati po zidu. Šteta što moramo ići, taman smo se skroz opustili.

Valjda tamo zidovi nisu od stiropora. Baka je, srećom, gluha ko noć. Možda neće više ni dugo. Onda ćemo imati i njezinu sobu, za dijete. No čuj me sad, pa nećemo ostati vječno. Godinu i pol krajnji rok do ključa u ruke, rekao je Marinko. Pozlatilo mu se. Ma briga me što guta slogove i koliki mu je pečatnjak, ono što me glode je čitav taj koncept, pola love od prodanog stana unaprijed, i još smo ga jedva nagovorili da nam ostavi drugu polovicu za polog kredita. Jebeni kredit, kao da mi nije dosta tjeskoba, i što kad ne bude za ratu zbog neplaniranih troškova, što će najprije odnijeti, frižider ili možda kinderbet, Priskočit će starci kaže Karmen, da i dosad su priskakali, samo što nisu dobili bruh od skakanja, za mene su naprimjer uvijek pokazivali neopisivo zanimanje, ni danas ne znaju što točno radim, svaki put samo što ne kažu Kakvo zadovoljstvo, da se upoznamo, ni prema njoj nisu puno drugačiji, sva sreća da imaju sina, e s njim je sasvim druga priča, njemu se sve oprašta, nek je lijen ko guzica, nek je obična vucibatina, to je sin, njega se uzdržava u trideset petoj, čak mu se za kladionicu daje, ma kao da bih ja uzeo njihovu lovu, nek si grobove s njom tapeciraju, Promijenit će se kad dođe beba kaže Karmen, to će ih raznježiti, e samo mi to fali, njihova nježnost, pekmeženje nad djetetom, Ma gedaj ove rucice, mucu mucu, e po mojem neće vješati lančice i naušnice, Darkova nek slobodno izgledaju kao štand s bižuterijom, ta će kuća postati raj zemaljski kad sve troje krenu uglas tuliti, no pa sve čovjek može izdržati neko vrijeme, samo da dođemo do stana, puno bih lakše čekao da nismo ušli u dil s tim Marinkom, ali opet, kad bi Karmen inače vidjela svojih osam plaća, prokleti lopovi, znaju kako će te ucijeniti, prvi mjesec kao malo kasni, drugi samo što nije, i hop, već ti ih duguje toliko da nitko normalan ne bi dao otkaz i zauvijek se pozdravio s njima, ništa originalno, čitava nam ekonomija tako funkcionira, Karmen se zapravo fantastično s tim nosi, Barem imam posao, na stranu što joj ja plaćam i tramvaj do posla, ali s druge strane ima nešto u tome, kako je tek bilo kad je čitav dan bila doma, ali jesam li je tjerao da se zaposli, naprotiv, kakva veleprodaja, što to ima s tobom, jesi li zato studirala povijest umjetnosti i filozofiju, ali Zašto bi se čovjek morao držati struke kao pijan plota, nisam fah-idiot, dosta mi je čekanja, hoću raditi, sjajno, tako si upoznala i privlačnosti privatnog poduzetništva, evo ti sad tvojeg Marinka, i meni nažalost,

- Ribica? Oooo... već spavaš? Gle gle, a što to tu imaš?!

2.

Profesorov život među kartonskim kutijama. Nakon nekoliko dana ne vidi se bitnog pomaka, premda je Karmen upravo *stvorena* za takve misije, premda malo što radi bolje od stavljanja stvari na police. On ih, pak, samo prevrće po rukama; ni sebi ne zna pronaći mjesto.

Čudno je rastrgan između dva osjećaja; svaki na svoj način, oba ga vraćaju u djetinjstvo. Jedan oživljuje onu prvu prisilnu selidbu, kada su srušili roditeljsku kuću i dodijelili im stan u bloku podignutom na njezinom mjestu. Istina, bila je trošna, možda su joj tako samo skratili agoniju, ali i danas teško shvaća zašto im je nadoknađena tripot manjom kvadraturom stana, i zašto nikome nije palo napamet nadoknaditi dvorište, stare orahe po kojima se verao, trešnju koja je rodila prije svih, početkom svibnja. Drugi je osjećaj povratka istim tim iščupanim korijenima, jer evo ga opet u kući nalik njegovoj, u sličnom stanju iščekivanja katastrofe i u istom kvartu. A tamo je i njihov budući stan, uplaćen novcem od prodanog, plus kredit, plus Karmenine zaostale plaće, već mu se mogu razgledati goli zidovi u kompleksu koji gradi njezin šef poduzetnik. Danas to, premda Profesor ne razumije razliku, ne zovu stambeni blok nego urbana vila, kvadrata će biti malo više, ali kako se obraniti od dojma ponavljanja, uzaludnog kretanja u mjestu.

Bol u leđima ne pokazuje nikakve namjere da prestane, zapravo se pojačava. U normalnom svijetu, za taj se posao uzme radnike, ali ne, mora se slušati Karmeninog starog, zašto da plaćamo, evo njegov kamion je tu. To fakat nije njegova selidba, ali Trebat će vam svaka kuna, što na to odgovoriti, kao da ne znam, i predobro, pa šuti i nosi. Darko je, naravno, našao načina da ne bude kod kuće, baš je na taj dan ponovno počeo raditi, ma svaki je dan prilika za novi početak, on se u to uvjerio dvadesetak puta, u sve perspektivnijim zanimanjima. Što se nas tiče, početak jednog prekrasnog tamnovanja, u suterenu s gluhom bakom, nad glavom starci, u potkrovlju Darko i njegova derišta, dobrodošli natrag u plemensku zajednicu. Dobro, treba misliti pozitivno, što bi tek bilo da je nama pripalo potkrovlje, tko bi gore odnio sve te stvari. Ali jebemu, mogli su barem pokrpati dvorište, znam da je sfalilo za spašavanje kuće ali koliko bi koštalo nasuti zemlje u te rupetine, ne, nego nosi frižider preko dasaka, a blato, pri svakom koraku provjeri imaš li još cipelu, tako će ostati sve dok se ne zaledi, kiše će se dotle slijevati u našu spavaću sobu, bilo je u planu da to srede prije nego uselimo, ali shit happens, kamionu je otišla osovina, a i trebalo je

proslaviti krštenje Darkove male, zna se što su prioriteti. Mogli bismo mi dati lovu kaže Karmen, pa da, samo nam treba da se tu ukopamo, da zabetoniramo ostatak budućnosti u temelje ovog ćumeza, radije ću spavati među mahovinom. Sebičan si, kaže Karmen, a kad dođe beba? Ali zašto ja moram sve rješavati, je li moja bila ideja da dođemo ovamo, jesam li ja zapeo s biološkim satom i sve većom opasnosti. No evo ti sad opasnosti, da nam se kuća ne sruši na glavu, padina je blaga ali ipak joj uspijeva naočigled kliziti, kažu centimetar mjesečno, e pa sad će dva kad su je ostavili ovako raskopanu, bravo za odluku da se napravi pristojna hidroizolacija i u temelje ubrizga betona, ali kako tipično, projekt prekinuti upola i ostaviti da zjapi. Karmen se neko vrijeme bila primirila, kao da je izliječena od fiksne ideje, ali stvar je jednostavno neiskorjenjiva, oči se zacakle kad televizor pokaže kakvu majčinsku idilu, pa ti toliko elokventni uzdasi, od čega bi čovjek morao biti napravljen da to izdrži, zajedno s optužbama za egocentričnost, uzalud je priznati, u redu živiš s egocentrikom ali razmisli što sve nisam, alkoholičar, nasilnik, što ja znam, djelatnik zločinačke organizacije, svećenik-pedofil, pomaže koliko i teza da je najvažnije biti svjestan problema, i da ovaj naš ne mora biti poguban za bračni organizam jer je više nalik cisti nego metastazi, čovjek može živjeti s njim. I ti si takav dobitak za moj život, kaže, cista?

Profesorov pogled zapinje u ogledalu; prizor ga ne propušta ražalostiti. Još u djetinjstvu, netko mu je lucidan prilijepio nadimak Žalosna sova, po junaku iz stripa. Skromno rečeno, otad nije postao ništa veseliji. Svagda kiselom licu sve se nametljivije dodaju začeci staračkog tromboljenja, zamućenosti, utrnuća. Možda bi trunku pomoglo dekorirati ga osmijehom, ali za to nikad nije imao dara. Svi mu napori da se nasmiješi završavaju neurotičnom grimasom, koju potpomaže i kompleks propalih zuba (sljedeći tjedan, definitivno, zadnji rok da nešto poduzme). Uostalom, za razliku od većine lica, njegovom nikakve dobiti od osmijeha; samo iskoči nos, zablista grotesknom kvrgavošću. Zgrbljena leđa i ogoljena ćela tome dodaju dovoljno razloga za skrivanje pogleda od zrcala.

Zdravlje, u globalu, zasad solidno služi. No u ovoj dobi, negdje mora početi puštati. Njemu se prvo javila vertikalna. Čitava linija od vrata do stopala, sve što ga drži uspravnim pokazuje načetost, sklonost klonuću. Gležnjevi zabrinjavajuće krckaju. U listove se već nakon kraćeg hodanja uvlači drhtavica. Koljena natiču i malaksaju. Kralješnica sve teže pronalazi položaj bez boli, koja nerijetko prerasta u opako žarenje. Stajati je ubitačno, ali ni sjediti više ne može dugo, nakon sat i pol, najviše dva, mora se ispružiti. Ukratko, više nema ugodnih položaja osim pognutog, sve je privlačnije nepomično ležati na leđima.

Netko je u zahodu ostavio novine. Što ljudi tako fascinirano traže u novinama? Da im nešto objasne o svijetu u kojem žive, i o njima samima? Muškarce zapravo najviše privlače slike automobila koje neće voziti i ženskih tijela s kojima neće kopulirati, a njihove supruge lijepe se za slike odjeće koju neće nositi. Ali sve su to slike. Što se u novinama može *pročitati*? Članci o politici? Čitavi stan u naslov. Prilozi Moj vrt i Moja zimmica? Njih se ne čita nego slaže u registrator, na vrh hrpe istih takvih, u očekivanju vremena koje će im biti potpuno posvećeno. Pisma čitatelja? Njih nitko i ne primjećuje, premda ta sitna zanovijetanja i istjerivanja pravde najvjernije odražavaju sadržaj života. To pokušavaju činiti i knjige, ali one znaju imati i po nekoliko stotina stranica, i često ni jedne jedine slike. U novinama je najposjećenije mjesto ipak TV-program. Ali s tim si gotov za par sekundi, osim ako imaš nadahnuća baciti oko na dnevne sažetke aktualnih sapunica: pišu ih istinski humoristi. Starija osoba rado će pročitati osmrtnice, i još češće, crnu kroniku. Mladi pa sve do postarijih muškarca udubit će se jedino u sportske stranice. Što one nude? Prepričavaju utakmice i preciziraju koliko je koji nogometaš dobio za prijelaz u drugi, pa u treći klub. To čitati? Žene ne čitaju sportske stranice. Barem u tom pogledu, neupitno su manje nerazvijene od mužjaka.

Dogodi se, premda izuzetno rijetko, da čovjek naleti na kakav dragulj. Evo ovaj članak naslovljen *Ispred hrvatskog veleposlanstva u Madridu ukraden diplomatski kombi – nestalo 26 slika Lovre Artukovića*. Početak potpuno nezanimljiv, emocije bi mogao izmamiti jedino slikaru slavnog prezimena, jer slike, kaže novinar, nisu bile adekvatno osigurane. Ali u nastavku doznajemo radosnu vijest, zaista, eto nečeg da ti razvedri čitav dan: sa slikama je izgubljeno, vjerojatno nepovratno, i šesnaest kutija s osobnim stvarima gospodina Veleposlanika. Osobne stvari? Među njima, zacijelo, i banalna svjetiljka za radni stol, kupljena u Ikei, za potrebe Veleposlanstva. I porculanski ćup s početka dinastije Ming, 14. stoljeće, kupljen za potrebe Veleposlanstva. I spužvaste papuče u obliku tigra koji pokazuje zube, kupljene za potrebe Veleposlanstva, i Veleposlaniku uručene u šarenom papiru s ceduljicom *Mojem tigriću, za šezdeset i drugi rođendan, Cici*. Zaista, katkad se iz novina iscijedi kap veselja.

Maco, kaže Karmen, hoćeš mi skočiti po dvadeset deka mrvica?

Profesor hoće, o kako rado, upravo *skače* iz fotelje, grabi svoju napokon oktroiranu

srhovitost, poput šala zaogrće taj izgovor da malo prošvrlja kvartom.

Automobili prolaze ulicom u kontinuiranoj koloni nalik pogrebnoj povorci. Doima se nevjerovatnim da je u djetinjstvu, sa svojim pajdašima, posred iste te ulice dovlačio željezne golove, i ako bi slučajno naišlo kakvo vozilo, moralo se debelo natrubiti da ih razmaknu. Jedan bi stajao upravo ovdje, pred Karmeninom kućom, na samom rubu prijevoja, koliko li je puta Profesor za loptom trčao niz brijeg. Karmenina se glava gdjejad jamačno zadesila na prozoru, ali čak i da ju je opazio, s obzirom na odmaklost spolnog mu sazrijevanja, ne bi je znao razlikovati od lonca s cvijećem.

U podnožju ulice, gdje mu je nekad s mukom stajala kuća, sad se kočopere same urbane vile, kad već tako žele zvati te betonske blokove, i u njima svježe urbanizirani ljudi s armiranobetonskim naglascima, gore stanovi, dolje videoteke, prodavaonice bijele i šarene tehnike, auto-dijelova, galerije limenih ego-proteza na parkiralištima. Tu je i Autohaus Čuljak, zapravo korigiran u domoljubnije Autokuća Čuljak, i salon namještaja *Za dom!* Čak se i staromodne obiteljske kuće mahom ponose znamenom poduzetništva, pločom s natpisom *Marijan Imp-Ex Commerce* ili *Varenje plastike*. Kuća ispod Karmenine pretvorila se u privatni vrtić, odozgo se na nju naslanja zubarska ordinacija. Ukratko, epidemija sveobuhvatne živosti, antipod ondašnjeg predgradskog drijemeža pod jesenskim maglama, koji je narušavala jedino pilarova tandrkalica dok se domaća gospodarska aktivnost svodila na kokošinjce, iz kojih su Profesor i njegovi istomišljenici krali jaja te iz grmlja vrebali bicikliste. Ni Karmenin stari tada još nije imao svoj kamion, njihov je kokošinjac nestao među zadnjima, pod pritiskom uvoznih doseljenika koji su zaposjeli kuće na vrhu ulice, prvo unproforci pa diplomati. Zato u jednu ruku, ako se i nije maknuo iz kvarta, Profesoru nitko me može reći da je čitav život proveo u istom kvartu.

Eto mi prilike da se barem malo iskupim za najlonske vrećice kojima Karmen fila materijalnu bazu našeg braka; šteta što kvartovske dućančice proždiru King-Kong-marketi. Karmen je, naprotiv, baš tamo u svojem elementu, oči joj se zažare među policama, tko ne bi rado za njom gurao kolica, zarazan je njezin entuzijazam, energija koju prikuplja da zapamti gdje se više isplati kupovati rižu a gdje toaletni papir, a tek kad zađe u odjel kuhinjskih pomagala, pa stane razgledavati sjeckala, cjedila, miksera... Tako seksi izgledaju među njezinim prstićima, odmah vidim delicije koje će proizvesti, ona je gastronomski guru, virtuoz jela od 47 komponenata, olifaktorno-gustativnih epifanija kojima kulminira cjelodnevni obred, uzalud lamentiram da je meni dovoljna hrenovka, sa sjetom oživljujem spomen na njezin

studij, Ali ja to volim, buni se, zašto bi mi bilo žao vremena. Ona zapravo *voli* sve kućanske poslove, u njima nalazi neki enigmatičan užitek, zrači životnom radošću čak i dok čuči kraj školjke s gumenim rukavicama, milina ju je gledati kako pegla, ekstatičkim pokretima gladi naprijed-natrag, satima, zagledana ravno pred sebe, nema neravnine koju ne bi zagladila, kako da zahvalim nebesima što su mi je poslala, tako ispunjenu imanentnim smislom, komplementarnu mojim propadanjima u prazno, svim mojim iskrivljenostima.

Toliko me njezinih osobina opčinjuje. Preciznost. Sastojke jela će prema receptu u gram kalibrirati, a eventualno odstupanje isticati pri svakom zalogaju, pokajnički tresući glavom. Metodičnost. Naputak će prije uporabe pročitati i s kutije prezervativa. Za svako putovanje sastaviti popis stvari, s početnom natuknicom *Torbe, dvije (tri?)*. Temeljnost. Satima će listati kataloge odjeće ili za njom vršljati po Internetu, bilježeći što će možda naručiti kad bude prilika. Sposobnost da kupovinu pretvori u lijek protiv depresije. Ako u ekspediciju ode sama, bez greške će se vratiti s kakvom ekstravagancijom koja bi, tko zna, jednom mogla zatrebati, art-garniturom kineskih štapića ili dizajnerskim capricciom na temu čaša za šampanjac. Pa oduševljenost čarobnim svijetom kozmetike i farmaceutike. Losionima, tonicima, balzamima, kupkama, pomadama, emulzijama, eliksirima. Vitaminima i mineralima. Tableta u riznici ima bijelih i u koloru, plosnatih i cilindričnih, šumećih i nijemih, oralnih i analnih, vatrogasnih i preventivnih, koje smiruju i koje uzbuđuju, koje predviđaju opću katastrofu sistema i koje ga fino štimaju.

Goleme napore Karmen ulaže u savršeno funkcioniranje mehanizma. S druge strane, intenzivno ignorira što god je ne zarezuje. Sve na svijetu Karmen dijeli u dvije kategorije: ono što je njezino, i ono što eventualno, ako baš mora, postoji negdje na granici pukog besmisla. U onoj prvoj kategoriji, kraljevsko mjesto pripada njezinom užitku. On nema cijene, za njega nijedna žrtva nije prevelika. Užitek mogu pružiti nove cipele, čokoladni bomboni, ležanje na suncu, ali ništa se, naravno, ne može mjeriti sa seksom. Koliko se nju pita, dani bi seksom morali počinjati i završavati, u boljim slučajevima ima ga i u sredini. Ostatak je dana, riječju, pauza između seksa. Kod Karmen nema sad-nisam-raspoložena i nema promašaja, ona je poput vrećice instant-orgazma. U stanju ga je u dva-tri poteza stvoriti niotkud, ili pak beskrajno krčkati na laganoj vatruci. Neće je omesti nikakva migrena, ni prijateljica koja na telefonu kroz plač ispovijeda bračni brodolom, ni majstor koji iza pritvorenih vrata rastavlja televizor. Bit će joj dovoljan i precizan prst pod stolom, dok ujak drži zdravicu u čast tridesetgodišnjice braka. A u onim superrijetkim slučajevima kad baš nikako da upali, pobrinut će se da barem ja, i obavezno istaknuti kako je moj užitek njezin.

Kao i svaki drugi dio njezine imovine, Profesor uživa pravo na besprijeckorno održavanje. Ona ne prestaje nadzirati je li dovoljno jeo. *Unosi živosti* u njegovu garderobu, artiklima koje inače ne bi ni pogledao. Čupa mu dlake na leđima i stišće prišteve. A kad nanjuši potencijalnu opasnost pruža pandže i kezi zube; odmah ga vidi u razgaćenom izvanbračju. Kod kuće će mu naplatiti, morat će je obilaziti svojom najfinijom pincetom, satima se umiljavati da je smekša. Što nije sasvim loše, kad jednom popusti zgrabit će ga jače nego inače. Samo poslije će na sitno mrcvariti, Na koga si mislio, ha, misliš da ne znam, misliš da nisam vidjela kako si je gledao, svi ste joj gledali u ta usta s istom idejom, ništa drugo na njoj ne valja ali njih je očito dobro istrenirala. Svaku će makar teoretsku konkurenticu satrti; naročito je nabrušena na prekratke noge i preveliku glavu, takve je pojave, razumljivo, pogađaju kao osobna uvreda. Profesor, međutim, baš ništa na njoj ne bi mijenjao. On bi upravo kao Nick Cave, Bogu da ga ima zabranio da na njoj pomakne jednu jedinu vlas. Zamišlja svoj život pored žene blistavog intelekta, blage naravi, plemenita srca, ali gadne gubice. Koliko je puta na dan pomiluje po tustom, kozičavom licu, obješenom kao u buldoga i s bradavicom na nosu? Koliko joj puta od čiste dragosti pride, poljubi masno čelo i rijetke, slijepljene pramenove? Ali Karmen, on svoju Karmen neizmjerne voli promatrati, tog se lica ne može nasititi, pogled mora nahraniti stotinu puta na dan. Njegovom je mentalnom zdravlju neophodno da se mota nadohvat ruke, da mu u prolazu dotakne rame, okrzne ga osmijehom, glasom pomiluje dušu.

Kupio je i grančicu orhideje.

A di si ti dosad?! Brzo, imamo problema s kanalizacijom!

Profesor brza, odlučan da u srazu s problemom mobilizira sve svoje kapacitete. Stvar je, doznaje, prizemna; utjelovila se u njihovoj suterenskoj kupaonici, koja pliva u pedalj nečisti, zadah tjera na povraćanje. Kod vas cijevi nemaju dovoljno pada, objašnjava Karmenin stari, pa se znaju začepiti, sav taj papir koji ženske bacaju unutra. E pa sad kad nas je ovoliko, misli Profesor, znat će još bolje. No kad on tako dobro razumije problem, zašto nije dosad nešto poduzeo? Je, to bi značilo temeljitu rekonstrukciju odvoda, dizanje poda, kopanje, vodoinstalatera, zidara, keramičara, znaš kolko bi to koštalo? Ne, ali što sad?

Idem u kamion po sajlu.

Zvuči zlokobno, i jest. Stari rutinski objašnjava:

Ja idem odozgora gurat, i kad se pokaže iz rupe, vuči gore-dole. Tu su ti čizme. Oćeš i rukavice?

Ženska se populacija kuće okupila u hodniku, čak se i Darkova Sanja spustila iz potkrovlja, prizor je previše privlačan, eto prilike za poluglasne duhovitosti. Dakako, ne smije se odgovoriti Zašto vi ne probate; to je ipak muški posao, da Darko nije na probi u najnovijoj firmi dalo bi se pregovarati, ali ovako. Stari grmi s vrha stepenica:

Jel izašla? Kak se niš ne događa? Čačkaj, velim ti, čačkaj!

Teški koraci niz stepenice.

Kak ne razmeš, jebemu sveca. Joj joj, od čega si to napravljen? Sabum ti pokazal.

Pokazuje izuzetnu hrabrost; njemu ne trebaju rukavice, zavlači ruku do lakta, štrca na sve strane, po zidovima, licu, ali ne posustaje sve dok se iz mračnih dubina ne začuje pokorno klocklo.

Viš kak se to dela.

Branko je, nema dvojbe, u mladosti bio *faca*. Kako bi inače pokupio jednu *finu frajlu*, tako su to valjda zvali. Podrijetlom sigurno nije puno mahao, ali studirao je strojarstvo, kud ćeš tada prestižnije perspektive, čak i za studenticu medicine s prezimenom. Vozio je motor, *među prvima u svojoj generaciji*, i nosio rockabilly frizuru, još je danas evociraju gadni zulufi, šteta što je gore ostao bez ičega. Inženjersku vokaciju ništa ne evocira, navodno je žrtvovana kad se rodila Karmen. U Terezinu žrtvu lakše je povjerovati, premda bi čovjek rekao da je rođena kao medicinska sestra. Koja će, međutim, rado podsjetiti kako je u studentskim danima vidjela svaku važniju izložbu i kako je uspjela Karmen odvesti u Pariz, premda ne shvaćam zbog čega točno. Darko je bio previđen za filmsku akademiju, i sigurno bi je uspio upisati u petom ili šestom pokušaju da ga nije kosnula ratna trauma, od kamermanskog iskustva sa stranim novinarima. Sljedećih se nekoliko godina bavio isključivo svojom traumom, dobro svatko na to ima pravo, samo možda nije baš optimalno razdoblje da začneš brojnu obitelj. Ali ipak je najvažnije da smo svi na okupu. Neprocjenjivo je imati se uz koga stisnuti kad zagusti.

Toga, očito, neće nedostajati: Karmen na pragu dnevne sobe, u žalosti.

Ne radi nam vešmašina.

Pa radila je prije selidbe.

Baca van hladnu vodu. Odi vidi.

Profesor gleda. Što se njega tiče, mašina radi; zuji i unutra se okreće, ali baca van hladnu vodu, nešto je očito pogrešno, samo je li to što je voda hladna ili to što je baca van? Stari je na putu, preostaje jedino očajničko rješenje:

Idem zvati majstora.

Majstor pokazuje komad nečega, nalik gromadi škrljica obrasloj školjkama, zove to grijač, pogledajte sami, Profesor potvrđuje da vidi. Čujte, kaže majstor, ja buvam ga promenil, to vam je tristo peeset kuna, plus stodvajst za montažu, ali trebalo bi promeniti i lager, a mašini je bar petnaest let, osamnaest, kaže Profesor, no vište, znači da bu za dva tjedna krepalo nekaj drugo. Ja bi na vašem mestu kupil novu, pak ste mirni. Imate ih u Metrou već od hiljadarke i pol. Karmen i Profesor kratko vijećaju, mir pobjeđuje. Majstor odlazi, sa sto kuna za dragocjeno vrijeme, savjet je besplatan.

3.

Da prođem na žuto? Evo neću. Promičimo građansku svijest vlastitim primjerom, uvijek i na svim poljima. Gle, ovaj par koji čeka pred pješačkim, vjerojatno na putu prema zavodu za zapošljavanje ili kakvom organu psiho-fizičke skrbi: u tijeku je, izgleda, oštrije bračno događanje. Ona nešto žustro argumentira, unosi mu se u lice, odguruje ga. On odgovara šamarom. Ona uzvraća, više simbolički, u znak protesta. Sad on preuzima inicijativu, grabi je za kosu, šakom udara u lice, dvaput. Iskačem, pritrčavam. Stajem na put bestijalnosti. Koja me pogađa posred nosa, razbija naočale, možda zub-dva. Ne zadovoljava ga što padam, nastavlja mlatiti nogama, drobiti kosti, hoće satrti, zbrisati s lica zemlje. Ja sam želatinasta masa, cijedim se u šaht.

Verzija dva. Iskačem, pritrčavam. Jači sam od frajera, ali to ne zloupotrebljavam: svijam mu ruku iza leđa, tek dvije-tri didaktičke šljage. I kratko predavanje o poštivanju slabijeg spola i svetosti bračne zajednice. On plače, moli za oprost, odlaze zagrljeni. Po povratku kući ubije boga u njoj.

Verzija tri. Iskačem, pritrčavam. Znatno sam slabiji, ali pružam častan otpor. Sve dok mu ona ne pritekne u pomoć, vrišteći *Pusti ga majmune, šta ti to razumiješ!*

Ništa od svega toga. Ostajem sjediti, s rukom na kvaki. Upalilo se zeleno, on kreće prema autobusnoj stanici. Ona je rukama pokrila lice, tetura, ali slijedi ga. I to ne iz ljubavi, nažalost, nego iz računa: sve druge su opcije gore.

U kabinetu, Profesor najprije pregledava poštu. Pozdravlja ga novi dekan, i želi mu da bling-blong. Tajnica ga podsjeća na sjednicu Katedre, danas nakon predavanja. Sindikalna ga središnjica poziva na protestni skup pod geslom *Dosta smo šutjeli*. Brižljivo presavlja list na četiri jednaka dijela, jedan rub prelama pod pravim kutom, skida blato s cipela. Greta inteligentnije pristupa tom problemu, cipele za predavanje čekaju pod stolom. Greta je odlično organizirana. U ormariću drži električno kuhalo, za podgrijavanje hrane koju donosi od kuće; tko zna zašto, beskrajne sate provodi u uredu. I njemu na stolu uvijek ostavi kakav kolačić ili barem kockicu čokolade. I raznovrsne poručice, duhovite dosjetke, zanimljivosti koje izrezuje iz novina. Zidove je ukasila mudrim maksimama i napucima za alkemičare životne radosti, *Ne zaboravi činiti ovo, Nemoj nikako činiti ono*, serijom fotografija

Chanelovog parfema no°5, dječjim akvarelima, obrisom Zemlje snimljene s mjeseca. Ta soba koju Profesor iz praktičnih razloga zove svojom, neupitno je Gretina. U nju je nekoć smješten kao asistentski dodatak, privremeni; nikad mu nije pripalo više od pomoćnog, poluokruglog stolića. Njezin je stol, naprotiv, prostran i masivan (kao i sama Greta), i udomljuje raznovrsne predmete: u jednom se kutu uzdiže kolebljiva piramida od fascikala i knjiga, ostatak su zauzele prilijepljene razglednice, uokvireni izvaci iz obiteljskog i psećeg albuma, kolekcija gumenih životinja, a tu su i sezonske evokacije, trenutno klipovi kukuruza, kestenovi ježinci i suho lišće koje se razlepeće pri svakom otvaranju vrata. Profesorov je favorit, i ujedno najelokventniji otisak Gretina habitusa, ipak poster s prizorom iz Beckettove drame *Oh, les beaux jours*: gospođa u godinama, do poprsja zakopana u zemlju, u jednoj ruci suncobran, drugoj nadohvat revolver.

Nikoga na ispitnom roku. Šteta. Nikad se nisam zasitio te zabave, tête-à-tête ekshibicija-egzaminacija. Oralnih, s bonusom okularnog. Trenutaka istine. Ne baš gole, ali počesto oskudno odjevene. Dobro, ima tu puno čiste konfekcije, bez ikakvih pamtljivih detalja, ali uvijek se nađe nešto duhovito, ili dirljivo, ili drugačije ekstravagantno. Recimo, ekstremno bizaran egzemplar, studentica koja brizne u neutješan plač kad joj upišeš četvorku, kako će roditeljima pred oči. Ili, manje rijetka joj kolegica koja će, kad mučenje prekineš riječima Evo vam dvojka, ali samo zato jer sam dobre volje, prezirno frknuti i na pragu ispljunuti nekakvu uvredu. Takva je sklona na ispit doći u pratnji gorostasa koji pred vratima puca zglobovima na šaci. Pa nezaobilazna dojlja, koja bi rado da joj pridržiš bebu dok odgovara. Pa student-veseljak kojem ništa ne može pokvariti raspoloženje, koji zdušno odobrava i čestita ti na svemu što kažeš umjesto njega, i na odlasku dobacuje Ma stvarno bih to bio pogledao da nije počelo svjetsko prvenstvo. Pa jedna koja ne zucne ni slova ali je pustiš jer bi suprotno bilo ubojstvo, došla je ravno s amputacije bubrega, izmikana kao krpa, s flasterima od infuzije na zapešću i vratu, ili boluje od beznadne leukemije ali htjela bi položiti makar još samo ovaj ispit. Pa tip koji je na predavanjima pokazivao znakove zabrinjavajuće anksioznosti, gotovo afazije, ali tko bi mu rekao da se u stanju (je li pitanje bilo preteško?) u jednom trenu potpuno ukočiti, i više ni glasa, i smrznuti pogled u pod, uzalud pljuskanje i polijevanje vodom, iznose ga na hodnik i na bok izvrću u spužvasti naslonjač, i tako zaleđen nestaje niz stubište, zauvijek, na nosilima hitne pomoći. Pa jedna koju nažalost nikad ne upoznaš u prirodnoj veličini, samo kao glas iz slušalice koji zakazuje ispit svaka tri mjeseca, iz godine u godinu, da bi ga dogovorenog dana došao otkazati njezin brat, pa ujak, pa šogor, itd., jer joj je nažalost iskršlo sestrino vjenčanje, jer ju je, zamislite

gospodine profesore, na ulici napao odbjegli bul-terijer i čitavu je izmrcvario, sirota, sedamnaest šavova, jer se, tek što je izašla iz bolnice, na parkiralištu zakačila oko mjesta s boksačem kojem su par dana ranije, sigurno ste čitali, suci ukrali titulu, a vraćao se ravno s razvodne parnice, zabranili mu da viđa dijete, i ukratko, razbio joj arkadu. I sve ćeš saslušati ni trepnuvši, i rođaku izraziti sućut. Ali dokle to može ići? Neće li jedan na Molim čitajte odavde, kolega, odvratiti Ne mogu, slijep sam – Dobro, onda recite što znate – Ne mogu, nijem sam – Ajde nek vam bude, što drugo da mu kažeš, ali dogodne da ste to bolje spremili...

Neki mrze ispitivati. Nekima je zlo od pomisli na vlastite splachine koje im, tisuću puta podgrijane, uporno serviraju; nakon isteka asistentskog staža nije ni pokušao vratiti ustupljene mu ispite s viših godina.

S nogama na stolu i rukama iza glave, prepušta se uspomenama. Za katedru je prešao gotovo ravno iz studentske klupe, zahvaljujući uglavnom stjecaju okolnosti, zatekao se tu kad je netko odlazio u mirovinu, profesorski se poziv tada još kitio određenim dostojanstvom, barem u očima priprostog puka, uostalom nije imao nikakvu ideju što da radi sa životom, pa zašto ne to, mudra odluka, donijela je gomilu slobodnog vremena (pustimo sad što je s njim učinio), a unutar akademske zajednice iskaze uvažavanja s naklonom, *Dobar dan kolega*, ovjerene doktoratom znanosti, jednom stečeni više ti nitko ne može uzeti, nitko ne pita sjećaš li se još ijednog njegova slova.

Istina, s početka se teško privikavao studente oslovljavati s *vi*, smatrao se neprimjerenim da glumi instancu Znanja, da prodaje vlastito i još više da ocjenjuje tuđe, gnušao se svake ustanove, bila ona najliberalnija, uvjeren kako mu je čitavo biće sazdano od otpora i bunta, kako mu žilama teče vječno mlado poricanje autoriteta, ali eto, čovjek se fantastično brzo privikne, pohrli se napuniti slamom, bez problema se sâmom sebi počne obraćati u pluralu. Kako je dalek Profesorov osjećaj da se ničime ne razlikuje od svojih studenata; sada mu je teško zamisliti da je ikad bio njihove dobi.

Možda, ali odlično se sjećam vremena prije studiranja, blaženo nepomičnog. Tulumarenja, punih pepeljara džointova i obaveznog povraćanja preko balkona. I one epizode, pretkraj srednje škole, kad je trebalo prepoznati svoju vokaciju. Srećom je postojala ustanova

profesionalne orijentacije, za takve kao što sam ja, koji su se mogli sjetiti jedino što ne žele. Gospođa srednjih godina, gotovo simpatična, s rupom na najlonkama i izgrizenim noktima, evidentno puna svojih problema, ne želim ispasti nekooperativan. Otvara knjižurinu, na svakoj stranici jedno zanimanje, u punom sjaju svoje privlačnosti, pa kreće po abecedi, akviziter, anesteziolog, valjda i astronaut, ja beznadno sliježem ramenima, ako ne tresem odlučno glavom, kad se pojavi nešto kao ekonomist ili pravnik. Kako stranice odmiču ona sve dublje uzdiše, zbilja je ne želim razočarati, ali računovođa ni za boga, spremačica nemoguće, dolazimo do slova t, što još preostaje, možda samo varilac i živoder. I na stranici turistički radnik u očima mi se budi iskra zainteresiranosti. Radnik, to ima neugodnu konotaciju, ali turizam obećaje. Ona pozdravlja moj izbor, upravo je to put za koji sam predodređen. Pa počinjem naukovati za karijeru u turističkoj znanosti. Uostalom, tko bi se okušao u nekoj pretencioznijoj nakon dva razreda tehničke škole gdje je pod satom osnovna okupacija bila nadmetanje tko će više puta prdnuti, tihomir jedan bod, zvonimir dva. A evo gdje sam sad.

To govori nadasve o temeljima njegovog akademskog zdanja. Prve je nastavne godine u cijelosti posvetio pokušaju da pukotine kamuflira kakvom-takvom fasadom, obećajući si temeljitu rekonstrukciju. Koja je ostala obećanje, ali se zauzvrat pomirio sa savješću. Naučio je ne sramiti se svega što bi uzalud *morao* znati. Žonglirati konceptima koje napola razumije, citirati iz treće ruke. Govoriti autoritativno, s elegantnom retorikom, o knjigama koje nije pročitao. Nikad otvorenima ukrašavati policu, bez žaljenja, i povremeno pred njom pozirati za novine.

Ukratko, savršeno se uklopio u akademsku zajednicu.

Sjeća se, ipak, premda mnogo teže, i vremena kad su knjige bile pune radosti. Kad ih je nezasićeno otvarao i samo u njima pronalazio hranu koja mu treba. Kad bi mu neke od njih uskovitlale krv, prebrisale Zemlju i podigle ga do neba. Kamo je sve to nestalo? Zbog čega se sasvim preokrenulo? Odakle gađenje, što god pisanog uzme u ruke, i nemoć da održi koncentraciju duže od pola stranice?

Ovo dvoje pred vratima učionice, nju kao kao da poznajem, tako je, jedna od mojih, prilično inteligentna frizura, ali lice kao prignječeno ormarom, cmače se s krumpirastim debeljkom, plaze jedno po drugome, zapravo skladan par, ona nije lijepa, on nije nedebeo, rastanak

prije predavanja, kako dirljivo. Kratak pogled na klijentelu prije nego napadnem. Missica je dakako nestala, ostalima je laknulo; blebeću među sobom kudikamo opuštenije. Skin u zadnjoj klupi me promatra s relativno pitomim neprijateljstvom, bejzbol palica zasad još ne mora van iz ruksaka. Pa hajdemo rasplitati priču. Glas ugodno odzvanja dvoranom, kruži od zida do zida, propada u prazno. One, pa i on, zapravo zapisuju, i to poput prislušnih uređaja, čak i ono što kažem samo za okladu, neće li valjda, i nema greške. Ali pišu s fascinantnom rezignacijom, s melankolijom onih što već znaju sve što je čovječanstvu preostalo do zadnjeg izdisaja. Dvije ili tri glave ipak su podignute, i britko pilje u mene, pogledom koji samo što mi ne prosvrdla čelo, ali kad se pomaknem ostaje zakovan za istu točku na zidu. Predavanje osvježavam duhovitim citatima; i u grobnoj bi jami izazvali više smijeha. Kažem Znate to kod čitatelja obično postiže humoristički učinak; gdje koji upitnik na licu. Povremeno zazvoni mobilitel; iz pristojnosti nitko ne započinje razgovor prije nego izađe. Oko polovice predavanja i ja napola spavam, riječi treba čupati iz blata, pogled sve češće bludi kroz prozor, počela je rominjati kišica, jedna pudlica spokojno kaka nasred parkirališta, gdje sam, ah da, gle već bih mogao, eto toliko za danas, doviđenja.

U 13.59, Profesor zaviruje u prostoriju za sastanke; Rikard Šnajder već čeka, omotan dimom svoje cigare, glave zakopane u tablice s brojkama. Rikardova je glava impozantan artefakt, vlastiti brončani odljev, premda već pomalo oksidiran. I odijelo je oldtimer, ali Rolls-Royce. After-shave vlada ozračjem, udružen sa znamenitom aurom što zrači iz Rikardova bića. Glava se pridiže; jedna obrva oživljuje, u blagonaklonu koliko i oholu krivulju.

Htjeli su nam zamračiti pet tisuća kuna, opominje.

To je razlog zbog kojeg je sazvao sastanak: otkrio je sklonost uprave da prešuti novac koji je Katedri preostao od prošle godine.

Ako sad ne zgrabimo, pa-pa.

Rikard je vrhunski znanstvenik. Erudit širokog spektra. Osim što je izvrsno upućen u fakultetsko zakulisje, autor je bezbrojnih teoretskih radova, članaka i monografija cijenjenih u inozemstvu, gostujući predavač na uglednim sveučilištima, predsjednik dvije-tri udruge. I proslavljeni urednik zbornikâ tuđih radova. Treba priznati: radi se o rijetkom neizumrlom primjerku *velikog uma*. Koji i nakon šezdesete mnoge zastrašuje, posvud izaziva zavist,

zlobu, žeđ za osvetom. Jer svojim mentalnim formatom, nehotice, kao reflektorom obasjava sitnost oko sebe.

Evo i Jožice. Sa snopom izgužvanih papira pod rukom i živim spomenikom prugaste košulje, djelomično pospremljene u flekave samterice. U Jožice je glava zericu vodenasta, uvijek sjajnoga golog tjemena, oči zagubljene pod debelim staklima, ruke nekako prekratke. Zanimljivo je u što se pretvorio taj dečko. Na katedru je primljen kao wunderkind, do bolećivosti senzitivan i profinjen, s čuđenjem kako je tako nešto moglo izrasti u mjestu kao što je Kutina. Kad se skrasio u akademskom miljeu, sav mu je aklamacijom priznati potencijal potonuo u blato. Kao znanstvenik zacijelo ne zaostaje za Rikardom, radovi bi mu donijeli jednak ugled da nisu objavljeni u pogrešnim publikacijama, da su ih poduprli viđeniji recenzenti, ili da nisu ostali u ladici, zbog nemara ili manjka ambicija. Nikakva ovozemaljska bagatela njega ne zarezuje, on je Pjesnik. Poeziji posvećen čitavim bićem. Neobjavljen, doduše, za to je preskroman, barem ja ne znam nikoga tko je čitao njegove pjesme. Nije ni Rikard, a ipak su mu omiljena tema.

Rikard se, kad ne čuju, rado bavi dostignućima svih kolega, i Profesor nema ni najmanjeg razloga da se smatra izuzetim. Naprotiv, čitava ga dosadašnja karijera čini privilegiranim kandidatom.

Napokon stiže i Greta, s planiranih trideset i pet minuta kašnjenja i s očima osobe koja samo što se nije probudila, pa sastanak može početi.

Onda, što ćemo s tom lovom?

Svetački osmijeh na Rikardovom licu govori *Može li se tko sjetiti kakve humanitarne akcije*, nitko ne može, debata se sretno okončava.

Četiri tisuće šesto šezdeset i dvije kune, zapečaćuje Rikard, kad se odbije porez to je osamsto sedamdeset i sedam po glavi.

Ipak, jedan plahi glas, Gretin:

A možda bismo ipak, mislim jedan dio, s obzirom da već dvije godine nismo ništa naručili za knjižnicu...

Sjena konsternacije u prostoriji, ali odmah iščezava.

Mislim, samo sam htjela podsjetiti, možda je bolje da na to odu prvi sljedeći novci, kad ih bude više, ne?

Svi se slažu. Na dnevnom je redu još samo jedna točka: treba li zaključavati nastavnički toalet. Tu su mišljenja oštro suprotstavljena. Greta se gnuša *zajedničkog žuborenja* sa studentima, kako to djeluje na naš kredibilitet, to je ponižavajuće. Rikard, pak, drži da bi postavljanje brave impliciralo ne samo nepotrebnu investiciju nego i dodatne perturbacije, tko recimo zaboravi ključ morat će ići u studentski zahod, gacati po njihovoj pišači, uostalom тамо nikad nema papira, i tako dalje. Za koju se stranu opredijeliti? Profesor je neodlučan. Jožica ne objelodanjuje svoje motrište; glava mu klima, zaspao je. Jožica rijetko uzima riječ, napose zbog govornih inhibicija i tikova. Netko bi se neupućen upitao kako ga takvog puštaju predavati. Ali nađi boljeg.

Odluka se o drugoj točki odgađa do sljedećeg sastanka.

Ono bitno, ono što nam Katedru čini gotovo jedinstvenom na fakultetu, jest činjenica da se međusobna komunikacija održava. Uglavnom. Zadnji je eksces izbio kad je Greta doznala da je Rikard na izvoru kleveta o njezinim ceduljicama *Profesorica Konigswald-Žnidaršić neće održati predavanje zbog bolesti*, koje se katkad pojavljuju i tjedan dana unaprijed, te da održana predavanja prepolovi kašnjenjem a preostalo vrijeme popuni studentskim referatima, te da zadnjih dvadeset pet godina grglja istu mlaku vodicu, te da bi od babetine jedina korist bila da ode u penziju. Greta je široka srca; takva je zloća rasplače, neko vrijeme sa Zmijom ne razgovara, ali brzo zaboravi. Druge se katedre ne uspiju sastati po pet-šest godina.

Eto, pa da tu završimo, kaže Rikard.

Imam ja još nešto, protivi se Greta. Sve mi se više studentica žali na seksističko ponašanje.

Jožica naglo otvara oči, pa počinje nešto tražiti među svojim papirima, ostala dvojica slijede primjer, tišina se oteže, sve dok Rikard ne plane:

Ma što ako sam nekoj kravi rekao da je krava?! To je moje pravo, nazvati stvari pravim imenom! Dosta licemjerja!

Teatralno pokuplja stvari, nogom čisti stolicu pred sobom, u tri je koraka pred vratima, kojima pojašnjava:

Nego ću se dodvoravati tim krampovima. Samo još groblje groblja dolazi ovamo studirati.

Greta ga ispraća upitnim pogledom. Kad je više ne može čuti, precizira:

Zapravo su se žalile, ne želeći imenovati, na nekoga tko im na ispitu komentira odjeću i inzistira da se raskomote, ili okrenu oko sebe prije nego sjednu. I ruši s komentarom *Vidim dva jaka razloga da se opet sretnemo za tjedan dana*, zureći zna se kamo.

Bedastoće, dobacuje Jožica ustajući, nonšalantno se povlači.

Pa ne misliš valjda da bih ja, zgroženo će Profesor.

4.

Hoće li to lupetanje ikad prestati, uvijek me iznova zadivi koliko joj vremena treba da se spremi, kao da je očekuje večera kod francuskog ambasadora a ne fakture u Marinkovoj prčvarnici, ali ne bi ona nikad izašla iz kuće *nepristojna*, ni do placa ne može prije cjelokupnog tretmana, nenašminkana, neisfenirana, neulaštenih cipela, bez svojeg prstenja, naušnica, Dobro ali čemu sat, pokušavam, da bi znala koliko traje kupovina karfiola? Uzalud, njezina je samosvijest u granit uklesana, Baš moraš u sve nos zabadati, brini ti malo više za svoja predavanja. No evo ipak, to su bila vrata, više se ne trebam pretvarati da spavam. Istina je, koliki bi se mijenjali sa mnom, da im je samo žena koja se hvali vlastitom nezajažljivošću, koja bi prije posla rado jednu brzopoteznu, ali neke stvari čovjek mora sa sobom podijeliti, naprimjer ona zlatokosa sa sisama, hoću li je ikad više vidjeti, slika već počinje blijedjeti, faca malo riblja čini mi se, ma šta ima veze, voliš ih pokazivati jelda, vadi to van, daj da žvačem, tu stavi ručicu, taaako, u evo ga, evo ga.

Profesor se nakratko okreće na drugu stranu. Ti su jutarnji sati jedina prilika da pokrpa nesaničnu noć, samo ovdje ništa od toga, negdje u susjedstvu zarana počinje metalno struganje, kao da čereče željeznu ždrebad, tete u susjednom vrtiću rado se služe megafonom, *Jesmo li svi piškili, da nisam čula da poslije netko traži*, zubarova je bušilica s druge strane suptilnija, ali stanuje baš u tom zidu uz koji se stisnuo, sićušno rilce marljivo traži put do mozga. U zidovima živi još zvukova, čuje se svako puštanje vode, cijevi pište i psikću na sasvim osebujan način, tu i tamo nešto zloguko jaukne, kriii-krak. Kuću krasi raskošan karakter, samo koliko još, kako će dugo prikupljati hrabrost da se otisne niz padinu.

Dobro, ništa zato, ovo je vrijeme za preslagivanje misli, kada dolaze same, svježe, dalekovidne, penetrantne, kako je hendikepiran čovjek koji na budilicu iskače iz kreveta, njegov je dan trčkanje u neprozirnoj magli. Profesor, naprotiv, svoje aktivnosti raspoređuje minuciozno, planira svaki korak, raspliće konce koje će povezati u pravi tren, akumulira koncentraciju za kreativan, eksplozivan početak. Pa još malo zadrijema.

Sad je preuzela baka. Nabija loncima u kuhinji, već mi je skuhala kavu, premda joj iz dana u

dan ponavljam da ne volim hladnu, i da je preslatka.

- Imam šećera, kak ne, evo.

- MA PREVIŠE GA IMA, PREVIŠE.

S babicom se do podneva još i moguće nekako sporazumijeti, dok se ne uvuče u alkoholnu čahuru. Nikad je ne zatekneš in flagranti, znalački bira prilike da potegne iz boce u špajzi, koju Branko ne zaboravlja osvježavati. To je vječita jabuka obiteljskog razdora, Tereza drži monstruoznim što natače staru, kako je može trovati, ali osim frktanja ništa ne poduzima. Njegovi su argumenti pragmatičniji, inače bi kupovala konjak, rakiju on sâm peče, ne košta skoro ništa. Neko su vrijeme pokušavali s antidepressivima, ali Kajćeju njoj te medecine, bacala ih je u zahod. A nije istina da pije, Samo si malo fčaj kapne, da si ga popravi. Prema službenoj verziji, počelo je nakon dedine smrti, baka se nekak zgubila. Premda su i baka i deda čitav život pili, kao i svi u njihovom kraju, gdje je rakija osnovni energent, te ga dolijevaju od jutra do mraka, svatko svoju dozu, i manje-više funkcioniraju. Samo što je babica, ostavši bez dede, zaboravila dozu. Dopodne se tanka, popodne se klati na stolcu u kuhinji, s vodenim pogledom i krunicom među prstima, više se ne da dozvati. Tek povremeno padne po stepenicama, udari glavom, raskrvari se, onda suze, Nebum više nigdar ni doteknula, jedan dan čangrizave apstinencije, sljedeće jutro već su zaboravljene i masnice i obećanja. Ali daj je uvjeri kako je na obzoru život pun radosti i šteta ga je tako zatući, kako se treba stoički nositi sa svime što više nije, s upaljenim zglobovima, rascvalim venama i obješenim bruhom, te s onim što zove Boliju me živci.

Ipak, otkako smo stigli u svojim je danima pronašla tračak smisla, preuzevši brigu za našu prehranu, to je povratak u stare dane, kad je kuhala za punu kuću težaka, takvi su i recepti, svako jelo pliva u dva prsta masti, i to svinjske, iz kanti koje skriva u zaključanom ormaru. Stari kolje svake godine oko Božića, otraga u dvorištu, a ništa se ne smije baciti, čak i crijeva posluže za krvavice, puna ih je škrinja, čitava kuća zasmrdi kad ih peku, jedino sam ih iz naše kuhinje uspio protjerati, ali kako se spasiti masti, kad babica ne bi priznala ni pod mukama, Pak nemam, sve sam potrošila, i gleda te ravno u oči, nadljudski privržena vlastitim uvjerenjima.

Osim što kuha, babica tu i tamo prođe usisavačem. A nešto je izgleda usisalo papir s bilješkama za predavanje koji je Profesor ostavio na komodi. Lijepa je to komoda nekad bila,

barem su tako vjerovali Karmenini roditelji opremajući sobu, u duhu vremena bio je ultrapas, van s rustikalnom kramom i rezbarenim intarzijama, Branko ih je posjekao za ispeći rakiju. Baka je dobila i regal, nije to bila mala stvar, *regal* od ultrapasa, još i danas sve troje tu riječ izgovara sa strahopoštovanjem, donekle opravdanim, zauzima pola sobe, ni vrata se ne mogu dokraja otvoriti. Bilježaka nema ni u komodi ni u usranom regalu, babica se križa na samu pomisao da bi pomaknula koju Profesorovu stvar, još samo jedna riječ i zatulit će Kaj sam dočekala buju me vmorili. Već godinama predavanja mu se ne mijenjaju ni za slovo, već ih je mogao naučiti napamet, ili barem prepisati u kompjuator, ali eto, mogao je toliko toga. Odlazi do prozora, pritišće nos na blagotvornu vlažnost stakla, uspavljujuće šljapkanje, kiša od jučer nije prestala, kako se pomiriti s gubitkom, još je teže to sad ispočetka pisati, pa se vraća do komode, ponovno prevrće ladicu po ladicu, kakvi su izgledi da ih pronađe među ženinim grudnjacima, svejedno, i regal podvrgava još jednom tretmanu, s jednakim učinkom, pa opet prilazi prozoru, škilji kroz rupicu u roletama, nečija donja polovica prolazi, sranje, to štekanje u leđima baš ne odustaje, a sad mu se pridružio i zub, malo se pritaji pa opet ubode, taman kad zaboraviš. Sad odlazi po usisavač, sjeda na pod, rasklapa ga, gura ruku u vrećicu,

Kuc-kuc, kaže Tereza. Si možda kompas zgubil?

Nema zle namjere u njezinom glasu. Niti dobre. Ona rijetko riječi upotrebljava s nekom stvarnom namjerom, više kako dođu, kao što se u šetnji šumom pokuplja cvijeće, gljive. Govor je kod Tereze proces spontan poput disanja. Ili, naprotiv, neprestano govoreći nastoji sebe uvjeriti da je živa? U svakom slučaju, s Brankom se savršeno nadopunjuje. On je nekada, na početku, možda i pridonosio komunikaciji, ali ona to radi tako svesrdno, sveobuhvatno, da joj je prepustio svu inicijativu, zadovoljava se povremenim njurganjem, grintanjem, ali radi što god mu se kaže. Ona je pak puna projekata, uvijek novih, kao da ih čitavih noći smišlja. I što je danas? U Metroovom katalogu našla je slatku konzolu za televizor i video, superpovoljnih 259 kuna, pa bu poslala Branka, samo nekaj prije mora van iz boravka, još bolje, mora se stan tu i tam osvježiti, ne. Izbor je pao na škrinjicu, ionak nisu u njoj držali niš važno.

Pa smo ju mislili metnuti tu u vaš hodnik, ispred kupaone. Tu vam je baš nekak prazno.

Mislili su u pluralu, dakako, samo u njezinoj figuri skromnosti, a u tome što je prazno Profesor ne vidi ništa loše, dapače, samo što je poetika ove kuće sasvim oprečna, treba popuniti svaki komadić zloguke bjeline, škrinjicama, filodendronima, goblenima koji prikazuju rosne ruže ili košutu s lanetom, uljima razmazanim kao za osvetu, visećim

anđelićima, plastičnim zečićima za čuvanje uskršnjih bonbona, barometrima, francuskim ključevima, štokrlima pod koje su tutnute prljave hulahopke, zidnim tanjurima koji podsjećaju na ljetovanja, majkama i djecom Božjom što opominju na bliskost zadnjeg zimovanja. A i nitko nije pitao za njegovo viđenje, izrečena je konstatacija, stvar su uostalom već dovukli, Branko i njegov sin, ona je za daljinskim upravljačem, još malo bliže zidu, doo-bro. Radi se o bijeloj kištri bez ladica, otklopivoj prema gore, čiji se potpuni besmisao kočoperi na vitičastim nožicama, nešto poput samostojećeg televizora bez ekrana, televizor je uostalom na njoj i stajao da nadoknadi taj feler.

Ali zašto je ne bacite ako vam ne treba, pokušava ipak Profesor, bez najmanje nade, toliko da pusti nekakav glas od sebe, i sudara se s predvidljivim zaprepaštenjem:

Pa nju mi je pokojna mama ostavila!

Jer daleko je ikonoklastička mladost, kad se sjekirom općilo s ukusima prošlih generacija, sad se relikvijama podižu brane oko vjere u vlastitu vječnost. Što je legitimno, misli Profesor, ako pritom drugome ne postavljaš prepreke na putu do kupaonice. Škrinjica dakako ostaje, ali ostaje i Tereza, i Kiklop. Mačka su teritorijalne pretenzije koštale ne samo jednog oka nego i pola metalik-srebrnog krzna, ostatak se vuče, dijelom i zaostaje po podu.

Odi Mucek, kaže Tereza iz naslonjača, već je zapalila cigaretu, kavicu nitko ne donosi ali može i mentalna, stvor u njezinom krilu trlja krmeljavu gubicu, i s opravdanim nepovjerenjem oko ne skida s Profesora.

Prednost konverzacija s Terezom je što prilično brzo možeš isključiti ton, dovoljno je uhvatiti grif i pravovremeno ubacivati da da, ili ne ne, ili tja... Pitanja ne postavlja, osim eventualno za okrijepu vlastitom izlaganju, kao što biciklisti na utrci u publiku posežu za bananama, odmah sama na njih odgovara i produžuje, ne zanima je ni jesi li još živ. Od tema, najdraža joj je Karmenina trudnoća, u širokom spektru predstojećih blagodati i mogućih komplikacija, pa bolničke pikanterije, pa banda crvena koja je sve rasprodala, pa novi projekti župnog ureda, pa što su još od namještaja dovezli susjedu zubaru, pa naši dečki u Haagu, pa u koju ribarnicu treba ići po šarana a u koju po muzgavce, ali ne postoji tema o kojoj nema svoje mišljenje, i teorem hermeneutičkog kruga bi bez kompleksa pobijala pred samim Schleiermacherom. A sve to prati opsežna koreografija, oči traže inspiraciju čas na stropu, čas na noktima ispružene ruke, zabrinuto razgledava polituru iz svih kuteva, provjerava sjaj

debelog prstenja na debelim prstima, ruku zgroženo prinosi poprsju, pa popustljivo provjerava položaj svakog tapiranog grmića na glavi. A prije ili kasnije, tu nema greške, doći će do svojeg leitmotiva, zaokružiti pogledom sobu, zatreptati i konstatirati kako nam tu zapravo niš ne fali, pa ni babica ne bu više dugo.

Jedino bi vam trebali novi zastori.

Tako je, ni više ni manje, jedino bi nam trebali novi zastori.

Nedostatak konverzacija s Terezom je što se prekidaju jedino na mehanički način, treba naći nekakvo opravdanje da se iščupaš. Srećom, autu sam zakazao majstora, Darko je detektirao lupanje u kotačima, da nije Darka lupali bi koliko hoće, da nije u nemilosti kod starog otkako mu je razbio auto pa posuđuje moj.

Majstorovo je lice smrknuto, ruka mu je crna, ne smeta, zavlači je u džep kombinezona, iskapa zgužvan paketić cigareta, vadi jednu, ravna je prstima, pripaljuje, montira u kut usana, škilji jer mu dim ulazi u oko, ili vjerojatnije: dim je samo izgovor za škiljenje.

Otišli su vam krajnici.

Otišli?

Profesor trlja bradu palcem i kažiprstom. Žao mu je auta, sjeća se kako je njemu bilo kad su mu izvadili krajnike, sjeća se mirisa kloroforma i mraka koji ga je najednom poklopio, beskonačnih dana (dva, prema kalendarskom vremenu), koje je poslije trebalo odležati, uvjerenja da je tamo odbačen, zauvijek, otada mu je dosta da vidi injekciju ili epruvetu krvi, ne spominjimo miris bolnice, da počne padati u nesvijest.

Dobro, među nama govoreći, jel ih stvarno neophodno promijeniti?

Ha čujte. Možda vam neće otpasti kotač. Barem jedno mjesec dana.

I to nije sve; zbog rasklimanih krajnika gume su se izderale, evo nek pogleda ovu crtu. Profesor vidi bezbroj crta, jedna od njih jamačno je fatalna. Što preslikava tragediju čovjekova bitka-u-svijetu: u kaosu crta na horizontu, tobože lebdeći u blagodati neograničene potencijalnosti a zapravo pritisnut nužnošću da neku od njih utjelovi vlastitim izborom, čovjek se, osokoljen pomnim i trezvenim promišljanjem, na kraju za jednu od tih

cрта uhvati, i o kako često, a vjerojatnost raste s čvrstinom racionalnog utemeljenja izbora, ona se pokaže fatalnom.

Uostalom, jeste sigurni da to hoćete popravljat, imam ja nekaj bolje za vas.

Vodi ga u ergelu, na ograđenoj livadici iza garaže; ima ih svih oblika, boja, podrijetla. Novoga gospodara vabe aluminijskim felgama, šiber-dahovima, central-lokovima, abeesovima, uz malo ih se truda i govoriti može naučiti. Što se radnog iskustva tiče, naprotiv, uzor su skromnosti. To spada među znamenite nacionalne običaje u ovoj simpatičnoj zemljici: brojčanici kilometara na polovnim autima izražavaju se isključivo eufemizmima.

Pa valjda si možete priuštiti normalan auto, kaže gazda. Ovo vam uzmem pod cijenu, s tim da nemrete očekivati bogznakaj.

O, ni slučajno. Odavna je Profesor pomiren s tim, da mu je bolje ne očekivati ništa čarobno. Koliki se čitavog života pate, zaglibjeli u nerealnim očekivanjima, nesposobni da se sagledaju izvana. Njegova se mizernost, u zrcalu majstorova pogleda, ukazuje brutalno razgolićena. Nema se kamo pred tom spoznajom: automehaničarska vokacija odražava inteligenciju, sluh za melodiju vremena; profesor je književnosti u istom tom vremenu karikatura, socijalni ekvivalent krpe kojom će majstor obrisati ruke. Na jednoj je od tih ruku prsten, širok, masivan, samo privremeno zamašćenog sjaja. Obiteljski čovjek, otac troje-četvoro djece, mehaničar je uzoran građanin. Neophodan svojoj obitelji, koju je zbrinuo daleko bolje nego što će Profesor ikad moći, koristan nebrojenim vlasnicima automobila, državi kojoj plaća porez. Kome je zaista potrebno ono čime Profesor doprinosi zajednici? Nije li u biti neshvatljivo što ga za to žele plaćati? I uopće, od kakve je lokalne ili globalne dobrobiti njegovo postojanje? Ono nije čak ni neškodljivo, jer da se održi na svojem bijednom životu troši državne i prirodne resurse. No paradoksalno, spoznaja da ga plaćaju premda je beskoristan, premda plaću nije *zaslužio*, ujedno je točka u kojoj njegov život dodiruje slutnju smisla, dapače ono što mu katkad razgali dušu; u tome je nekakvo *non servam*. Misao da ničim ne pomaže funkcioniranje svijeta u kojem živi, baš zato što taj dopušta isključivo funkcionalnost, donosi mu auru diverzanta, pritajenog gerilca. Koja je, dakako, imaginarna, ali svejedno djeluje kao melem na ranu.

Zasad će, ipak, zadržati svoj nenormalni. Krajnike neka čupa, gume mu obećaje, prvom prilikom.

Šest sati. U predvorju lupa, puše, šuška: eto Karmen s vrećicama.

- Koma sam.

Iskrcava vrećice, osim jedne, iz koje zloguko proviruje poveća kutija. Svaki iole upućen prodavač zna dvije čarobne rečenice, koje Karmen nepogrešivo bace na leđa. Prva je *Gospođo, to nam je zadnje*. Čak i da je objekt potencijalne transakcije mladunče ljame, bilo bi dovoljno da trgovac izgovori *Gospođo, to nam je zadnje*, pa da ga Karmen, zakrvavljenih očiju, uzme za uzde i dovede kući. Pogotovo ako ju je dotukao i drugom rečenicom.

- Bilo je na rate.

Ima krivnje u njezinom glasu, ali sasvim malo. Ostaje enigma kakva je blagodat u plaćanju na rate nekome tko uopće ne prima plaću. I što ću ovaj put otplaćivati? *Wok!* S čitavim arsenalom štapića i lopatica i džepnom kineskom kuharicom i natpisom *As seen on TV*.

- Ali Karmen, sad nam baka kuha.

Što je meni sasvim okej, Karmen ne mora večeri provesti među rajnglama, večer je sve što joj ostane od dana, prekovremeni su valjda isto u paketu za stan.

- Pa neće zauvijek.

Dobro je, ona misli dugoročno. Cijenim kod nje tu sklonost dalekovidnim vizijama, ja tako zagledan u trivije pred vlastitim nosom.

- Koma sam.

To je bilo za slučaj da sam zaboravio, i kao najava svaljivanja pred televizor uz obustavu zanimanja za okolinu. Sad joj više nijedna serija ne promakne. Nije, međutim, vrijeme za liječenje ovisnosti, trbuščić se počeo pokazivati. Ona je oduvijek bila trudnica, trbuščić je tu latentnu odliku samo učinio opipljivom, konačno utjelovio njezino prirodno stanje.

5.

S jumbo-plakata, izvaljen u ležaljci, vrhunski hrvatski sportaš nazdravlja mu pivom. Na semaforu, aute obilazi drhtava bakica. Ili dječaćić na štakama, s batrljcima umjesto nogu. Profesor je zapazio obrnutu proporcionalnost vrijednosti vozila i vjerojatnosti da kroz prozor proviri ruka s kovanicom. Ne proviruje, doduše, ni iz njegove Škode, ali on situaciju promatra strukturalistički: ako se smekšaš u jednom slučaju, oni će to shvatiti kao načelni poticaj za razmnažanje. Svako toliko na kućna vrata pozvoni kakva žena u kariranom sakou i tenisicama, i počne pjevušiti *Bog vam pomogao dobri čovječe, prognanica* (dokle?!), *samohrana majka, poduzeće u stečaju*, on se snuždi, kaže žao mi je, ne precizirajući zašto, zatvara vrata. Kad u novinama naleti na akciju skupljanja priloga za nečiju umjetnu pužnicu ili koštanu srž, iskreno joj poželi puno uspjeha, okreće stranicu. Ne vesele ga tuđi razvodi, bolesti, smrti, ali kao da uz njih lakše žvače svoje jadi. Običava večerati uz tv-dnevnik; kad se pojavi poplava u Češkoj misli siroti Česi, kakva sreća da smo ovdje toga pošteđeni, nastavlja spokojno mljackati, baš kao i kad pokažu smljevene u sudaru vlakova, bilo gdje na svijetu. Kad popisuju kosti iz skupne jame, ili pokazuju rupe na namještaju i krvave tragove oko njih, u kući oslobođenoj u Oluji, možda zastane. Ali ne dulje od sekunde, odmah opet ubada, reže, ritmički žvače. Padanje njujorških blizanaca, štoviše, bila je prava injekcija adrenalina, superuzbudljiva videoigra, premda pasivna. A onaj događaj u Izraelu, kada su deseci ljudi usred svadbene veselice propali kroz pod, e jebi ga, to je bio nepatvoreni humor.

Oho, na stolu Jožičina zbirka pjesama, s posvetom dragom kolegi. Dakle ipak se isplatilo izdavača *jebavati, jebavati, jebavati*. Zabrinjavajuća metaforika, koju je Rikard rado proglasio krunskim dokazom. Ali nije on homić, kakve veze ima što u trideset petoj živi s mamom, i što joj se mora javljati telefonom čim stigne na faks. Itekako se umiljava studenticama, med je medeni, pun anegdota i viceva, s neskrivenim porukama, koje međutim ne uspijevaju pronaći cilj. Inače ne bi hodnicima bauljao izbezumljena pogleda i znojnih dlanova, i tako često navraćao u zahod. A zbirka je, evo, izrasla upravo iz plemenitosti patnje: u formi klasičnih soneta, melankolični glas konstatira neravnopravni antagonizam očala i pektoral, i kako *nju* od tankoćutnosti koja u pjesniku diše zanima jedino s koliko se nula piše, i zato, dok on u tmimi memljivih knjiga pušta suzu, drugi je ćapavaju za guzu. Dobro, rijetko se susreće tako potresna patologija, i to razmazana u rimovane sonete, ali tko od nas može ostati sasvim normalan pored svinjarije koju

nasljeđujemo zajedno s radnim mjestom, prisile da ih iz godine u godinu, sve ruševniji i sve umorniji, promatramo jednako svježije i optimistične. Optička varka, naravno, jer one su uvijek nove, zapljuskuju u neiscrpnom mnoštvu varijacija i nijansi. Svejedno, svodi se na isti bolan prizor prpošnog pupanja pred nosom. Rikard je učinio gestu pobune, pokazao figu ciničnom Kronosu zamijenivši svoju ženu jednom od njih. Ali poznato je da studentice koje se udaju za dvostruko starije profesore stare dvostruko brže, pa je danas opet u braku s babetinom, realno starijom od njega, i u proširenim konzultacijama sa svakom svojom magistranticom, te ga samo mirovina može izliječiti od onog što Greta zove testosteronitis.

Ispiti prije predavanja. Studentica ulazi, bez kucanja, čemu to više spominjati, barem je lice ljubazno, nasmiješeno. Širokim pokretima zabacuje kosu, prebacuje kaput preko naslona stolca, šal preko kaputa, nogu preko noge, ništa senzacionalno, uobičajena mesnatost. Preostala joj se odjeća sastoji od narančaste košulje, široke tamnoplave kravate više nalik ubrusu, suknje od nekakva sintetičkog materijala neodredive boje, i tenisica marke puma. Zbog takvog ponašanja, vrijeme u kojem je Profesor mario za odjeću bilo bi je pribilo na stup srama; kod nje, međutim, ni najmanjeg znaka da joj je neugodno. Vadi indeks, gura ga pred Profesora, samo što ne kaže *Da mi upišete ocjenu pa da krenem*. On otvara indeks na prvoj stranici, navukao je ružnu naviku da prouči fotografiju, ima u tome pritajenog sadizma, naročito kad se radi o apsolutnicama: između devetnaeste i dvadeset treće žensko lice pretrpi upravo spektakularnu degradaciju. U kakvu crnu jamu, i kako prokleta brzo, propadne sav cvat i plamen? Kasnije, stvari se stabiliziraju na liniji relativno podnošljivog, anestetiziranog usahnuća, ali prizor te maligne defiguracije djevojačkog lica između devetnaeste i dvadeset treće, to je kondenzat ljudske tragedije.

Prvi je dio ispita čista banalnost, provjera riječi iz odabrane knjige, koje je ispisala u bilježnicu ne bi li im zapamtila značenje. To funkcionira samo kao izuzetak od pravila, no netko je davno odredio da upravo tako treba ispitivati, pa sačuvaj Bože da bi Profesor dotakao tradicijske kanone. Postavlja prvo pitanje, jednu sasvim pitomu riječ, ona kaže Znam! Samo malo! Sklapa oči, usnama mrvči nečujni očenaš, Na vrhu mi je jezika kaže, Pokažite jezik kaže Profesor, Hihhi kaže ona. Dobro, pokušajmo s ovim, iznova će Profesor. Aha, reći će ona, ali ne prestajući piljiti u njega, zabrinuto, intenzivno, s iskrenom patnjom. U redu u redu, žuri Profesor s trećom šansom. Ona ovaj put ne kaže ništa, samo sliježe ramenima, ali opet nasmiješena, dobrodušno, s puno simpatije, gotovo pokroviteljski.

Idemo prevoditi, kaže Profesor; to je drugi dio ispita, do kojeg se nekoć stizalo samo ako. Iz

knjige razroknog filozofa odabire ulomak u kojem crnoj jazz-pjevačici u trbuhu cvate zloćudna boleština. *Boli je stomak*, prevodi buduća profesorica književnosti. Potom joj se, za ono što proljetni vjetar donosi s pučine, doima prikladnom sintagma *morski smrad*. Potom dvaput pokušava odoka pogoditi rezervno ime onog što zove *sedmi mjesec*, ne ide, to joj je duhovito, krevelji se, pa kreće razumnije, naglas pobrajajući prst po prst, evo ga.

Hvala, uzdiše Profesor, preskače treći dio ispita, koji bi zahtijevao interpretaciju. Položili ste, možete ići.

- A Vama, kako mogu pomoći, kolegice?

- Ma zapravo sam došla zbog jedne konzultacije, odnosno savjeta, zapravo htjela sam pitati...

Znam ja tvoj slučaj. Svake dvije ili tri godine nađe se jedna takva, ne nužno zapanjujuće ljepote ni inteligencije, ali zato primjerne revnosti, na svakom predavanju iz prve klupe očarano žmirka mojim bravurama, i svaki mi se put slučajno zatekne pred vratima kabineta, s tim smjernim, unaprijed zahvalnim licem, negdje je načula za romantični potencijal na relaciji studentica-sredovječni profesor, ali ne zna točno gdje se stvar uključuje, možda ću ja znati. Izgleda prezadovoljna odgovorima na svoja stupidna pitanja u vezi s referatom, neka me grom satire ako ih je čula, trenutak obostrano nelagodne šutnje, što sad, ipak se povlači, natraške, još jedan mističan osmijeh da nam oboma grije srce do sljedećeg randevua. Tko zna? Tko zna? Adieu, chérie.

Tek sad počinje popuštati anestezija nad gorkom činjenicom da nema bilježaka za predavanje. Izvjesnost neugodnosti nažalost nije nadglasala lijenost. Pa hajdemo onda po fasung petljavog znojenja.

Kolega goleme teleće glave s obrvama poput egzotičnih gusjenica. Ja barem znam gdje mu je kabinet, samo troja vrata dalje od mog, a on? Petnaest se godina mimoilazimo u hodniku, i uznevjeri se svaki put kad mu kimnem, *Tko li je to*, uzalud prebire po sjećanju.

Gle, kao za inat, okupila se nadprosječna gomilica. Baš se danas nisu sjetili ničega pametnijeg, inače ih za dolazak treba nagrađivati bonbonima. Tu je i onaj tetovirani; njegovo će milosrđe zapečatiti debakl. Ali nema se kamo.

Začudo, ne, predavanje nije potpuni fijasko. Profesor ne zna točno o čemu govori, ali riječi se nekako same pronalaze i organiziraju. Čak se i auditorij doima prilično uvjeren da je sve pod kontrolom; njegovim izlaganjem kao da više no ikad vlada logika, unutrašnja nužnost, nadahnuće, ni sâm Saint-Simon ne bi bolje zastupao vlastito djelo. Osokoljen, napumpanih pluća, počinje koračati gore-dolje pred pločom, teze podupire viticama koje rukom ispisuje po zraku, tu i tamo zakoluta očima, u glas unese tremolo, naginje se preko katedre i strijelja ih pogledom dok izgovara *Četrdeset tisuća stranica memoara! Četrdeset tisuća...* U-hu! Nešto mu je presjeklo struju u kralješnici, ostaje presavinut napola, ne može se uspraviti ni za centimetar. Olovke ostaju u zraku, upitni pogledi, sve dok im prekomjerno otezanje dramske pauze ne upali žarulju, lica su živnula, već vlada vesela graja, propinju se na prste da bolje vide, oni iz zadnjih redova prilaze naprijed, ali ne bliže od dva metra, možda je zarazno. Pokušava se malo pridići, loša ideja. Kaže rečenicu-dvije o Saint-Simonovom stilu tako prepolovljen; nitko ne zapisuje, samo se gurkaju laktovima, pa odustaje, Bojim se da ćemo tu završiti. Njima se baš i ne ide, beskonačno prikupljaju stvari, no nikome ne pada napamet pitati treba li što učiniti, koga pozvati. U ispražnjenu učionicu neke glave i dalje zaviruju, neće li iz očaja pribjeći harakiriju.

Ipak uspijeva sjesti, te desetak minuta kasnije, polako, pridržavajući se za zid, krenuti prema kabinetu. Do stepeništa kako-tako, onda počinje zabava, igle i noževi u kralježnici, do prvog odmorišta, pa se vješa na ogradu, teško dišući, s glavom nad ponorom u sredini. Kad eto ti Grete:

Pa nije valjda dotle došlo?

Greta je srodna duša. Najbliskije mi biće. Mogu li osim nje, zaista bliskim, smatrati ijedno biće na svijetu? Intimu dijelimo još od mojih studentskih dana. Kada je u meni, prva i posljednja, prepoznala pupoljak predodređen da se prometne u najrosniju ružu Katedre. Donosio sam joj prljavo bračno rublje na ispiranje, ona mi je uzvraćala samoubojstvima svoje kćeri, njezinom nimalo uspješnijom pijanističkom karijerom, razlupanim automobilima i zarukama, lažnim i u zadnji čas prekinutim trudnoćama, odlučnom borbom protiv ovisnosti, itd. Veselila se mojim znanstvenim projektima, i tješila me kad sam ih se odricao. Ostao sam daleko ispod nje, to se ne da sakriti, po stručnosti kao i po širini duha. Mogu se jedino diviti njezinoj životnoj energiji i neshvatljivom talentu da u svemu prepozna nešto pozitivno. Njezino čovjekoljublje i altruizam uvijek su me nadahnjivali, barem načelno. Ona studente smatra svojom djecom, za svakog ima blagu i ohrabrujuću riječ. Čak i za potpune kretene,

naročito za njih, takvi je u grozdovima dočekuju pred kabinetom. Ispiti joj se odmah pretvaraju u prijateljsko čavrljanje, mahom nastavljaju pivom preko puta faksa, često završavaju u dva iza ponoći, sirom i vrhnjem iz njezinog frižidera. Jedino se nikad nisam usudio pitati što je točno bilo s Rikardom. Prilično se pouzdano zna da korijeni njihove kivnosti sežu sve do studentskih klupa, kada su se neko vrijeme. Izvori, međutim, nisu suglasni tko je na kraju koga. Po jednima, Greta nije odoljela prilici da se dobro situira, upoznavši šarmantnog i perspektivnog, premda dosta starijeg poduzetnika; drugi tvrde da je Rikard škartirao nju, čim je kao asistent nategnuo svoju prvu studenticu. U svakom slučaju, optimizam je nije napustio ni kad je krahiralo muževo poduzeće, kad se trebalo rastrčati da popuni kućni budžet, pisati predgovore i kritike, predavati na Ženskim studijima, simultano prevoditi stručne skupove. I ništa je nije potopilo, uvijek za drugog ima vremena i sućuti, makar da ti bolno mjesto obloži nečim iz vlastitog iskustva, s porukom vidiš da ima i gore.

A što kažeš za Jožicu, meandrira Profesor.

Jožicu?

Pa znaš za knjigu?

A, pa naravno... Ha čuj, nije on sasvim netaleantiran, nije. To me malo podsjeća na... A i mlad je još, tko zna. Ne, nisam još do kraja. Zapravo sam ju samo prolistala... Ma daj, zbilja je već toliko sati?! Čuvaj leđa! I Karmen, nju pogotovo!

Ispružen na stolu u kabinetu, s glavom među Gretinim lišćem, Profesor je hrpa mesa istresenog iz vreće, još mlaka; isprobava vlastitu smrt kao što se posudi kaput od starijeg brata. Kroz prozor dopire ravnomjerno, besmrtno brujanje obližnje prometne magistrale.

Napokon, kao na usporenom filmu, spušta nogu po nogu, uzima torbu, zaključava, tup, eto ti Rikarda. Samo je još njega trebao u ovakvom stanju.

Ohoho, kolegaaa, ovaj pjevuši, posvećujući mu ipak samo neznatan dio svoje pažnje; hodnik se pjeni od tijesnih hlačica i dekoltea. Što to čujem, radosne vijesti, ha? I ne bi se sam pohvalio, pa da zalijemo? Već te vidim, ho-ho. Za brisanje guze – spremni? Gospođa je dobro? Cvate, jel, došla je na svoje. Papa? Ima apetita? Nego što, treba se popuniti, ne može to nositi i ostati leptirić. A ti, vrijeme da se potraži nešto za prasnuti sa strane, ha? Ajde, ajde, to su normalne stvari. Ako je išta nenormalno, to je zatvarati oči pred istinom. Kojom

istinom? Da nismo stvoreni za monogamnost. To je silovanje prirode! Priroda želi neprestani pokret, obnovu, ekspanziju, a ne lišavanje, autarhiju, petrifikaciju. Monogamiju smo prihvatili s puno voluntarizma. Zbog određenih pogodnosti, razumije se, naročito za pozniju životnu dob, i za one koji su skromnijih financijskih mogućnosti. Dakle, iz suhe računice. Samo, suha računica, tja. Ne da se priroda samo tako odjebati. Dođe ona po svoje. Sve lijepo iskalkuliraš, desetljećima unaprijed, uz pomoć stambenih štedionica i životnog osiguranja, hermetički zatvoriš šlic za sve osim kućne upotrebe, i onda te pukne. I ode računica i štedionica i kućica. A naprotiv, ako pustiš životinju da se tu i tamo napase... He!

Držat ću to na umu, obećaje Profesor. A jesi li čuo da je Jožica...

Kako ne, čuo sam za koleginu zbirku kenjkanja. Velik događaj! Dosad je kenjkao kako nitko neće objaviti poeziju, sad će kako je nitko ne čita. Za takve je jedina opasnost da ne ostanu bez razloga za kenjkanje. Onda bi njihova poezija umrla. Zapravo nije to njegovo čak ni drek, to je prdac. Samo mi nije jasno, i na tome mu stvarno treba čestitati, kako je uspio isti prdac prduckati preko sto pedeset stranica. Pjesnici! Da ja slučajno poželim objaviti knjigu pjesama, naslovio bih je *Fukala me pijana mater*. Bila bi to, naravno, angažirana poezija, hrabra i plemenita anti-pedofilska gesta. Prije toga bih se pobrinuo da mi majka bude ugledna intelektualka i domoljub. Kada bi se zbirka pojavila, u intervjuima bih napao primitivce koji poistovjećuju književne likove sa stvarnim osobama. Onda bih se slikao gol za *Cosmo*. Poštovanje, kolega.

6.

Zubar ne puši spiku o postolarima koji bi imali biti najlošije obuveni. Svoje blistavo zubalo rado pokazuje, ima pravo, kud ćeš bolje, i to besplatne, reklame za majstorovo umijeće. A kako je obuven boli ga kutnjak, pred kućom je parkiran novi A6; klompe zvonko kloparaju po carrarskom mramoru. Evo mi, dakle, prilike da prolistam svježu ponudu Bayliner plovila, i škicnem Dimitrijeve Merlinke i Berberove konje, pričuvne, politički senzibilno potisnute u kut pored kanapea kako bi ustupili mjesto Murtićevim žvrljotinama.

Napokon, *à nous deux*, kazuju zubarove raskriljene ruke, željne da se dohvate kromiranih žalaca i električnih kopačica.

- Bilo je vrijeme da se upoznamo.

Manire dostojne voditeljâ tv-kvizova. Upoznavanje će se odigrati na toj ležaljci od pucketavog skaja, tako što će mi obje ruke ugurati u usta. Upravo bezobrazno, pleonastički sličići zubaru: ružičasto ispolirano lice, aseptični osmijeh, dlake koje proviruju iz bijele kute, zajedno s mirisom sapuna. Anestetičke sitnice koje mrmori treba shvatiti *Ma neću ti skoro ništa*, ali ja se svejedno grabim za rukohvate kao da me očekuje lansiranje u međuzvezdani prostor. Zubarska je stolica neka vrsta vježbaonice smrti, iz blještavila poseže valjda ipak anđeoska, premda dlakava ruka, kroz usta ti čupa dušu, kaže *Jel da nije bilo strašno*, možete ići, sljedeći.

- Tct-tct.

Znam, svjestan sam stanja. Nemoj ga, molim te, shvatiti kao uvredu svojem zvanju. Samo nek se danas izvučem, dolazit ću redovito. Pokaz ću izvaditi.

- Pa morate malo osjetiti.

Njemu je nužnost tih osjećaja jamačno lakše shvatiti, ja se pomažem misleći naprimjer na partizane kojima na živo pile gangreniranu nogu. Ali što ga je nagnalo da odabere ovo zvanje, teško da je nepomućena ljubav prema novcu, ima manje sadističkih načina da ga se zgrne.

- Čujte susjed, tako ipak ne mogu raditi, ako mašete glavom. Evo, dat ćemo injekciju.

Treba odlaziti isključivo kod muških zubara. Za malo njihove milosti isplati se zažmiriti na homoseksualnu dimenziju. Od žene je ipak previše očekivati da te pusti lišo iz položaja prevrnutog hrušta.

- Pa sad vas ne može boljeti!

To mi puno pomaže. Sad kad znam da sam u krivu, da njegov medicinski determinizam isključuje moju subjektivnu impresiju iz domene mogućeg, bol se poslušno povlači. Točno je tako rekao i kirurg kada su mi u djetinjstvu operirali cistu na stomatološkom fakultetu, Pa sad te ne može boljeti, istina injekcija je bila konjska, ali ja sam izgleda obdaren rijetkom otpornošću na anestetike. Sva je sreća, kad su me pokrili plahtom preko glave, što je doktor tumačio zahvat skupini studenata. Prošli tjedan, rekao je majstor, jedna se zavukla tako visoko da smo je morali izrezati kroz lice. U, i ova je prilično gadna. Dajte mi onu veću pilu. Majku mu, što se dimi. Držite ga čvršće za noge. Evo, probajte sad vi, kolega. Ma ne tako, šeprtljo, svog si ga izmesario!

- Dobro, sad zagrizite. Jel vas negdje možda smeta?

Ne, ovako je prekrasno. Lijeva strana lica mi je drvena i unutra pulsira, ali uvjeren sam da je plomba dostigla objektivno savršenstvo, ni poteza više. Njemu, međutim, izgleda nije dosta. Razgledava sa svih strana, kima glavom, navukao se suspens. Opet cista? Zubni karcinom?

- Imate li kakvih problema s tjeskobama? Osjećajem skučenosti?

O-ho, tu smo na mojem terenu. Sad bi bilo slatko demonstrirati da nisam u svemu potpuni laik. Ali kakve veze tjeskobe imaju sa stanjem mog zubala?

- Jednostavno rečeno, imate previše zuba. Pritišću jedni druge a pritisak se prenosi na mozak.

Gleda me sa smiješkom Budine instant-reinkarnacije, poslane toliko da mi prenese to prosvjećenje. Sjajno, sad znam što mi je. Pa da se rukujemo i odoh. A ne, on nije interniran u domeni apsolutne ideje, ima i ovozemaljskih projekata:

- Treba izvaditi oba gornja umnjaka. Samo tren, ipak bih se htio konzultirati s tehničarem, stanuje tu blizu.

Tehničar je kovrčavi čimpanza s debelim zlatnim lancima na ruci i oko vrata, to je valjda preostalo od proteza. Sad mi se zajedno nadnose nad ždrijelo, da mogu još malo jače zinuti

ušli bi unutra s baterijama i krampovima. Ne, više nema nikakve dvojbe: moraju ići van.

- A onda, da se zubi ne bi razišli svaki na svoju stranu kad dobiju prostora, stegnut ćemo ih žicom. U početku je malo neugodno, ali brzo ćete se naviknuti.

Ukratko, stvar bi trebalo nositi godinu dana, i zubi će mi biti savršeni. I dotle ću na predavanja kao android?

- Ma to vam danas nikoga ne smeta. Dapače, neke pjevačice žicu stavljaju samo tako, kao ukras.

Razmotrit ću i opciju piercinga gornje dvojke, i ugradnje malog dijamanta.

- Onda, što ćemo? Odluka je ipak vaša.

Hladan znoj pod košuljom. Nasmiješeni čupač igra se minijaturnim škripcem. Gorila je, naslonjena na vitrinu s lijekovima, presjekla odstupnicu prema vratima. Ne bi li mi, da sad kažem Hm, mislim da to moram prespavati, momentalno na glavu nabili kloroformiranu čarapu? Nije li, u datim okolnostima, nagodba najbolje što mogu postići?

- Bojim se da danas neću imati vremena za više od jednog.

Tereza se dosjetila kako unaprijediti dvorište. Ne prednji dio, prekopan i prekriven daskama, to bi impliciralo radikalne financijske zahvate, nego onaj iza kuće, tu ima prostora za besplatno razigravanje kreativnosti. Što je zapelo za njezino poduzetno oko? Mjestimične instalacije u vidu kolutova hrđave žice i okrajaka cijevi nepoznate provenijencije? Hrpa davno umirovljenih keramičkih pločica, s umivaonikom kao šlagom na kolaču? Skelet kokošinjca, barem desetljeće prepušten vlastitom bioritmu urušavanja? Gredice retardiranog kelja i beznadne blitve, koje u dinamici beskonačne licitacije zapišavaju Kiklop i ostali pretendenti? Ne, nego jablan posađen otprilike kad i kuća, u obličju tada simpatične grančice, koja je znala zatajiti svoju predestiniranu metamorfozu u monstruma što je natkrilio kuću kontrastno ističući njezino slijeganje, i uz to za oluja magnetski domahuje gromu. Zamislite, prijete Tereza, da nam se strovali posred dnevnog boravka? Ili na zubarov krov, tek što ga je nanovo prekrrio tim skupocjenim crijepom?

Polako. Zabilježimo trenutak bljeska u Terezinim očima dok spekulira o stablu koje razvaljuje zubarovu kuću, koji bi neupućenom promatraču promakao utoliko lakše što mu

nedostaje jedan komadić slagalice: informacija da je zubar Srbin. Terezinu zgroženost rizikom materijalne štete, dakle, ublažuje mogućnost da se trupac ne zadrži na krovu nego prodre sve do ordinacije. No vjerojatnost je prilično mala, a i upotrebljivost stabla zanemariva, radi se ipak o jablanu a ne o vrbi.

Ili će pasti na drugu stranu, u dvorište vrtića, dok su djeca vani?

Tu više nitko normalan ne bi imao prigovora, treba piliti.

Samo što je stvar preopasna za oboriti u komadu, treba je narezati. Branko je već donio motornu pilu. On se, naravno, sa svojom kilažom, neće penjati na tako savitljivo stablo. Neće ni Darko, od visine pada u nesvijest. Drž, nedaj, i evo ga; Profesor ni sam ne vjeruje da se zaista popeo, prema instrukcijama se veže pojasom za deblo, poteže užu da upali pilu, koja rže, propinje se, iskače mu iz ruku, pikira pred noge razborito razmaknutih logističara, razbija se u komade.

Jebem ti sveca, kaže Branko. Jebem ti sveca da ti jebem.

Nezapamćeno žustro kreće prema kući, svaljuje se na štokrl u kutu terase, hvata se za preživjele busene kose iznad ušiju, ostaje nepomično zagledan u tlo. Predvođena Terezom, publika se diskretno rasplinjuje, osim Profesora, koji iz pijeteta ostaje nad lešinom. Branko naposljetku duboko uzdiše, ipak ovladavši sobom:

Penji se natrag gore.

To je kazna? Štetu će mu naplatiti izgladnjivanjem, na vjetru i kiši? Ne, odustaje, već ima novu strategiju: ipak će se piliti pri zemlji, ručnom pilom koju je donio, i konopcem povlačiti deblo, da padne točno na željeno mjesto. U duhu narodne mudrosti, usput rezignirano poantira:

Babsko gospodarstvo i bikova vožnja.

Baba je, u konkretnom slučaju a nažalost i u svim ostalim, nalogodavac. Profesor bi rado abdicirao od nezaslužene bikovske počasti ali Branko mu već gura užu u ruke, potom odozdo viče Dobro pa kaj ni štrik ne znaš zvezati, i tiše ali ne sasvim tiho dodaje Ruke su ti zbilja od dreka. Onda ipak odlučuje staviti život na kocku, Nek pukne ak hoće kad su tu svi invalidi, penje se dva metra, tri, ooo-ho, već se počinje ljuljati, stop, Ovo je dost visoko. Izvodi trijumfalni galimatijas od četvorostrukog čvora, pa se spušta, ne propustivši dobaciti didaktičko:

Ako oca vežeš, dobro ga veži.

To u prijevodu s jezika narodne mudrosti potvrđuje da je eventualno gadno sranje izbjegnuto zahvaljujući njegovoj profesionalnosti.

Darko je prizvan natrag; sad se parnica vodi oko radnog mjesta. On bi rado izbjegao potezanje ručne pile, ali kad napokon shvaća implikaciju potezanja dvadesetmetarskog stabla prema sebi, kaže Dobro ja sam ipak mlađi.

Dakle poteže Profesor, odnosno ne treba uopće potezati dok se gorostas, stenjući pod nasrtajem metalnih zuba, ne počne oprastati od svoje uspravnosti. Jablan je još relativno mlad jablan, nadao se poživjeti, u svakom slučaju nije ni sanjao tako naglu i brutalnu smrt, ali tko ga pita što on sanja. Uostalom, da se bio zadovoljio neupadljivim, kržljivim životarenjem, umjesto da se propinje daleko izvan proporcija malograđanske pristojnosti, ne bi nikome zapeo za pilu. Profesoru se vlaže oči pred bešćutnim gašenjem tog jedrog bića, pred mučkim rušilačkim činom u kojem je i sâm okrvavio ruke, ali oplja, ide mu ravno na glavu, pušta uže, truplo ga promašuje, što se, međutim, ne može reći i za kokošinjac. Praaas posred krova, vatromet svekolike građe, prhuće iverje, komadići cigle, kokošje duše, pa se polako smiruju diljem dvorišta. Zajedno s poduzetnim duhovima; obim štete suspendira akciju sanacije, kompenzira je još jedna partija kopulacije s Profesorovim svecima, mučenik do daljnjeg ostaje izvaljen preko kelja.

7.

Na kraju ispružene ruke dječak drži revolver. Impresivna, opaka sprava, uperena u drugog dječaka, koji u cik-caku pretrčava ulicu, propinje se, lamaće rukama, na leđima pipa mjesto gdje je pogođen, okreće se, uzvraća istom mjerom, pogotkom u grudi. Ne, gunovi ipak nisu pravi. To bi bilo zasad preambiciozno od roditelja, ima vremena.

Nastavak slaloma među rupetinama u asfaltu. Plinifikacijske rane samo su djelomično zarasle. Pa ih je preorala kablovska televizija. Pa su se rascvale pod kotačima kamiona-mješalica koji dovoze beton za urbane vile. Pa je stigao Deutsche Telekom i za svagda se ukopao u našu zemljicu. Germanski superiorno, oni su prezreli logiku sizifovskog krpanja i do sljedećeg kopanja samo nasuli šljunka, koji kiše raznose niz ulicu.

Jumbo plakatom, jedno mi kazalište obećaje auto na poklon ako dođem na predstavu. Put do faksa postaje cjelodnevnom ekspedicijom. Treba osvajati metar po metar. Rush-hour je svako doba dana i noći. Intrigantno, s obzirom na broj nezaposlenih. To valjda baš oni mahnito krstare ulicama u potrazi za poslom. Neki više uopće ne napuštaju aute. U skladu s idealom perpetualne mobilnosti, iz njih nadziru situaciju, dozivaju se pokretnim stanicama, izmjenjuju kodirane poruke, pare se, vrlo uspješno. Sa svih strana pristižu novi, dahću za vrat, gnječe, uzrujani, znojni, nabrušeni do krvi. Evo, sad se skroz začepilo. Više ni makac. Tu ćemo pričekati globalno rješenje prometnog pitanja. A dotada, tako je, hajdemo svi trubiti, bit će nam lakše. Premda bi jedino istinski pomoglo sve zaravnati buldožerima, ljudi da se zavuku pod zemlju a površinu prepuste autima, kako bi se nesmetano razmnažali dok im ne preostane ništa do proždirati jedni druge. Gle, lijeva traka je prokapala, evo malo prostora da se ubacim. Ne, to se nikako nije dopalo tipu iza, u metalik zlatnom Chrysleru, mitraljira me farovima, iskaće čim smo ponovno stali, dolazi porazgovarati. Što sad? Ako i ja izađem, to će shvatiti kao poziv na šaketanje, ako ga ignoriram još će se više razgoropaditi. Ostaje solomunski spustiti staklo.

- Pederčino jedna! Šta si ti zamišljaš?!

Ne zamišljam ništa, ne odgovaram, shrvan teretom svojeg zločina. Oči mu blistaju pravednom mržnjom, žile na vratu su nabrekle. Kako je daleko spreman ići u obrani svojeg prava da ispred mene gmiže u koloni? Do ubojstva?

- Razbit ću te, seronjo!

Čista retorika, jer ni Majka Tereza mu ne bi uzvratila manje ratobornim pogledom, ali važno je da se čuje, da u Božjim analima ostane zapisano kako će proći tko mu pokuša stati na put. Kakve li je sve traume danas pretrpio na poslu... Bit će da je Dow Jones opet posrnuo. Ili su mu pred nosom preoteli kakvo propalo poduzeće.

- Gnjido! Ustrani intelektualci!

Je li moguće da se toliko vidi? Ali dobro je, nije me ni pljunuo. Odlazi vidno obogaćen, njegov je dan dobio smisao.

Gdje će Profesor pronaći svoj? Davno si je prestao postavljati tako groteskna pitanja.

Utipkava broj s posjetnice. Gospodine Lisica? Baš ste na izlasku? Ma bit ću sasvim kratak, htio sam pitati za onaj hono... Ma znam da ste rekli da ćete se javiti, ali ima tome skoro dva mjeseca, pa sam... Kako nemam razumijevanja? U redu, nemam pojma o poslovanju, ali ja sam svoj posao... Ne, naravno da ne mislim da se oko mene svijet vrti, samo bih volio znati... Čekajte, nema potrebe da se vrijeđamo. Kako, jesam li ja vas psovao?! Ne, pa ljudi smo, nema problema. Eto, samo sam to htio čuti. Dobro, čekam da se javite. Ne ne, sve je u redu. Poštovanje, gospodine Lisica.

Danima nepomično, sivlom zabetonirano nebo napokon je procurilo, i sad spokojno lijeva, bez hitnje, temeljito.

Samo jedan ispit zakazan za danas: Blanka Butković.

- Sjednite, Blanka. Onda, jeste li to ovaj put bolje spremili? Nadate se, ha? I ja, jer inače... E, moja Blanka, loše vam je to, loše. Razumijete da vas tako ne mogu pustiti. Shvaćate da su kriteriji za sve jednaki. Što ćemo s vama? Kako to mislite svladati? Ma dajte, već radite? Znam, teško je, vaši vas ne mogu izdržavati... Aha, nije to, važna vam je samostalnost. Kupili vam stan, ali režije sami plaćate. I tako, ostat ćete ovdje. Bravo, bravo. A ne fali vam društvo iz... Šibenika? Krasan grad. I zgodni dečki! Sami glumci! Vaš se sigurno isto doselio? Nemate?! A tako zgodna cura. Nije vam malo pusto u tom stanu? Gdje ste ono rekli... U Velikoj Gorici?! Ma nećete vjerovati, baš večeras tamo imam neki posao. Pa ako ste možda za kavu... Evo, pišem. Ali taj ispit, ha? Sljedeće godine ćete briljirati, obećajete?

- Izvolite, profesore. Joj, malo mi je neugodno, pa vi ste mi ipak profesor. Dobro: ti. I ti meni, naravno. Nemoj se ljutiti zbog nereda, evo tek što san stigla. Ma pusti, nije bogznašta, treba opiturat, katrige san baš naručila, i još da metnen zavise... Ću stavit kavu? Siguran si? Onda kolu? Evo saće. Ruma? Joj, sav je otišo. Ali iman domaće trave. Ne, ne te trave. Haha, on bi je pija. Vuci, hahaha, šta se stidiš! U, šta san se razvalila. Ćekaj da isključin mobitel. Vidi ga, sav se trese. Ko da ti je prvi put. Ma šta petljaš, ja ću. Mmm, Ćekaj, dlačica. Ahh... Polakše malo... Sad! Sad! Professoreee...

I već putem doma, bilo bi mu zlo. A sutra ujutro, počelo bi gorko kajanje. Koje bi ga razdiralo sve dok ne prizna. U suzama. Preobraćen, odlučan da iz stvari izvuče doživotnu pouku. Samo Karmen bi ga masakrirala. I doživotno mu to naplaćivala.

Uostalom, puno je vjerojatniji ovakav scenarij:

E, moja Blanka, loše vam je to, loše... Onda, što ćemo?... U Velikoj Gorici, kažete?... Zgodan ti je stančić... Ćekaj, ciferšlus je zapeo... Ovaj, izgleda imamo problem... Dan mi je bio katastrofa... Toliki ispiti, predavanja, pokvarena vešmašina... Sorry, to mi se inače nikad ne događa... Uh, već je toliko?!... Ćujemo se drugi tjedan, ha?... A onda me se Ćuvaj, ima da te...

Da, to je sličnije njemu.

Riječ tjeskoba zapravo se ne uklapa u kolekciju Profesorovih stanja. Turoban da, kronično, i bez opipljiva razloga. Mrgodan i zajedljiv. Poslovično mlitav, časomično apatičan kao blato. Ali tjeskoban je Ćovjek koji živi u neizvjesnosti, koji sa zebnjom nešto išćekuje. Kakve neizvjesnosti njemu vise nad glavom? Što još išćekuje? Eventualno dan kada će mu obznaniti koju je letalnu bolest izvukao na Božjoj lutriji. No to nije obzor koji bi Ćovjek želio kontemplirati. A otkud mi neki drugi, misli Profesor.

Oćinstvo! – skandira grćki kor, kao u *Moćnoj Afroditi* – Pred tobom je oćinstvo!

Da, da. Pred njim je oćinstvo. Aleluja.

Tek je Ćetiri, ali dnevna svjetlost prestaje pružati ono malo bezizglednog otpora. Studenaćka nas kiša marljivo, ravnomjerno potapa. Ni primisli kritićkog duha u ućionici: Skin je uzeo dopust, polovica ženskog auditorija dremucka, ostale vrte foršpan predstojećeg vikenda.

Privedimo recitaciju kraju, pa da se razidemo u miru. Ne, jedna prilazi. Potpis? Usred semestra? Aha, neki osobni problemi, zato dosad nije posjetila moja predavanja. Ma kad je tako. Ali to lice. Te bljedozielene oči, ljubazne, s tragom ironije, kao nehotečne. Ne!?

- Dajte mi... indeks...

Lana Kramarić... Roditelji Krešimir i Helena... Rođena osamdeset treće...

- Nije vam dobro?

- Ne ne, sve je u redu. Niski tlak pa mi se zavrti. Evo, već je prošlo.

Da je već prošlo toliko godina?! I da joj tako strašno, nepodnošljivo sličí? Ista čistoća crta, mekih koliko i strogih, iste žustre obrve, odlučnost u tankim linijama nosa, nehajna nadmoć oko punašnih usana. I crvenkasti sjaj u tamnoj kosi, premda zbog nečeg kažnjenoj škarama za živicu. I nadasve svjetlozelene oči, ta duboka prozirnost u njima, vrtoglava, isto onako raspamećuje, nečime britkim a istodobno jezivo odsutnim, dalekim od svega zemaljskog. Ali da bude moja studentica?! Kako je baš ovo odabrala? Koliko zna?

- Molim, molim. Doviđenja.

Do kabineta stiže u laganom knock-downu. Pred vratima je fakultetski informatičar, frik s kozjom bradicom bez brkova i pogledom Stevea McQuinna, kad u *Getawayu* nakon godinu dana izlazi iz tamnice.

Rekli ste u pola pet, ne?

Bit će još prerano za njega, ti tipovi žive noću, na Internetu. Formalno tu studira, i honorarno obilazi kompjutere po kabinetima. Ugrađuje im najnovije protuvirusne programe, koji djeluju do pojave još novijeg virusa, barem jednom mjesečno. Ovaj zadnji, premda mu je autor nadjenao ime *Magistar*, uspijeva sjebati i doktore. Evo, kompjuter opet radi. Nestali su svi podaci, ali od virusa je izliječen.

Dodite da vam nešto pokažem, kaže.

Na vrhu stepeništa kojim se stiže na treći kat rascvala se solidna pukotina. Izvire iz poda, zmijulji zidom, stropom, plazi niz susjedno krilo hodnika. Kroz rupu prozire svjetlo i kad prisloniš oko lijepo se vidi van: zgrada besramno puca napola.

Sve će se spraskati u ku... u komade, dijagnosticira frik. Treba što prije diplomirati i nestati odavde.

To je prava ideja. Naslonjen na gelender kao na pramčani parapet, Profesor ga prati kako se smanjuje i iščezava u stubištu.

8.

U paklu sam, nema dvojbe. Niti da je vrag, i čitava njegova ekipa, ženskog roda. Utegnute u crnu kožu, okružile su me zavezanog za stup, golog kao puža, razapetih ruku. Jedna od njih, s neskrivenom dosadom na licu, u pravilnim mi razmacima prislanja vruću peglu na podtrbušje. Dosta, dosta, vapim dok ne klonem. Peglačica ipak prestaje. Provjerava nešto na dugačkom pergamentu, navlači rukavice do lakta, varilačke naočale. Dobro, kaže, odradili smo "Po jednom za svaku ženu o kojoj je fantazirao u braku". Kliještima iz peći vadi užareni klin. Polegnuti ga na trbuh, dodaje glasom iskusnog kirurga, sad su na redu masturbacije. Ne njih! Neeeeee!

Zvoni. Jedva je prošlo devet. I to nedjelja. Zašto Karmen ne diže?

- Dobro jutro gospodine, ja sam Renata iz Croatia card cluba. Jeste li već čuli za Croatia card karticu?

- Nisam.

- Dakle najprije želim naglasiti da ona nije kreditna nego potrošačka kartica te vam omogućuje vrijedne pogodnosti u nizu trgovina, plaćanje na rate uz popust od tri do dvadeset i pet...

Karmen je u dvorištu sa svojim, formira se povorka za duhovni piknik. Najprije Darkovo jato, pa majka i kćer, pa Branko s babicom pod rukom. Sreća da je crkva na pedesetak metara, inače bi morali naručiti školski autobus. Crkve su sad zapravo na svakih pedeset metara, nešto kao bandere Božje rasvjete. Evo kreću, svatko u svojem izložbenom, ulaštenom izdanju, u najboljoj nadi da će se dopasti nebeskom prosudbenom vijeću. Popodne će u posjet svojem drugom Bogu, Mercatoneu. I on ordinira nedjeljom. Neka, glavno da su od mene digli ruke. Dosta im je što su se pojačali s Karmen, utoliko više što ranije nije pokazivala talent za pobožnost. Zanimljivo, da ga je pronašla tek otkako je sa mnom. Dobro je i za dijete, da još u trbuhu primi misne vibracije, poslužiti će kao priprema za vjeronauk u vrtiću.

Blagoslovljena je obitelj okupljena oko nedjeljnog objeda. Sad je to zadovoljstvo mnogo teže izbjeći. Jede se juha od blitve, one iz vrta; Kiklop se blaženo smijulji pod televizorom. Taj se

gasi samo preko noći; sad pokazuje dokumentarac o zmijama. Tereza, treba li spominjati, vodi besjedu, uglavnom o narečenoj blitvi, koja je ove godine krasna, putrena, ma anđeli bi je jeli. Darkov sedmogodišnji nasljednik ne drži do anđeoskog ukusa, on je s blitvom u oštrom antagonizmu. Molbe ne pomažu, ni prijetnje, ni obećanja nagrade; hoće je unaprijed. Dao bi ja njemu nagrade da je moj, mrmlja Branko, vjerojatno ponosan na plod vlastita pedagoškog umijeća, evo ga sučelice mu za stolom. Unuk oprezno umaće vrh žlice, čovjek bi s više entuzijazma kopao krhotine lubanje iz vlastitog mozga, pa svjestan pogledâ isprobava svoj kazališni dar, polako podiže žlicu, bolno zgrčena lica zuri u zelenkastu masu, čepi nos, žmiri, premeće je po ustima kao da je trnje, dio kapa natrag u tanjur, ostatak ipak gura niz grlo, ali ništa lakše od zmije koja je u komadu progutala jaje. Ostali su već pri piletini, onoj kompenziranoj; okus se dobije samo uz onu koju platiš u gotovini. Čovjek ga se ne bi ni sjetio tražiti da babica svaki put ne oplakuje piceke koje je sama othranila otraga u dvorištu. *To* je bilo meso, gdo bi jel ovu žlundru, duri se, vilicom bacaka svoj komadić po tanjuru nezainteresirana za Terezin ubilački pogled. Branku se sviđa, točnije ničim ne pokazuje suprotno. Više ne progovara ni riječi, mehanički trpa u usta dok se ne prepune. Zagledan u nešto neodredivo daleko ili nepodnošljivo blizu, zrači mudrošću site krave, dva se gemišta i rakijica zrcale na zajapurenom licu, na bradi tradicionalni trag blitve. Povremeno zavuču ruku u usta da popravi zube; protezu je, gledajući televiziju, običavao stavljati pored sebe na kauč, dok mu nije završila pod dupetom i pukla. Tu i tamo, sasvim tiho, podrigne. Sad mali nastavlja svoju točku, ovaj put s graškom, nešto je zloguko u zelenoj boji, no izgleda je potrošena elastičnost roditeljskih živaca, ona je histerično-gestikulativna, njemu se trza lice, to je opasnije, pa dijete počinje marljivo grabiti, Tako milo moje, kaže Tereza, zna baka skuhati finu papicu, ali njezino milo naglo ustaje, trči prema kupaonici, uzalud, revolucija graška ne može čekati ni trena, priključuje se piletina, blitva, štošta, par sekundi beskorisne panike, lokvica se širi parketom, osvaja dio tepiha, trogodišnja sestra zadivljeno pritrčava, preblizu, obje noge u zraku, guza u grašku, graška nema gdje nema. Seansa se raspušta, desert se odgađa do daljnjeg.

9.

Jožica. Kud baš sad, imao sam jedva deset minuta da pretresem bilješke. Iz tjedna u tjedan ista priča, potpuno krepana predavanja, sve ispranija uspomena na ono što sam nekad znao, ili uopće želio reći, sram pred sobom, strah da ne primijete sve smrdljiviju prevaru, obećanje da ću sljedećeg vikenda početi postupak reanimacije. Dogodi se čak i da prikupim recentnu literaturu, kod kuće je uredno posložim po stolu koji zovem radnim, i sve se svede na deset minuta do tri u ponedjeljak.

- Samo uđi, ma kakvi, što bi smetao, ne znam što bih sa sobom do predavanja.

Treba se isprсити komentarom njegova Djela. Srećom knjižica posred stola svjedoči koliko sam nad njom meditirao proteklih tjedana. Ali ne, on ima nešto urgentnije, nešto dramatično, crven je u licu, uznojen, teško diše. Sad znam kako mu izgleda glava! Kao žarulja. Nabori sala na vratu upravo kao grlo s navojima, gore gljivasto proširenje, glatko i sjajno, da ne kažem užareno.

- Trećoj godini sam tumačio Rimbaudove *Iluminacije*. Pa sam ih pokušao natjerati da, jel tako, surađuju. Da kažu bilo što. Makar da je zadnje sranje. I ni jedne jedine riječi. Pa velim: ili će mi, jel tako, netko odgovoriti na pitanje, ili idem istog trena.

- To ih je slomilo?

- Samo su zurili u mene. Zlurado, podlo. I kako sam mogao natrag?

- Nikako.

- Pa sam otišao bez riječi. Ali kako da, ovaj tu, kako da sljedeći put izađem pred njih?

- Tja.

Bilo bi zgodno da me sad pusti da barem bacim oko. Ne, još mu je nešto na duši. I to se ne da van samo tako. Uzeo je po rukama premetati Gretinu gumenu žabicu.

- Znaš onu malu Anu s četvrte godine... Ma kako ne, crnka s repom, jedva metar i pol, malo škilji, ali anđelak, za poludit. Svako predavanje mi zbog nje... skroz. A jučer se pojavila na misi u mojoj crkvi. I pozvala me na, jel tako. Sav sam se...

- Pa si rekao da ti se žuri.
- Ma ne, sjeli smo u kafić, ali kad je otišla na... Ja sam se dignuo i otrčao, ovaj tu, koliko me noge nose.
- Da, to je gadno.
- A sutra imam četvrtu godinu.
- Da uzmeš bolovanje?

Tri i deset; bilješke nije ni otvorio. Hodajući prema učionici, međutim, brine jedino hoće li ugledati Lanu. Kakvu mu dobit to može donijeti? Samo komplikacije, probleme s isključivo lošim i gorim rješenjima, u svakom slučaju štetu, puno štete. Mnogo noći bez sna. Živčane slomove. I financijske. Suze. Noževe posred srca. Svojeg i tuđih. Ruke krvave do lakata. Uostalom, hoće li se mala ukazati na predavanju ili ne, implikacije ostaju iste. Predobro shvaća da će ih pričekati kao da su prtljaga na aerodromskoj traci.

Tu je. Miroljubivo kamuflirana u šumi besprizornih lica; ničim ne pokazuje da zna. Kad Profesor, upadljivo je fiksirajući, kaže vidimo se sljedeći tjedan, ona flegmatično sprema teku, u koju, vidi se i odavde, nije zapisala ništa, osim što je korice ukasila gustim črkarijama, i sad zajedno s ostalima, bez ikakva osvrta, odlazi. Ne, majka joj nije rekla ništa.

Mater in fabula. Tek što je otvorio vrata kabineta, telefon. I da ga nije čuo devet puta devetnaest godina, prepoznao bi taj glas. Može biti zadovoljan sobom, brzo se dresirao da o njoj razmišlja kao o Laninoj majci. Samo, koliko će potrajati.

Nije li zanimljivo, kaže, da živimo u istom gradu i nijednom se nismo sreli za sve to vrijeme?

Nije li u tome više tvoje zasluge, kaže Helena. Ja, uostalom, baš ni ne živim u ovom gradu. Isključivo na poslu i doma.

Kod mene ti je isto.

Htjela sam da znaš da ideja nije bila moja. Dapače, pokušala sam ju odgovoriti.

Razumno, ne vidim nikakav argument u prilog. Zapravo se ne mogu sjetiti studija koji bih joj

manje preporučio.

Za drugo nije htjela čuti.

Pa dobro, valjda ima dara. U svakom slučaju, prekrasna je. Ali nisam ti otkrio ništa novo.

Ima ona dara za svašta. Samo kad bi ga htjela upotrijebiti. Kad bih samo znala kako da je...

Kako si ti?

Život mi je vatromet uzbuđenja. Radim u knjižnici i izlazim isključivo u šoping.

Nisi se... Nemaš nikoga? Oprosti što ne znam. Bilo mi je lakše uopće ništa...

Tebi, koliko čujem, ruže cvjetaju.

Čuj, za Krešu sam doznao tek poslije sprovoda. Znam, grozno od mene, sebično, što te nisam potražio. Ali onda nisam bio u stanju... A poslije, vrijeme je prolazilo...

Ma daj, zvučiš kao da si nešto kriv. Šta će ti to? Ali možda bi sad mogao... utjecati za malu, kad je već ovako ispalo.

Utjecati? Onim što ću joj pričati o književnosti, sat i pol tjedno?

Pa i šire. Kad bi je malo pripazio.

Zbog čega je treba osobito paziti?

Ne bih o tome preko telefona.

Majka Helena bi, drugim riječima, o tome uživo. Može li se Profesor oglušiti na poziv? Može, neka uđe u zapisnik da itekako može. Još uvijek nije prekasno za junačko ne, za podizanje brane pred hučećim plimnim valom.

Pa da se onda nađemo na kavi. U petak navečer?

10.

Stara se, po običaju, malo frnji. Jer ne dolazim dovoljno često. Da dolazim svaki dan frnjila bi se što ostajem kratko. Što joj zapravo tu ima faliti? Kao da smo zajedno živjeli u harmoniji i radosti. Iz stana smo pogled imali na zid susjedne zgrade, a tu je okružena prirodom. Koja, istina, usred prosinca ne izgleda osobito opitmistično, ali malo pa će proljeće, rascvale krošnje, pjev ptičica i sve te stvari pred kojima starci padaju u ekstazu. Šoštarići, s drugog kata, premda oboje još u snazi, otišli su zajedno u dom. Veselo, kao na izlet s izviđačima. A ona na to? Da sramotno! Jer su sina ostavili samog. Ali njemu su četrdeset i četiri, i ima dva fakulteta! Pa šta, kaže, to ne znači da se zna brinuti za sebe. Ni ženu si nije znao naći!

Umjesto da pokaže barem malo zahvalnosti. Koliko smo domova Karmen i ja obišli, u svakom barem deset imena na listi čekanja, osim u privatnima, ali privatni, he-he. Dok nismo naišli na jednu susretljivu socijalnu radnicu. Dobro, da je bilo ikakva izbora možda ne bismo izabrali baš ovo. Zgrada se nekome mogla učiniti dostojanstvenom u doba soc-realizma, sad ju je bolje ne kontemplirati izbliza zbog komada žbuke koji se otkidaju s pročelja. U predvorje dnevno svjetlo stiže samo u tragovima, za razliku od dima iz kantine, koji tu živi takoreći vječno, štićenicima je najpogubniji propuh. Ali kako nam je laknulo kad je socijalna radnica rekla Ha čujte, puni smo, i rezervirani barem do kraja sljedeće godine, ali postoji jedna mogućnost.

Postoji jedna mogućnost, kaže socijalna radnica. To bi vas koštalo četiri tisuće. Eura, jasno.

Karmen i Profesor izmjenjuju dugačak pogled bez puno iznenađenja, kakvim čovjek razgledava poplavljenju kuću.

I nemojte misliti da sve ide meni, nas smo dvije socijalne, a ravnateljica, a tajnica, shvaćate koliki je rizik, taj čas se ostane bez posla.

Pa dobro, kaže Profesor ovjerivši odluku u očima svoje supruge, ako je tako.

Naime, troškovi su četiri tisuće, ali ima još nešto. Vidite, ja sam trenutno u jednom teškom položaju, nakon razvoda mi je ostao neotplaćeni kredit za stan, nagomilali se dugovi, pa vas moram zamoliti još dvije tisuće, na posudbu.

Pod umjetno plavom gljivom i svjetlozelenim kapcima, oči su joj bez ikakva izraza, čista plastika. Njih se dvoje ovaj put i ne moraju pogledati. Sutradan, Profesor donosi omotnicu, i predavši je, iz džepa vadi list papira na kojem piše nešto u stilu Ja dolje potpisana potvrđujem da sam na posudbu primila dvije tisuće eura te se obvezujem itd. Na što socijalna plane od zaprepaštenja, Dakle to je nečuveno, mislila sam da ste ozbiljni ljudi, od povjerenja, što vam pada napamet, ne dolazi u obzir da vam radim usluge, nisam vas nikad vidjela, zbogom.

Ma nemojte se uzrujavati gospođo, zaboravimo ovaj papir, kaže Profesor. Dere ga u komadiće; njezino se raspoloženje popravlja. Nešto kasnije čak domeće Znate, imamo mi i apartmana. Apartmana? Da, tako zovemo jednokrevetne sobe, ako bi gospođa možda htjela biti slobodnija. Neki vam, mora se priznati, teško podnose dijeliti intimu s tuđim ljudima. U tim godinama... A bi li to puno povisilo mjesečna davanja? Ma ne osobito, zapravo skoro ništa ako se uzme u obzir golema razlika u kvaliteti. Ali s tim u vezi, znate, moja mala je ove jeseni krenula na klavir. I jako joj je teško jer ga nemamo doma. Da ga slučajno vi nemate, ili netko od vaših?

- Ružica! To si ti?!

Probudila se jedna od dviju maminih cimerica.

- Ja sam, spavaj samo.

I zaista, funkcionira: okreće se na drugu stranu, nasmiješena. Puno bolje nego je pokušati razuvjeriti, pa da ustane i krene me grliti, Dijete moje, ipak si došla. Pa da opet naleti sestra i krene me spašavati, grabeći je onim ručetinama, doslovno je bacajući na krevet, Koliko puta ti moram reći, nije Ružica i ne moraš joj se više nadati, sreća tvoja da hoće i ovoliko plaćati, jer inače, fiju. Podrtino stara, vjerojatno bi dodala da nisam prisutan. Ono što muči sestru je manjak u saldu, iznos koji kći plaća ne pokriva obim neophodnih usluga. Kad je senilnost progradirala do nužnosti prebacivanja u lijevo krilo, u stacionar, ona nije mogla ili htjela plaćati razliku, pa je inkontineta i gotovo nepokretna bakica zapela između dvije kategorije. Povremeno je operu i presvuku, iz čistog milosrđa, ali da joj žlice nose u usta ne dolazi u obzir, ili slučajno mažu dekubituse. O financijama sestra osobito rado razgovara, o tome kako je slabo plaćena za ono što tu mora raditi. Jer u bolnicama gerijatrija uopće ne postoji, pa ih lifraju ovamo, tu je stovarište ljudske krame. Shvaćaju li ljudi što sve ona mora

raditi?! A to što dobije nije joj dosta niti za... ma kakvi, ni blizu. Cilj je njezinih tirada, a one ga uostalom i postižu, da me podsjetu na sinovsku dužnost: skrb za majku treba potkrijepiti povremenim omotnicama u sestrinoj kuti. Problem je u tome što se sestre neprestano rotiraju, tko bi ih sve namirio, jedna se osjetila zapostavljenom pa me prijavila upraviteljici. Koja, dakako, i u ovom vidu uzajamne skrbi polaže pravo na postotak.

- Budite ljubazni mladiću, pritvorite prozor.

Druga mamina cimerica panično se boji svježeg zraka. Ma kako pregrijana soba, i ma kako inkontinentna bakica. Inače je uvijek dobre volje, a ima Parkinsona. Pokušava oguliti naranču nožićem. Čudno da joj dopuštaju držati nožić, izgleda vrlo opasno za vene na zapešćima. I uvijek lijepo priča o svojim sinovima. Oba su proizvela unuke i kuće i vikendice. Jedino nije jasno što pored tolikih kuća i djece radi ovdje. Mogu misliti što moja priča njoj. Za svako sranje koje mi se dogodilo govorila je Vidiš, to je zato što me nisi slušao. Gotovo da ih je prizivala, samo da može reći Vidiš, to je zato što me nisi slušao. I u djetinjstvu, kad bi me angina ili ospice bacile u krevet, i to je bilo zato što nisam slušao. A što je sve imala reći o Karmen! Svaku je našu svađu okrunila s Aha, lijepo sam ti ja govorila, lupat ćeš glavom o zid, ali bit će kasno. I to dijete, toliko je uzdisala za unucima, a sad, zanimljivo je da se nikad sama ne sjeti pitati kako trbuh napreduje. Možda je uvjerena da će se roditi kripl.

- Idemo se prošetati.

To uvijek kaže kad bakici donesu večeru u krevet, i ne treba me nagovarati, prizor nije ugodan. Niti je ono što će kasnije promatrati za skupnim stolom u blagovaonici, o tome mi svaki put priča s nekim čudnim uživanjem u detaljima, što sve pada u tanjure iz usta i noseva, i sasvim je uzaludno uvjeravam da bi utoliko zadovoljnija morala biti što je starost dočekala bez Parkinsona, inkontinencije i drugih svinjarija. Ni najmanjim znakom ne pokazuje da me čula, drveno zuri u crno-bijele pločice na podu, čvrsto stisnutih usana u onu sarkastičnu grimasu od koje joj se lice nabere kao stisnuta harmonika. Na klupi do nas, jedan djedica si nešto govori u bradu, pjevuši, pa prestaje, samo kima glavom kao oni psići kojima ukrašavanju aute, iz kuta usana curi mu slina. Hodnikom se, u valovima, rasprostire miris klora, amonijaka, starosti.

- Mama, misliš da postoji nešto kao razlog zašto smo na zemlji?

- Molim?

- Mislim, kad se čovjek sprema umrijeti, možda bi si trebao postaviti pitanje je li, što ja

znam, ispunio svoju misiju?

- O, fino. Ti me već pokapaš.

- Ma ne, nego hoću reći, kad dođeš u određene godine, valjda je normalno da počneš razmišljati o svojem životu kao o filmu koji si gledao u kinu, i pitaš se je li se novac za ulaznicu isplatio. Ili je ovo drugačije, jer su nas pustili badava?

- Nemam pojma o čemu pričaš.

- Nema veze.

Lako za smrt, zapravo. U određenoj dobi valjda dođe više kao oslobađanje, od starosti, i svih bolesti koje idu s njom, koje ti sav mozak pojedu, život ubiju daleko prije roka, pa ga dočekaš već debelo mrtav.

- Nego što je novoga?

- A što bi bilo. E da, kod mene je došla studirati Helenina kći.

- Helena ima kćer?

Grizem se za jezik, ali kasno je, već čujem kako dolazi, nezaustavljivo:

- Od svih tvojih cura jedino je ona valjala.

Ali ju je otjeralo moje sljepilo, vjetropirstvo, vječita nedoraslost. Takvo je njezino uvjerenje. Koje, točno je, nikad nisam pokušao pobiti faktima. Jer bi mi u njezinim očima učinili još više štete.

11.

Rikardova promocija počinje u devetnaest sati. Profesor joj ne bi ni u ludilu nazočio da mu nije poslužila kao izlaznica. I da Karmen nije čekirala pozivnicu. Pa se strateški smjestio do vrata i u maniri autentičnog neurotičara, vrpoljeći se kao da je stolac pod naponom od otprilike 48 volti, pogledava na sat; Helena radi do pola osam.

Rikard predstavlja svoju antologiju suvremenih književnih teorija. Prije njega je, točnije, predstavljaju dva Akademika. Prvi nešto mrmlja u mikrofon, čas ga držeći na samim usnama, tako da se čuje isključivo tutnjava i pištanje, čas ga odmiče na dobrih pola metra i zabrinuto fiksira kao da je puknuta proteza koju je izvadio iz usta, tako da se ne čuje ništa. Drugi Akademik spava na svojem stolcu. Glava mu se odmara na grudima, nalik jajetu koje je pustilo sijedo korijenje, donja je usna obješena kao izglobljena ladica. Ne, zapravo ne spava; kad preuzme riječ postaje jasno da je to njegov maksimalni stupanj budnosti.

Antologija je u ovoj naciji temeljna, i krucijalna autorska forma za čitavo područje humanističke djelatnosti. Ni jedan znanstvenik, publicist ni prozaik koji imalo drži do sebe nije se propustio okušati u antologistici. Neki svoja djela nazivaju zbornicima, pojmovnicima, analektima ili hrestomatijama, ali sve ih je iznjedrio zajednički, od smrti jači nagon pabirčenja i katalogiziranja, koji autoru otvara vrata vječnosti.

Rikard je vječnost već manje-više zbrinuo. Svojim brojnim publikacijama koliko i svojim političkim angažmanom. Pazeći da uvijek izabere pogrešnu stranu. Rikard je disident. Ne baš strahovito radikalan, ali ustrajan. Principijelan i pedantan. Brinuo je da mu u doba jednoulja članci budu dvosmisleni. Kad je zajahala desnica iste je članke, zericu ažurirane, objavljivao u lijevim novinama, a kad se reciklirala ljevica, osuvremenivši naslov, plasirao ih je desno. Uvijek je znao pokazati točno onoliko disidencije koliko je trebalo da ga prozove neki čato aktualne vlasti. Da ga izbace iz partija, društava i klubova čijim članom ionako nije htio biti. I uvijek je te progone znao okrenuti u svoju korist, od sljedeće vlasti naplatiti odštetu za svoje stradalaštvo, u vidu raznih beneficija i počasti. Na konto svojeg disidentstva i progonjenosti uspio je pribrojiti i aferu s neplaćenim, a ipak plaćenim dopustom, i onu s upisima mimo fakultetskih rokova. Priče o kuvertama zameo je vjetar, doduše jedna službenica u administraciji dobila je otkaz, a njegova inkulpacija s vremenom se prometnula

u mitsku aždaju. Čak i navodno preprodavanje ukradenih antiknih knjiga uspio je, metodom palimpsesta, preraditi u dokaz zlih urota, jer mnogima je nepodnošljiva njegova statura živog spomenika.

Napokon dolazi Rikardov red; publikom prolazi kao neki drhtaj naglo prizvane svijesti, sve oči najednom žare. Publika, to su uglavnom njegovi studenti (nije li ih krišom popisao?), njegova žena, nekoliko još nerazočaranih asistenata i čistačica koja je sjela u kut vijećnice, sve je druge prostorije valjda već uredila. Rikarda je divno slušati. Glas mu je mekoća sâma; omata sve prisutne, usisava ih, podiže zajedno sa stolcima, kao na dlanu, poput zračnog jastuka nosi čitavu dvoranu. Rikard nema nikakvih problema s mikrofonom, kao da mu je izrastao u ruci. Lijepo ga je držati tako duguljastog, oblog, njegova ga usta vole i on voli njih, oblijeće ih kao u ljubavnom žaru, neće li se zavući unutra, ne, on je nešto poput vlati čarobne trave, tko u njega puhne na pravi način naraste golem. Poput Aladdinova duha, Rikardov se ego izvija iz mikrofona, natkriljuje gomilu, drži je u pokornosti umilnom melodijom svojega blagoglasja. Šutnja je zlato ali riječi su biserje; Rikard ih sipa u pregrštima, kakva rasipnost, pred slijepe i gluhe ih bacati, ali ništa zato, izvor je nepresušan, i što ih više rasipaš to si bogatiji. Onda napokon stiže pola osam.

- To sam ja.

Hrapavi alt sredovječne *plavuše* nagnute nad moj stol.

- Ma znam, ali trebalo mi je promjene.

I nije nestalo samo ono prirodno crvenilo nego i guste koverče do pola leđa, odrezala ih je u visini brade i izravnala, oblik bi valjda trebao evocirati stog sijena.

- Pa je li takva katastrofa, sve u svemu?

Devetnaest godina. Oči su tu, ali pod nepoznatim, neopipljivim velom, pogled kao kroz maglu. Koloplet sitnih bora i vertikalni usjeci, gotovo brazgotine, umjesto jamica pored usana. Koje nevidljivi končić vuče prema dolje. I u ten joj se uvuklo nešto maslinasto. Negdje sam pročitao da je vrijeme osobito okrutno prema izuzetno lijepim ženama.

- Što ćeš popiti?

- Što god ti piješ, ako nije bezalkoholno.

Ali oblači se bolje. I naučila se šminkati. To zrelost izgleda poklanja kao kompenzaciju za pretrpljenu štetu.

- Bojala sam se da ću te zateći bez ijedne vlasi na glavi.

- Eto, ove tri su se odlučile boriti do posljednjeg čovjeka.

- Ali uzgojio si solidne podočnjake.

- A ti još uvijek onoliko pušiš?

- Više.

- Prije ispita je znala otići kutija na noć.

- Ispiti su bili razonoda, lunapark, prema onom kasnije.

Nabrano čelo, u hipu smrknute oči, pogled u daljinu. O, kako poznata koreografija, ta tvoja sklonost dramatiziranju, eksplozivnim skokovima u krajnosti, napuhavanju svake sitnice. Iz mene je kliještima trebalo čupati stavove, ti si svoje bila spremna šakama braniti, i nogama u zemlju zabiti što god ti se ne sviđa. Za književnost si imala neupitno više smisla od mene, ali i za slomove živaca, za histeriju koju su smirivale jedino depresije, i sve si rado na mene prekrcavala. Dok nisi pronašla drugu igračku.

- A ja sam, evo, zaglibio među ispitima.

- Ti si već onda znao što hoćeš i kamo ideš.

Htio sam tebe. Sve ostalo bila je ornamentalnost. Sve poslije bio je surogat. Što sam tek povremeno uspijevao zaboraviti.

- Dogodi se da čovjek putem zaboravi.

- Meni veliš. Kad su Krešu pozvali u gardu, među nama više nije bilo ničega. Pred Lanom smo skrivali, mislim da samo zbog nje nije ranije otišao. Ali ne znam bi li se vratio doma da nije...

- Je li imao koga?

- Nisam ga pitala. Ni samu sebe. Šta to mijenja?

- Je li me ikad spominjao?

- Ma stalno. Nije mu se prestajalo prekapati po... tome što se dogodilo. To nas je prilično zadavilo.

Nije se dogodilo baš sasvim samo. Mogao je misliti prije nego. Ili pak prihvatiti posljedice i otpisati štetu.

- Što je radio sve to vrijeme? Nešto s muzikom?

- Kao svi rockeri, završio je na gažama. Hoteli, pa restorani, pa svadbe. A kad su počeli s tim tamburicama sve je teže nalazio posla. Znaš njegovu oholost. I totalni manjak borbenosti. To je zapravo bilo stvoreno za njega, valjati se po kauču, danima u istoj potkošulji. I nabadati mater urednicima dnevnika, bacati pjenu na usta čim se pojavi zastava, a svejedno piljiti kao pod hipnozom. Dok ga nisu pokupili.

- S puškom ga ipak ne mogu zamisliti.

- Ustvari se nije previše bunio. Otišao je kao na još jednu gažu. I poginuo među prvima. Ako i nije to htio, bilo mu je svejedno, evo glava.

- Kako je Lana...

- Zapravo ne znam. Tek je bila napunila osam godina, nije se puno vidjelo. Nisu ni bili osobito bliski. Odnosno on nije ni prstom maknuo da se uživi u ulogu oca. Na povratku s posla znala sam ju naći kako puzi po podu, šmrkava, pokakana, a njega na rubu samoubojstva. Nisam upoznala nikoga tako malo zainteresiranog za život. I baš to, Lana je jedino to pokupila od njega.

- Bilo je problema u školi?

- A, ne. Krenula je godinu ranije, i svejedno joj je bilo prelagano. Naslušala sam se hvalospjeva njezinoj inteligenciji. Htjeli su je slati na natjecanja. Ha-ha, Lana i natjecanje.

- Dobro, pa ne moramo svi...

- Ali kad je trebalo izabrati faks, nije izabrala ništa. Ne smijem na silu, kažem si, ionako ima godinu fore, nek razmisli. I razmišljala je. Valjda. Ni riječi nisam iz nje iscijedila. Prolazili su

mjeseci. Prestala je izlaziti iz svoje sobe. Šta ti je? Ništa. Zašto si ovakva? Bez razloga. Zašto se ne viđaš s curama? Nemamo o čemu razgovarati. Idemo psihijatru, molim te. Nisam bolesna. Srce mi se komadalo. Ni najmanje želje da u nečem sudjeluje. Ako joj upališ televizor, satima sjedi kao zavezana, i ne znaš jel prati ili gleda kroz. Kao da je prozirno sve oko nje. Hrana kao da je od piljevine. A pepeljare je marljivo punila, i ja svoje. Dobro, čitala je, hrpetine knjiga, tipa Dostojevski, Kafka, kužiš. Pa sam ju ugurala na komparativnu i francuski. Izvan upisnih rokova. Ne pitaj kako.

- No, pa sad je tu.

- Ma nemam ti ja iluzija, to je bacanje prašine u oči. Ideja studiranja joj je postala zanimljiva tek kad sam obustavila džeparac. Pa da vidim šta ćeš sad pušiti. Odi radi. U videoteci, ili na placu. Treba reći, ljetos je počela izlaziti. Da izlaziti. Najprije povremeno, a uskoro se već samo na spavanje vraćala. Eventualno. Kužiš, nisam htjela biti rospija, samo nek mi se mala digla iz algi, pa i kad ih je počela doma dovoditi, ovo je Mario, drago mi je, izvoli Mario, jesi za sok, neću ja vama smetati djeco, baš sam krenula u kino. Ali sljedeći tjedan već je Bruno, samo se raskomoti Bruno, ko da si doma. A onda me prestala upoznavati, da joj idem na mozak sa svojim pitanjima, da nek si nađem nekoga umjesto da pizdim, evo kak se sa mnom razgovara, s drugima ide ravno u sobu. Ma znaš da nisam konzerva, nek radi šta hoće ako joj to nešto znači, ali drek, znači joj koliko i čik kad ga zgasi, i trebaš joj vidjeti facu poslije, ko da se namjerno kažnjava, ili to radi meni za osvetu, a zbog čega molim te, šta sam joj kriva?

Pogled joj ostaje zalijepljen za moj. Razmočen, najednom potopljen u more blagosti, nostalgije.

- Uh, vidi koliko je već. Morat ću krenuti.

- Da, i ja. Čujemo se?

- Čujemo.

- Kužiš, Lana... Nešto je puknuto u njoj.

- Kako to misliš?

- Ne znam drugačije reći... i da me ubiješ, ne znam zašto. Takva je od rođenja. S nečim puknutim u sebi.

Koktel se odužio, kaže Karmen. To je nešto između pitanja, zahtjeva za objašnjenjem i unaprijed dokazane inkriminacije.

Šta ti je?

Ne znam, šta mi je?

Čudan si.

Tako je, daj opet počni s trudničkim paranojama.

Profesor ustaje, kreće prema kupaonici, u hodu odbacuje odjeću, otvara tuš, i počinje stizati. Dan kad je prvi put vidio Krešu, na početku sedmog razreda, tek što se ovaj doselio u kvart, nije na tom tipu nalazio ništa simpatično, štoviše iritirao ga je njegov samodovoljni osmijeh, i ženska usta, i gitaristički nokti pod kojima je uvijek bilo crno, i nehaj u odjeći, precizno elaboriran, i frizura Svi-vi-samo-mislite-da-ste-živi, i nadasve: što su cure to mahom prepoznavale kao svoju rezonantnu frekvenciju. Zatim dan kad je zbog njega kupio svoju prvu gitaru i počeo prste preplitati u akorde koji, bez pedigree muzičke škole, u usporedbi s njegovima nisu imali šanse. Pa dan kada su okupili bend, i onaj kad je Krešu pokupio pravi bend, da bi ubrzo potom u Profesoru preminulo uvjerenje u vlastitu glazbenu predestiniranost. Zatim dolaze različiti prizori s kampiranja, hrenovke probodene štapovima, koje su ispekli na vatri nakon dvodnevnog odricanja u korist ulaznica za disko a potom ispovraćali zajedno s litrom crnjaka, pa topla lubenica koju su ujutro raskomadali da utaže žeđ a onda i nju vratili. Pa šljunčani žalić na kojem su se obojica razmomčili, s istom priručnom ženerozom ali u razmaku od godinu dana, i obrnutim redoslijedom nego u slučaju Helena. Pa čitave galerije djevojačkih lica kojima se nastojao umiliti, s krajnje nerazmetljivim rezultatom, dobrim dijelom zbog nadmetanja s Krešom, nesvjesnog koliko i uzaludnog. Poput mačke koja ti, ponosna, donese pokazati ulovljenog miša, žurio je svaku svoju curu upoznati s Krešom, premda njemu cure samo što nisu iz ušiju rasle, samo što se nije morao opasati minskim poljem. Ali kad ga je upoznao s Helenom... Da je imao mozga, bio bi je sakrio od Kreše pa makar se morao zajedno s njom u zemlju zakopati. Jasno vidi lice koje je prvi put ugledao u klupi do sebe, i obratio mu se s prigodnim izgovorom tipa Imaš gumicu? Koliko je truda kasnije uložio da ga izbriše, barem donekle, i kad je već mislio da je na sigurnom, da ga više ništa neće povući natrag...

Ali ne, to nije Helenino lice. To je sablast koju ništa ne može vratiti među žive. Jer Helena je

sredovječna razvedena knjižničarka koja puši dvije kutije, preko bora maže dva prsta pudera i ne odvaja se, izvjesno je, od svoje kutije Prozaca.

Kad se Karmen, uzalud ispolirana i namirisana, konačno uvuče u krevet, on leži na trbuhu, diše duboko i pravilno. Ona se malo meškolji, dva-tri puta uzdiše, ali ništa ne pokušava. Naposljetku se smiruje na leđima, vjerojatno gladeći napeti trbuh, neće li se unutra nešto pomaknuti. Evo gotovo je, spava.

12.

Dvorčić je kao čarolijom iznikao usred pitomog krajolika, na uzvisini s koje se rastvara panorama blagotvorna za dušu. Obli brežuljci se umilno kotrljaju jedan za drugim, na obzoru uranjajući u paperjastu prosinačku maglu. Kovane dveri posjeda prijateljski su rastvorene, uopće nema bodljikave žice ni naoružanih čuvara. Još treba svladati uspon travnjakom. Strmina ga sprečava da posluži kao golf-teren a nedovoljna je za skijalište, ali arhitekt je u njega ugradio duh zen-budizma, sjenice, bonsai vrbe, vijugave šljunčane putiće i skrovite zakutke usred ukrasnog bilja, bez dvojbe namijenjene meditaciji. Da je Rousseau ovdje pisao Novu Heloizu, ne bi junakinju pustio da umre ni na petnaesttisućitoj stranici. I na tjelesnu se okrijepu mislilo, na zaravnatom vrhu brijega je tenisko igralište, s rasvjetom, o evo i bazena, ali nerazmetljiv je, bez dasaka za skakanje i topova za masažu, vjerojatno čak i bez grijanja. Sama je kuća ravno iz Ivice i Marice, sve je od čokolade i šarenih bombona i lizalica, uz dodatak satelitskih tanjura i kamera za nadzor.

Nikakav izgovor ne bi upalio. Nasmiješeno subotnje jutro nakon čitavog tjedna kišurine, a njoj jako stalo do te posjete prijateljici iz studentskih dana, koja je nedavno dočekala svoju drugu bebu. Evo prilike da opipa svoj predstojeći raj. Ma bit će je milina promatrati kako se u transu pekmezi nad dojenčetom, brbori o temperaturi kašice i kvaliteti stolice. Satima! Ni dizel lokomotivom neću je moći otrgnuti. Za to vrijeme, nas ćemo dvojica mužjaka također uživati u izobilju zajedničkih tema. Naprimjer srednjoročnim predviđanjima fluktuacije cijene barela nafte, ili elementima metanarativnosti u Diderotovom *Jacquesu fatalistu*.

Premda novine tvrde da je naftaševa prioritetna djelatnost ipak trgovina oružjem. Svojedobno su slavile njegov doprinos izgradnji Domovine, potom ga spominjale u kontekstu nekakvih istražnih postupaka, nakon što se već bio zagubio negdje u Rusiji. Otkako se promijenila vlast te postupke više nitko živ ne spominje, pa se diskretno vratio i skućio na komadiću grunta dvadesetak kilometara od grada. Ma u pravu je, fuj zapišani gradski asfalt, sasvim su ga preuzeli ruralni prostaci, utjehu treba potražiti u ladanju. A svi se poslovi danas ionako vode preko Interneta. Za sekundu daunloudaš katalog kazahstanskih kalašnjikova.

Domaćini se pojavljuju na vratima. Ni traga na njima one iritantne, gestikulatorne,

egzaltirano-uznevjerene dobrodošlice, žalosnog znamenja niskog puka, koji ti odmah na vratima gura stolac pod guzicu i čašu u usta te bez ikakva intermezza trči s juhom i puricom i kolačima. Ne, oni su decentno, rafinirano nonšalantni. Dan im je, jasno kazuju lica, počeo vrlo nedavno i sasvim polako, i nije im nakraj pameti perturbirati mu ritam zbog gostiju, naročito ovakvih.

Zvonkec, odi reci maloj nek donese Luciju, kaže domaćica protežući se.

Ona, reklo bi se, spada među žene koje trudnoću zgrabe kao alibi za kapitulaciju pred masovnom navalom kalorija. Premda je plod svojeg trbuha nedavno izbacila, teško se oteti dojmu da ih je unutra još nekoliko. Je li Karmen u tome pronašla melem za svoj ego, priliku da se počasti s barem malo nadmoći, jer njezine konture ipak još prilično drže vodu? Ili ogledalo vlastite skorašnje transformacije, i već je na putu pomirenja s njom?

Sitterica stiže sa smežuranim ružičastim prasencem u naručju. Mladunče upućuje jedan upitni pogled prema Karmen, zatim prema Profesoru, pa ispušta uzdah dosade i sklapa oči.

Išuše! Kak je medena! Mogu ju primiti?

To je to, ona je aut. Do trena kad će je pokušati prizvati natrag iz hipnoze i strpati u auto, Profesor je osuđen na socijalizaciju s krijumčarem. Koji ga, kako se pristoji, odvodi na razgledavanje, ali bez napasne historiografije svakog segmenta građevine kakvom te masiraju sam-svoj-majstori; ne, on je kuću prvi put vidio uživo tek kad je bila namještena do četkica za zube, pa zijevajući rastvara vrata za vratima kao plemićki nasljednici diljem Francuske kad svojom glomaznom djedovinom šeću skupine japanskih turista. Usput tek lakonski napominje:

Pišu da sam se opernatil zahvaljujući hadezeu. A istina je da su mi oni ostali dužni sto pedeset somova dolara.

No nema u njegovom glasu ogorčenosti; to *sto pedeset somova dolara* izgovorio je s blagim smiješkom, kao da se spominje šalice šećera koju je posudila susjeda s kata ispod, samohrana majka bez zaposlenja. Kod teniskog igrališta nostalgично dodaje:

Zeznuto je to. Išel sam na tenis barem dvaput tjedno dok nismo ovo imali. Dobro, u početku smo si još nekad i odigrali, Željkec i ja. Ali nekak zgubiš volju za onim kaj ti je non-stop pred nosom.

Profesor cijeni njegovu mudrost. Uopće, on mu se sve više sviđa. Odmah su prešli na ti,

možda se i zbliže. Možda bi mogli zajedno na krstarenje Karibima ili safari u Keniji.

I tako, grickaš mirovinu, kaže.

A ne, kaže Zvonkec, proširili smo firmu. S ovom vlasti se još bolje posluje, stvari idu same.

To je čovjek na kojeg bi se Profesor rado ugledao. Fleksibilan, širokih nazora, s međunarodnim iskustvom i dobro povezan, organiziran, okrenut životnim užicima. Konverzacija, međutim, zapinje. Čime da joj doprinese? Da pita pošto je nagazna mina ovih dana? Ili se trgovac preusmjerio prema drogi i seksualnom roblju? Srećom, i on se sjetio njega nešto pitati:

Znači talijanski predaješ, jel?

Ne ne, francusku književnost, odgovara Profesor, i pitanje shvaća kao poziv da doda još koju na istu temu, pa opisuje svoje kolegije i troje svojih kolega, pa nezadrživost recesije francuskog jezika i književnosti u globalnoj anglomaniji, pa konsekvantni pad interesa za taj studij, pa predstojeću reformu sveučilišta u skladu s Bolonjskom deklaracijom, koja će taj interes definitivno zatući. Zvonkec ga bodri usrdnim kimanjem glave, i u svakoj stanci između dvije rečenice dodaje Mhm... mhm... A kad Profesoru ponestane nadahnuća, zaključuje:

Da, talijanski, to je dobro za turizam.

Probudio se i Željkec. Prvorođenac je od sestrice stariji dvadesetak godina. To su odgovorni roditelji! S drugim su djetetom pričekali određenu materijalnu stabilnost. Dobar dan, pristojno kaže Željkec, ali u prolazu, ni pokretom obrve ne pokazujući da je primijetio Profesora. Kam ideš, dovikuje za njim Zvonkec, nebuš na ručku? Ne, ide na Lučko, napraviti par krugova. Kupi Cessnu, kupi Cessnu, lamentira otac, mozak mi je popil s tim avionom. Ali kaj reći, položio je prvu godinu ekonomije, a i došla me je manje od Bemveja koji sam mu kupil za maturu.

Ma kakav je to roditelj koji za dijete neće otkinuti od usta, povlađuje u sebi Profesor. Samo s ovako postavljenim standardima, nije lako zadržati dosljednost. Što će mu kupiti ako slučajno diplomira? Cibonin toranj? Riječku banku?

Što se usta tiče, stvari se ipak počinju konkretizirati. Zvonkec dovlači roštilj na kotačićima te dojmljiv arsenal utenzilija, sve od rostfraja, produhovljeno dizajnerskim potpisom. I tu se konverzacija, zajedno s vatrom, napokon rasplamsava. Vatra i meso, to su imanentno muški

toposi, koji bude arhetipsko zajedništvo, rastapajući pojedinačne razlike, kulturološke, ideološke, ine. Voliš više krmenadle ili ćevape? Meni moraju biti ovak malo deblji, da imam u kaj zagristi. Kaj veliš, ovoga bi trebalo još malo s druge strane. Može još jedna pivica?

Mici, doziva Zvonkec, evo samo kaj nije gotovo. Buš narezala luk?

Joj, tak sam se zasedela. Odi ti Sandra, bummo mi pričuvale malu.

Pečena se svinjetina na stolu združuje s lukom bez uvertira, bez fioritura i koloratura. *La noble simplicité*. Čisti rousseauizam.

Mi ti nismo za kerefeke, pojašnjava Zvonkec. Nema ptice do prasice, ne?

Razgovor se okreće soli, papru, mesarima, osobnim prehrambenim preferencama, nježnim gastronomskim uspomnama, neostvarenim fantazijama, fobijama vezanim uz kalorije i kolesterol.

Znate da smo otkrili super riblji restoran na Tuškancu, ističe Mici. Tam dolaze iz Predsjedničkog ureda. Sav je u bidermajeru, a kraj parkirališta imaju heliodrom. Robu im šalju direktno s kočice. Mi si volimo otić ponedjeljkom, kad je manje Bosanaca.

Joj, već smo dugo tak nekaj tražili, kaže Karmen. Moram si zapisat adresu.

Profesor je brzometno čekira ispod oka. Smrknuta, zabila je nos u tanjur, bebi koja se dražesno zabavlja mjehurićima od pljuvačke već duže vrijeme ne upućuje nikakvo *lutko moja ni srceko malo*. Bit će da je precijenila svoju otpornost na zavist. Ali kako se može tako ponašati, pa tu su ipak u gostima? Srećom, u entuzijazmu njezine sugovornice nema ni zrnca sumnje:

Super, čovječe! Ajmo preksutra zajedno na večeru!

Nešto kasnije, nakon što je Škoda upalila u šestom ili sedmom pokušaju, žuč se prelijeva.

Jesi joj vidio glaveštinu?

Bebi?

Ne, beba je na njega. Bože mi prosti, ista majmunaska faca. Ali ona, u šta se pretvorila?!

Je, malo daje na Miss Piggy.

Ne, tak je izgledala na faksu. Sad je Missis Pig.

I nastavlja na temu kakvi seljaci, kakvi snobovi. Ali Profesor je dovoljno zaokupljen svojom probavom i hmeljskom fermentacijom, ton uspješno fade-outira. A i ona će, kad kod kuće sjedne pred televizor, brzo sve zaboraviti.

13.

- To je obična pizdarija.

Gdje bi drugi demonstrirao suhoparnost, Rikard će neizostavno nastupiti *con brio*. To je ujedno parada moći; nitko od nas troje ne bi si dopustio tako govoriti. Ali u biti izražava zajednički nam stav, naše spontano gnušanje i bunt. Ne zato što je ta reforma nadobudna floskula koju ova država ne može financirati. Ne zato što je produljenje studija na pet godina, uz specijalističko sužavanje, zapravo smrtonosno za ekstravagantne studije kao što je ovaj, jer koliko će se studenata, zbog čega točno, htjeti specijalizirati za francusku književnost? I ne zato što smo sentimentalno privrženi programu netaknutom već desetljećima. Nego zato što treba sastaviti novi. Podastrijeti svoju viziju prilagođenja Novom vremenu, u pisanom obliku, iscrpno razložiti znanstveno-nastavne metode i ciljeve svakog reformiranog, europeiziranog kolegija. Da, Rikard posjeduje dar precizne formulacije.

Riječ idol možda je pretjerana. Ali svaki mladi čovjek, naročito ako je pothranjen očinskom prisutnošću, traži si neku vrst uzora, nešto poput svjetla koje će slijediti. Bi li Profesor postao profesorom da nije bilo Rikarda, bi li život posvetio književnosti? Duboko je urezan prizor tog stasitog, uspravnog, u svakom detalju otmjenog gospodina za katedrom, koji je odisao živopisnim duhom, erudicijom i rafinmanom, ali i znao jednim pogledom skameniti dvoranu. Njegova muževnog i senzualnog lica, preciznih, polaganih, aristokratskih gesta, njegovanih ruku koje bi u osobito suptilnim trenucima uzlepršale, stale prebirati zrakom i uvijek pronašle svilenu nit. Ne, to nešto plemenito u držanju ne da se steći čak ni ustrajnim oponašanjem, pomoglo bi jedino ponovno se roditi, a i onda.

- I predlažem da im to jasno damo do znanja.

Tako je, svi smo za. Treba podići glas. Nije da će to išta značiti, nije da naš glas itko želi čuti. Ali treba ga jasno artikulirati.

- Morat ćemo, međutim, nešto predati, da nas ne optuže za sabotazu.

Ne bi to samo tako prošlo prije koju godinu. Dok je Rikard još držao konce prema

ministarstvima i sveučilišnim senatima, kad ga se sve pitalo. S razlogom, on je od takvog štofa. Od same kompetencije, klase, karizme. Da je za profesiju izabrao matematiku ili numizmatiku, postizao bi jednako superiorne rezultate. Greta bi rekla da ga jedino rezultati i zanimaju, oni prebrojivi, da je rođeni foteljaš, aparatčik, nesretno zalutao u književnost. Kako god bilo, nisu ga zbog častohleplja prozvali Hobotnica, nego zbog svih studentica koje su mu prošle kroz ruke. Na vrhuncu njegove omnipotencije same su se nudile. Samo što nisu na svakoj godini među sobom birale najljepšu i predavale mu je umotan u celofan. Ali bilo je to drugačije vrijeme. Bilo je tada u profesuri ne samo digniteta nego i Erosa. I Eros je dobijao prilika da se razmaše. Moja se generacija znala s profesorom podružiti i izvan fakulteta. Znalo ga se pozvati na tulum. Odlazilo se na apsolventska putovanja i ekskurzije. Čak i planinarilo, i vikende provodilo po planinarskim domovima, uz vatricu i vino. A na faksu je vladala fama o Rikardovoj *večernjoj školi*, konzultacijama koje je zakazivao isključivo srijedom od osamnaest do dvadeset.

Profesor svoje konzultacije, još od asistentskih dana, uzalud održava četvrtkom od osamnaest do dvadeset; da, vremena su se drastično promijenila.

No sad bi trebalo zacrtati konture budućeg programa, prema priloženim uputama, prekrasno razloženim na dvadeset i sedam stranica. Sustav bodovanja. Krediti, jezgre, moduli. Protočnost i kompatibilnost. Kako europski, kako high-tech. Jožica je elaborat rastvorio negdje na sredini, prekrižio ruke i zapiljio se, s nadurenim usnama. Greta pokazuje iskren trud, intenzivno i bučno lista s naočalama na vrhu nosa, do trena kad odlučuje da njoj tu pod milim bogom niš nije jasno. Na što Hobotnica, s karakterističnom zmijskom obrvom, da od nje nitko nije više ni očekivao. Na što ona pogled preko naočala, i da se od njega, naprotiv, enormno očekivalo, s obzirom na dobiveno. Jel? A što točno to treba značiti? O, zna on dobro koliko se posvetio predavanjima a koliko hobi-aktivnostima, u raznim uredništvima i komisijama za raspodjelu love, i pogotovo vlastitoj promociji. Aha, a jel on kriv što nju nikamo ne zovu, što bapske bedastoće u koje se zakopala ne može nikome prodati. Da, prodati, on je to jako dobro znao, dubokoumne misli o toleranciji i kozmopolitizmu unovčiti u inozemstvu, ime si pozlatiti ingenioznostima koje se nitko zericu samokritičan ne bi usudio izgovoriti, a Ženski studiji su odavno priznati u svijetu, i s tim potcjenjivanjem on samo pokazuje svoju zadrtnost, svoju do suza dirljivu patrijarhalnost. Da da i njezine knjige su priznate, u svijetu pa i šire, koliko ih je ono objavila u zadnjih dvadeset godina, pola? frtalj? Za to što je on objavio svaka mu čast, trebalo je želuca za sve to prepisati i prodati pod

svoje, osim toga koliko je njegovih diplomanata ona morala preuzeti dok se gospon luftinspektor slikao po kongresima i simpozijima, i to s fakultetskim novcima, nema kud ga nisu poslali, čak i na bratimljenje s fakultetom u Patagoniji. Mda, priključuje se Jožica. Šta mda?! Možda su njega trebali slati, pa nek se misli da su tu svi mentalno hendikepirani, a ona, rado bi se *slikala* da nije tolike vreće sala po sebi povješala, zato se nigdje ne pojavljuje, od srama...

I tako dalje, dok se ne isprazne baterije. Već mnogo puta viđeno. Do tjelesnih nasrtaja, treba reći, nikad ne eskalira.

Prema nacrtu programa, razumije se, ni prvog koraka. Pola sata kasnije, sporazum da se dekanatu uputi uljudan ali odlučan dopis, ne može se tako naprećac, treba vremena za pomnu razradu.

Toliko zle krvi i zagriženosti. Kad bi se barem na jednom od tih sastanaka moglo čuti nešto originalno. Kad bi se, naprimjer, na dnevnom redu našla točka *Zabavi kolege*. Pa bi Rikard ustao, nakašljao se i odrepao nešto od Ede Maajke. Pa bi se Greta popela na stolac, zadigla suknju do gaćica, zatrepkala kao Barbika i otpjevala neki od najvećih hitova Nede Ukraden, recimo *Kiša pada, napolju je rosa, ja bih rado istrčala bosa*. Pa bi Jožica otkopčao šlic i na stol položio golemo spolovilo, oteklo i nagnjilo. A ja bih mogao...

- Nego stigao je još jedan zahtjev, dakle ovo prelazi svaku granicu. Ovom dekanu nije dosta što šalje špijune da zaviruju u dvorane, sad još hoće da na kraju svakog mjeseca potpišemo izjavu da smo održali svu nastavu, ili obrazložimo zašto nismo.

Sad svi dišemo kao jedan. To su policijske metode, sljedeći korak je štančanje kartice na ulazu, tu postaje gore nego raditi na traci. Da odbijemo, s indignacijom?

- Phu. Ne znam baš... Možda da formuliramo kao sugestiju, da nije primjereno... Čekaj, nemoj zasad stavljati u zapisnik.

Studentske molbe. Sad je prilika, dok ih Rikard čita a Profesor zapisuje, da Jožica dremne koju minutu, i da si Greta ispuní uplatnice za komunalije. Još kadrovska pitanja, kao zadnja točka. Pitanja? Jedno jedino uporno se pojavljuje na stolu, na Gretinu inicijativu, zapravo u formi konstatacije, da bi Katedru trebalo podmladiti. Greta to izjavljuje otprilike svaki drugi

put, i načelno stvar je nesporna, dapače postaje hitnom, pa Rikard i ona su na pragu mirovine. Samo, nikako da stasa netko dostojan Rikardova nasljednika. Znao se, prije dosta vremena, zadesiti gdjekoji aspirant, ali u zenitu Rikardove karijere nije dolazilo u obzir da mu netko otkida od kolača. Poticaj je ovaj put očito došao odozgo, međutim to Rikardu nije pomelo cinični osmijeh; uvjeren je da se nitko neće ni javiti na natječaj, kamoli zadovoljiti uvjete. S obzirom na kome počiva budućnost Katedre, napominje čisto za svoj gušt, ionako bi joj bilo najbolje da zamre. Dakako, cilja Jožicu, no zaboravljajući da Profesor nije puno stariji. Ili možda ne?

Greta podsjeća na kandidata kojeg je već nekoliko puta ponudila, briljantnog, motiviranog, i evo sad već dovršava magistarsku radnju.

To će ovamo doći, ističe Rikard, samo preko njega mrtvog. Volio bi znati kakvim je uslugama zabriljirao u njezinim očima. Skida mu kapu za gerontofiliju. A njoj, ako joj toliko treba, predlaže da si ga zaveže za nogu od kade.

I evo ih opet. Rikardovo lice je sve sličnije Van Goghovom autoportretu, izbrazdano čudnim krivuljama, usta groteskno razvučena, mahnitost u pogledu, ekscentrični sijedi pramenovi produljuju divljanje unutra. Gretu je uhvatilo klimanje glave, to joj se događa prilično rijetko, i nadula se, zaokružila, kao razjarena kvočka. Problem s Gretinim kandidatom nije toliko njegova briljantnost koliko njegova faca, jedna od onih, što se može nego priznati, pred kojima prosječna studentica zaboravi kako se zove. A Rikard, uvjeren u svoju vječnost, to ne može pripustiti u svoje dvorište. Ova situacija budi stare opekline. Asistent kojeg je uzeo prije Jožice bio je ne samo bistar nego i koristan dečko, jer je preuzeo Rikardovu aktualnu studenticu kad se zaljepila i počela s nerazumnim zahtjevima. A onda su mu porasla krila i osjetio se pozvanim da dalje poseže oko sebe, pa ga je Hobotnica po kratkom postupku sprašila. Izbor Jožice, kao njegove zamjene, bio je daleko promišljeniji.

Utonuo u sebe, poklopljen vlastitom sjenom, Profesor leluja prema kabinetu. Ali Jožicu studenti vole. Ima u njemu dragocjenih i rijetkih kvaliteta, skromnosti, ljudske topline. Rado mu dolaze na predavanja. Ako ne zbog drugog, jer ih oraspoloži. Zabavlja ih njegova šeprtljivost, nebuloze, tikovi. Drže ga za simpatično strašilo. I u toj mu ulozi, izgleda, nije neudobno. Naprotiv, čovjek bi rekao da namjerno sam dodaje, ne bi li sačuvao hladovinu.

Rikarda se uglavnom boje; ishlapjeli sadržaj nadoknađuje strogoćom. Greta je, pak, nešto posebno. Njezina predanost nastavi je endemična, to danas više ne postoji. A i njezino poimanje književnosti zaglavljeno je u vremenu *Prokletih pjesnika*, koji su se u dvadesetoj ubijali ako bi im ponestalo nadahnuća. Ali od njezinih predavanja znala je zatreperiti duša. Koliko je puta na Profesorovim predavanjima zatreperila studentska duša? Vole li njega? Srećom, ne postoje službene ankete. Jednom je slučajno uhvatio svoju studenticu kako drugoj priča o ispitu kod *Krepaline*, ali to ne može biti on, nikako.

- Halo?

- Smetam?

- Helena? Ne ne, dapače. Zapravo, baš ovaj čas, evo sam usred ispita.

- Neću dugo. Htjela sam... Dobila sam neke karte za kazalište, pa sam mislila... Bilo bi mi drago ako bi slučajno... U srijedu.

- O, kako ne. U srijedu kažeš? Hm, mislim da bih morao... Čekaj da pogledam... Da te nazovem kasnije? Čim završim?

- Može.

- Evo, pišem broj.

Nema nikakvog ispita. Profesor sjedi sam među gumenim paucima i žabama, s ceduljicom u ruci. Vani opet caruje gnjilež. Sive zgradurine saftaju se u smjesi od magle i sitne kiše nalik znoju, sluz se cijedi zidovima.

Još jednom uzdiše, pa dere ceduljicu, tri, četiri puta. Promatra komadiće kako sniježe u koš. Zatim svoj odraz u prozoru. Licu namješta pribran, smjeran izraz. Uspravlja se, izbacuje grudi, diše duboko i dalekovidno. Prema učionici kreće pravednim korakom.

Pukotina na vrhu stepeništa je nestala. Uspjeli su zaustaviti pucanje zgrade? Kakvim magijskim postupkom? Prilazi bliže zidu. Preko čitave linije fatalnog razinuća, duž stropa i oba zida, pribijena je ukrasna letvica. Zahvaljujući maskirno bijeloj boji savršeno se uklapa, kao da je tu oduvijek.

Ona je na istom mjestu, u zadnjoj klupi do prozora. Kad je gotovo, prikuplja stvari sporije od ostalih. Njemu to ne uspijeva promaknuti, premda već krupnim mentalnim koracima odmiče niz hodnik, isključuje sve telefone, i do sljedećeg predavanja više uopće ne postoji. Ali ne, zapravo premeće svoje papire iz ruke u ruku, svaki proučava, brižno slaže u fascikl. Sad su u učionici ostali sami.

Imate li minutu, profesore?

Svakako, slušam vas.

Ne podiže pogled prema njoj, jer je našao da papiri nisu složeni po ispravnom redoslijedu, pa ih vadi i iznova preslaguje.

Ma u vezi s tim seminarskim radom.

Već? Razumjeli ste da imate vremena do ljeta?

Da, ali ja bih to što prije obavila ako nemate ništa protiv.

Inicijativa je prilično originalna. Iz godine u godinu, brucošima je preporučao sebe savjetodavnog, tim svesrdnije što se uslugom nikada nijedan nije okoristio. Referate mu, na kraju godine, bez ikakvih konzultacija ubacuju u sandučić, uzdajući se u vlastito, genetski prirođeno vladanje kritičkim aparatom. Koje ih bez greške odvodi s one strane čitljivog, što je jak razlog za nečitanje, pa Profesor ocjene dijeli odoka, prema statističkoj piramidi, i sve je uredno.

Dapače, dapače. Trebate savjet u vezi s literaturom?

Zapravo sam nešto već napisala. Ne znam jesam li dobro shvatila zahtjev.

Zahtjev je, istinu govoreći, sasvim nezahtjevan: u granicama svoje polupismenosti, sastaviti par rečenica o bilo kojem djelu iz korpusa francuske književnosti.

A što se izabrali?

Beckettov roman *L'Innomable*.

Sad ipak podiže oči. I sudara se s njezinima. Ne, sasvim je neprimjereno govoriti o sudaru, jer s jedne strane rastvara se duboko, melankolično zelenilo, hipnotička mekoća, a s druge je bezuvjetna, trenutačna kapitulacija. *L'Innomable*. Upravo to. Propada u zeleno

prostranstvo, bestjelesan, blažen. Najednom, ruka se sama podiže, putuje, putuje, paperjasto se spušta na toplinu Lanina obraza. Njezin je dlan poklapa. I tako ostaju dok ih smrt ne rastavi. Da, evo ovoliko je nedostajalo da to učini. Ti si potpuno lud, kaže si, od sebe tjera nepostojeću muhu. Idi se liječi.

L'Innomable. Zanimljiva knjiga.

Točnije, pun je strahopoštovanja prema njoj. Često joj se vraćao, meditirao nad pojedinim rečenicama, i nikad nije znao za što da se uhvati. Otvara Lanin seminarski rad. Ali to lice. Koje se toliko trudio zaboraviti otkako je postalo zabranjeno. Ono ne pripada njezinoj majci. Evo ga.

Ne mogu vam, naravno, ništa odmah odgovoriti. Vidimo se nakon božićnih praznika.

Sprema rad u torbu i kreće niz stubište privijajući je uz grudi, kao u strahu da mu je ne istrgnu iz ruku.

Zubar i žena mu baš se ukrcavaju u auto. Bilo bi sjajno da me ne primijete. Ne, evo ga domahuje.

- Onda, susjed, kad ćemo drugoga?!

- Evo, spremam se ovih dana navratiti.

- Dajte požurite, ovako na pola posla je najgore. Sve će vam se izvitoperiti.

U kuhinji samo babica, u mističnom transu pred televizorom. Dokumentarac o suvremenoj arhitekturi, reklo bi se. Kuku?

- A, gospon doktor! Ričet vam je na šparhetu.

Ne da se izliječiti od svojeg gospona doktora. Dapače, razvila je široku paletu upotrebnih nijansi, svakodnevno neutralnih intonacija, laudativnih za pred gostima, deprecijativnih za slučajeve kad, naprimjer, treba promijeniti gumicu na pipi.

- Karmen je doma?

- Tam je v sobi. Da bu malo legla.

Referat. Sakriti negdje u kuhinji? Ne mogu ga samo tako, na nemilost, ostaviti u torbi. Ma čekaj. A što je kompromitirajućeg u njemu?

- Hej. Jesi još povraćala?

- Kaj ujutro nije dosta?

Zaokupljena je svojim stopalima. Komadiće nokata i kožice brižno prikuplja na hrpicu, koju će kasnije, kao uvijek, zaboraviti i rastresti među plahte. Na dvosjedu koji se već preobratio u krevet rastvoren je *Story*, na stranici s naslovom *Boris Novković spasio život napuštenoj pudlici Loli*. Na ekranu OTV-ova emisija o alternativni. Kraj voditeljice dvije pitoreskne spodobе, na stoliću šareni lapidarij viskova, piramida i enigmatičnih tuljaca.

- Otkad te to zanima?

- Kak me ne bi zanimalo?! A ti se ne pitaš kaj ako baš tu, ispod kreveta u kojem ti raste dijete, prolazi podzemna žila?

Zapravo ne. Puno je stvari o kojima se ne usuđujem misliti, naprimjer što bih počeo da se rodi debilno. Ili s IQ-om tvog starog, to bi već bilo sasvim dosta.

- Tak je, samo slegni ramenima i pokupi se. To je tvoj odgovor na sve.

14.

Bude ga jezoviti krikovi. Otegnuti, grozomorno žalosni, paraju mozak. Što, zaboga?! Kolinje. Stari je iz zavičaja dovukao prasca i sad ga mrcvari otraga u dvorištu. Mogao je pustiti da mu to obave njegovi, ali ne, on sve najbolje radi sam, uključujući klanje. Mogao je, kad već mora, klati tamo na selu, ali tako bi susjedstvu uskratio važnu poruku upozorenja.

Kuhinjski prozor pruža krasan uvid u scenu: krmče upravo spoznaje svoje *Innomable*. Stvar se odvija u uskom obiteljskom krugu, iznimna lucidnost spriječila ih je da pokušaju i njega uključiti. Majstorov se sin, začudo, prihvatio uloge pridržavača, premda ne osobito zdušno. Tako da žrtva, nedoklana, glavinja dvorištem zajedno s njim, i s babicom koja pod lipćuće grlo gura limeni Graal, ne bi li u gastronomske svrhe spasila barem dio tekućeg zlata. Ipak su trebali pozvati nekog iskusnijeg. Naprimjer susjeda zubara i njegova gorilu.

Idem se ja prošetati, kaže Profesor ženi.

On mrzi šetnje. Samo ga jedna aktivnost privlači manje od šetanja: planinarenje. Svojevoljno se mučiti usponom na nekakvo brdo, s isključivim dobitkom jednako neugodnog spuštanja. I prilike da oduševljeno govoriš o iscjeliteljskom zraku kojim ti je sad prožeto tijelo. I onda te zakači rak prostate. Ili šleper pun cigareta bez markice. No njegova je šetnja barem rasterećena nadobudnosti. Tu dolje, među predgradskim šahtovima, zrak pouzdano ne sadrži ništa ljekovito, ugljični je dioksid pod mokrim pokrivačem od magle upravo opipljiv. I barut; vode se ulične borbe petardama. Baaam! Baaam! Nema šanse da potone u kužnu baruštinu introspekcije. Dobro, i sâm je u svoje vrijeme uživao u toj božićnoj radosti, ali ustezao se bacati ih na prolaznike. Svejedno, dugo šeće ispod grana ukrašenih nizovima šarenih žaruljica. Satima tumara blatnim labirintom. Na kraju kreće putićem uz potok, i s iznenađenjem otkriva da kao i u njegovo vrijeme, dječaci u potoku pecaju prst dugačke ribice, a odrasli u njega bacaju stare kauče i pune vreće tek izleglih mačića. Tu se vrijeme zaista nije ni maklo, iste prljave radionice, i plastenici pod kojima raste salata, i smetlišta koja su zapravo dvorišta obiteljskih kuća, i psi koji, obeznanjeni od prasaka, mahnitaju na svojim lancima ili se propinju preko plotova ne bi li prolaznika dohvatili očnjacima.

Predvečer, kuća je prava mala manufaktura. Branko, usoptan i dlakav u masnoj potkošulji, gura komade mesa u flajšmašinu i okreće, povremeno otirući znoj s čela podlakticom. Tereza miješa kašu za krvavice. Pritom ne prestaje govoriti, uglavnom o mesu koje Branko

reže za mljevenje, čas prekrupno, čas presitno. Dolje u suterenu, babica u velikom loncu topi špek za čvarke. Profesor vješa kuglice na jelku koju je doteglio s tržnice.

Uopće ne sudjeluješ, žali se Karmen, zavaljena u fotelju, raširenih kratkih nogu, s obje ruke na trbuhu. Koji je ljupko ispupčen, već više od dinje, ne još sasvim lubenica. Patkica njegova.

Ko da ti je svejedno. Gle, sve si nabil na ovu granu. A tam gore?

Kad je gotovo, procjenjuje da bi ipak bilo bolje bez te srebrne gusjenice koju mu je naložila oplesti nekoliko puta oko drvca. Daj da probamo s anđelčićima. Samo onda nam ne idu ove plastične jabuke, ne misliš? A češeri? Ili možda suhe kriške naranče?

Napokon ga pripušta stolu. Na koji, uz svježju koljevinu, stižu i njezina rukotvorstva. Taj umak od hrena. Ta jaja u nečemu. Ta punjena patka. O kolačima da se i ne govori. Na kraju iznosi najdražu mu pitu s breskvama u želeu. Gdje je njih pronašla? Samo se smješka.

On je obožava promatrati dok se smiješi. Njezin je osmijeh anestetičan, pun zaborava. Amnezija sâma. Možda malo djetinjast, lahorast, ali baš takav mu treba. Kako bi svijet izgledao bez njega? Sve će učiniti da nikad ne uvene. Što znači nekoga voljeti? On voli ozarenost njezina lica. Blistaj pod osmijehom raskriljenim obrvama. Grcaje grlene radosti. To nešto svijetlo čime zrači čitavo joj biće. Mekoću puti. Fine drhtaje kad joj usnama dotakne vrat i gricka uho. Punoću grudi; zakapa lice u trudnički im cvat, prošaran plavim žilicama. Ti anđeoski uzdasi dok ih siše. Spušta se. Pazi, ne pritišći trbuh! U raju je, među tim staklastim, svilenim bedrima. Kako ih željno omata oko njega! Kako ga gladno vuče u sebe! Čekaj, nećemo moći ovako. Daj da se okrenemo. Kleknuvši, upire se rukama i podiže leđa, nudeći mu lijepe, loptaste guzove. On ih uzima. Mijesi. Trlja se, još malo neodlučan, mlitav. Ona ga hvata odozdo, blago gnječi, odanim, preciznim, nenadmašnim prstima. Tako, majčinski šapće, daj, daj. Sad ga grabi čvrsto i gura u procijep. Vlažna, topla dobrodošlica. On se počinje ritmički zibati. Zatvara oči. Ona missica što se pojavila samo na prvom predavanju. Na ulaštenoj haubi Forda Focusa. S nogama do ramena i dekolteom do gležnja. Dođi me isprobati. Tako sam udobna, točno po tvojoj mjeri napravljena. Tako ti dobro stoji taj mjenjač! Ubaci i nagazi, vozi, vozi!... Sad se upliće jedno drugo lice, sočnih, rastvorenih usana... Lana?! Stop! Ne, to ne. Otvara oči. Karmen je još tu. U jecajima protiskuje svoje detonatorske mantre: Voliš odostraga, jelda... kako ti je debeo... osjećam ga cijelog... Kukovi se sve više propinju; trbuh se klati među koljenima. Daj sad, daj, kaže hrapavim, dalekim glasom, napuni me, kao patku!

Profesor se prestaje micati. Izvlači se, prevrće na leđa. Već je sasvim mlohav.

Šta ti je, kaže Karmen.

Ne znam, nekako sam umoran.

Baaam! Bam bam! Čaše u regalu zvonko poskakuju. To je zacijelo završila Ponoćka; suterenski prozor spavaće sobe, na par koraka od ulice, upravo bezobrazno izaziva.

Ruka. Velika, zla. Iz nekakvog mraka dolazi, iz kulisa. Kao mađioničarska, uvučena u rukavicu, bijelu kao smrt. Ali dlakava, i s crnim pod noktima. U usta mi poseže. Vičem, urlam do neba, uzalud, ništa se ne čuje. Samo balončići od sapunice izlaze. Htio bih gristi ali ležim kao skamenjen, razjapljene čeljusti. Ruka mi mirno prebire po zubima. Čupa. Zapravo ništa ne boli. Ne, idu super glatko. Otkida ih kao zrele plodove, jednog po jednog stavlja u stroj za mljevenje. Na drugoj strani izlazi lijepa, pravilno oblikovana kobasica. Ravno u gubicu dlakavom prasetu, do ušiju zablacenom. Kraj njega još jedno, zabavljeno kašom koju kusa iz nekakve ovalne posude. Pipam glavu: gornji dio je nestao. Ne mogu reći da se teško nosim s tim. Naprotiv, kakvo olakšanje. Mislim da ću poletjeti. Ruka nastavlja odnositi dok ne ostane samo jedan. Umnjak. Rado bih pomogao, da svršimo s tim, ali kao da je zavaren. Ruka drži motornu pilu. Zavlači je unutra, duboko, duboko, ima li kraja crnom krateru. Zupci glođu, jauču negdje u tami, frcaju iskre. Sad je stroj u mojim rukama. Navalio sam na visoki jablan. Režem kroz još mlado meso. Tako, tako, kaže Branko. Ali nekako ispada da sam gore, da sjedim na tom stablu. Njiše se, svija pod mojom težinom, očito me ne može nositi. Svejedno se krećem uspinjati više. Grabim granu po granu. Sad je to, ipak, čvrsta građevina, toranj od nekakva glatkog materijala. Bez izbočina, osim zadebljanja pod prozirnom stijenkom, nekakvih uzdužnih cijevi, krivudavih, modro-ljubičastih. Čitavim se tijelom priljubljujem. Gol kao crv, gmižem prema gore. Pedalj po pedalj, penjem se enormno, neizrecivo visoko, sve do kupole na vrhu, s otvorom koji zijeva prema nebu. Napokon. Grlim je od dragosti. Ali stvar se već naginje, da, ide dolje, kao na usporenom filmu pa sve brže, ponire u totalni krah. Uzalud se grčevito držati, sve će se spraskati u milijardu komada. Sunovrat, međutim, traje, traje... Kako duboko mogu pasti? Što god bilo, gore je iščekivanje. Najednom, u rukama držim mačku. Prugasto-sivu, žalosnih očiju, zelenih kao boca mineralne vode, iskolačenih jer joj stežem vrat. Ne opire se, samo kaže Zašto to radiš? Ne znam, ali ne popuštam.

- Što ne znaš?
- Hm?
- Stenješ i gnječiš taj jastuk. Što si sanjao?
- Nemam pojma. Spavaj samo.

Božićna čestitka nije stigla s neba. Nego iz kanalizacije. Ovaj se put definitivno začepilo, nikakve sajle više ne pomažu. Osim kupaonice, potopljen je i hodnik, i stanje obećaje prosperitetni razvoj: svaka kap vode, i svega ostalog, mora oteći istom vertikalom. Dan za danom, čovjek u crnu jamu odbacuje onaj dio sebe za koji ne želi znati, nekažnjeno poklapa i produžuje, rasterećen. Milijunski gradovi Zemlju filaju milijunima kilograma fekalija. Pa kako ne bi, prije ili kasnije, kucnuo čas da ona to odbije gutati, da im izbljuje u lice taj tiranski jaram?! Evo vam vaša govna! Gacajte po nečistoj savjesti!

Branko, međutim, nije podlegao panici. Pomiren s beizglednošću situacije, poseže u riznicu narodne mudrosti:

Vrag uvijek sere na veliki kup.

Registar je ovaj put sasvim prikladan, ali Branko cilja i šire; teško je precizno reći što sve *njegov* kup čini velikim. Tereza se diskretno povukla, u ovakvim prigodama njemu prepušta kormilo.

Sad ćemo valjda nekoga pozvati, kaže Profesor, mora biti nekakvih dežurnih službi za to.

Aha, kaže Branko, za dežurne bedake, da ih opale puta dva, a ionak u zlatu naplaćuju. Ne ne, do sutra bumo nekak zdržali. A ujutro idem po mojega Iveka u Zagorje. On je doma sam složil kanalizaciju. Sve bumo raskopali ak treba.

Ali to je nemoguće, ogorčeno uzvikuje Profesor. Najbolje da si sami i mandule operiramo!

Sve je moguće, smiješi se Branko, čovjek bi rekao s nekakvom potajnom, morbidnom nasladom. Osim drvene peći, dodaje.

Sad Profesor više ne može trpjeti. Naprotiv, mnogo je toga nemoguće, prodire se. Ta budalaština, vjerovanje da sve možemo, uzrok je tolikih zala, razočaranja, frustracija! To je

destruktivna demagogija, a ne optimizam! Umjesto da naučimo živjeti s vlastitim ograničenjima, postavljamo si ciljeve kojima nismo dorasli. Napuhujemo balon svoje svemogućnosti bez obzira što rupa ima kao u ementaleru, više nego sira. Gradimo trokatnice bez temelja, njih ćemo kao dograditi kasnije, kad bude gotovo ono utilitarnije. I onda se čudimo što nam se dogodilo! Zašto baš nama?!

Gledaju ga otvorenih usta, Branko, Karmen i babica. O čemu on to zapravo? No ima im još za reći. Unosi se Branku u lice, kroz zube protiskuje:

Uostalom, zamatati se u narodnu mudrost... Zakapati se preko glave u znanje koje su naplavili bezbrojni naraštaji mudraca... Da ne moramo sami misliti, ne?! To tako umara! Mnogo je privlačnije preko svake pukotine pričepiti jednu od tih konfekcijskih zakrpa narodne mudrosti. Premda nema ničega regresivnijeg! Premda te uzrečice bazde po uopćenjima i predrasudama! U osnovi, svaka poručuje: nemoj misliti, sve smo već smislili za tebe. A narod je sve osim mudar. Priglup je, primitivan, zadrž. Zagledan u vlastiti pimpek i u susjedovo dvorište. Da ima u njemu makar zerica mudrosti, ne bi se toliko uzdao u praznovjerja. Ne bi masovno hrlio k onima najglasnijim. Ne bi se dao odvoditi u klanja, svaka generacija barem jednom.

E-hej! Kud je zabrazdio? Dobro, dobro. Okreće se na petama, treska vratima za sobom.

Da, tako im je trebao skresati.

Evo, disanje joj je ravnomjerno. Polako, nemoj mi zaškripati, dobro je. U kuhinju. A zašto ne bih noću ispravljao radove kad već ne mogu spavati?

L'Innomable. Šest stranica, ispisanih gusto, kao u dahu i u grču, a oprezno, reklo bi se, kao da joj život visi o svakoj pojedinoj riječi. Nizovi zbijenih rečenica, zapravo slivenih u jednu jedinu. O glasu koji se na smrt bori s tišinom, bolno zaglušujućom, s ljepljivom masom šutnje nagomilanom u svakom slogu. Glasu koji ne prestaje govoriti, premda bez glasa, premda ne zna o čemu i nema ništa za reći, koji izvire iz samoga nijemog očaja, i nade da će očaj govoreći ušutkati. Govori mahnito, do posljednjeg daha, za osvetu riječima na koje je osuđen. O nijemosti u njima, beskrajno kružeći oko onog što se ne da izgovoriti, jer ništa, baš ništa drugo spomena nije vrijedno. O nemogućnosti da se išta kaže, da se išta bude, a da to istodobno nije i tome suprotno. O nemoći glasa da izađe iz tijela, i da si pronade tijelo. O tijelu koje je ujedno oklop i opsjena, lutka skrpana od komadića tuđe kože i put zaborava

svega što u tijelo ne stane. O tom nečem bezimenom što ostaje zjapiti ma koliko ga za tuđi račun, u ime tuđih želja, zaogrtali tlapnjom nekakvog ja.

Gle, jutri se.

15.

Nema auta.

Te mu dvije riječi titraju u svijesti kao golemi naslov na platnu zamračene dvorane. Mozak je skamenjen, hipnotiziran prazninom koja zijeva na mjestu parkirane Škode. Istrčava na ulicu, valjda da bolje vidi. Doista, tu se ukazuje u dijamantnoj jasnoći. Vrišteće opipljiv doživljaj praznine.

Pusto prvosiječanjско jutro. Zagrnut bademantlom preko pidžame, sjeda na hladni rubni kamen, negdje u visini dojučerašnjeg lijevog branika. Pored zubarevog Audija, kočoperno uglancanog. Neshvatljivo, bolno neukradenog, neokrznutog. Svaka čast perverznom lopovskom ukusu.

Sad mu stiže još jedna rečenica te se savršeno, uz škljocaj neminovnosti, uglavljuje u već pripremljeno ležište. *Vrag uvijek sere na veliki kup.* Kako lucidno, kako pertinentno.

I baš je ovaj put moralo biti po njegovom. Da je bio popustio, Karmen bi ga odvekla dočekivati Novu Godinu s njezinim glamuroznim prijateljicama i njihovim britkoumnim, produhovljenim muževima. Pa bi se naslušao ingenioznih viceva o plavušama i pripadnicima susjednih etničkih skupina, naljubio obraza zamašćenih francuskom salatом i naplesao pijanih vlakića uz skladbe kao što je *La bomba sessuale*. I još bi ga poslije drvarila da jel se baš morao držati tako posrano. Ali bi sad imao auto.

Godina je počela blistavo. Po prvi put, od devetnaeste kada je kupio ruševnog fiću, ostao je bez vlastitih kotača. A njihova je vrijednost daleko premašivala praktičnu: utjelovljivali su nikad u detaljima razmotrenu ali misteriozno obećajuću primisao da u datom trenutku, ne lezi vraže, može gurnuti ključ u bravicu i... Što točno? Već bi se ukazalo. Ovako, sreća je jedino, ako se tu može govoriti o sreći, što nije investirao u nove gume.

U međuvremenu, dan nakon Božića, nastavljena je kanalizacijska saga. Ivek je, kakva li iznenađenja, bio još jedna loša vijest, premda je Branko rado isticao njegov svijetli primjer: u njihovoj je postojbini bio nešto poput posljednjeg bedema pred plimom pijanstva. Nažalost, nakon što se čitavog prijedpodneva srčano nosio s ekskrementalnom pošasti, prekopao kupaonicu i čak otkrio da su cijevi istrunule, babica je kobno intervenirala ponudivši ga

svojom medicinom, on je impermeabilnosti dopustio predah (No pa Božić je, ne, jednu si bumo spili), dapače više od nekoliko predaha, pa su ga u konačnici, kako je to lijepo artikulirala Tereza, zatekli ispruženog kao Isuseka, među krhotinama keramičkih pločica, do grla umazanog smrdljivim blatom. I babicu, dakako, pred špajzom.

Onda ga je Branko utovario u svoj Opel (tjeskobno, ali i pokajnički bezglasno zagledan u presvlake) i sljedeći su dan stigli pravi vodoinstalateri, dva okretna, odrešita dečka, bez ikakva talenta za cjenkanje oko vrijednosti svojih ruku, koje su za jedva nešto više od pola sata ponovno uspostavile fekalnu vertikalnu i, namirene, ostavile Branka u tako dubokoj žalosti nad pretrpljenom štetom da ju je Profesor, premda ne bez ženinog poticaja, odlučio prepoloviti posezanjem u vlastite rezerve. Pod u kupaonici ostat će raskopan dok se ne skupi hrabrost za keramičara.

16.

- Da, pročitao sam. Hoćete li sa mnom do kabineta?

Hodnike bi trebalo popuniti prigodnim pošalicama, meteorološkim opaskama možda, ili paušalnim zanimanjem za njezine akademske ambicije, ili se pak bez odlaganja upustiti u tankoćutnu, kritički pedantnu ali poticajnu, očinski blagu mikrospekciju njezinog referata. I naravno da ću čitavim putem zuriti u prizor koji se nalijepio preko svega, uspomena na prvi spoj, sa zlatokosom Ninom iz šestog c, dugačkih trepavica i s madežom iznad usne, zapravo nije baš spoj nego je pristala da je otpratim od škole do raskrižja nedaleko kuće, nikako do sâmihi dvorišnih vrata, i od straha da ću joj biti dosadan šutim kao grob, svaki me korak zabija dublje u šutnju, u sram, i olakšanje stiže tek na raskrižju, kad ona samo produži kao da sam zrak.

- Izvolite sjesti. Evo, vraćam vam seminarski rad. (Ne bih da ga većim dijelom ne znam napamet.) Dakle... imate zanimljivih ideja, možda ih se moglo temeljitije razraditi, ali vidi se da znate misliti. Još da vam je malo više preciznosti u izražavanju, no dobro, ima vremena, na samom ste početku. (Drek. To je svjetlosnim godinama iznad svega čime me do očaja dovode tvoje kolegice, i nedvojbeno iznad onog što bih sâm bio u stanju proizvesti.) Ukratko, solidna četvorka.

Jedva dotiče rub stolca, ruksak je već na ramenu. Ni slutnje reakcije u tim bljedo zelenim zdencima, irealno, hipnotički povećanim bljedošću lica. Osim pitanja *Mogu li sad ići*.

Kako produžiti agoniju? Duboki uzdah, s tragom iritacije. Ništa osobno, rekao bih, u minskom polju oko nje ja sam zalutali prolaznik. Kao da je na rubu eksplozije, kao da je dovoljna jedna kriva riječ pa da plane, što ja znam, isprevrće namještaj, ili joj se oči razliju niz obraze. A da se jednostavno slomim u patetično priznanje, bacim na koljena i položim glavu u njezino krilo, pa nek je sječe ako hoće, i odnese u ruksaku?

Pogledu otpuštenom kroz tramvajski prozor, tekuća vrpca pločnika najednom, samo na tren, donosi lice nevjerojatno nalik Rikardovom, smrknuto, zagledano u tlo, ali taj gospodin drži za ruku dječaka, koji zapravo, sekunda je dovoljna da se opazi, nije dječak nego mongoloid možda već zrele dobi, ako nije neukusno govoriti o zrelosti.

Kod kuće, Profesor tipka Gretin broj. U petnaest godina koliko predaje književnost, od svih kolega jedino je kod nje primijetio zanimanje za knjige, za studente, za kolege, za ikoga osim sebe, jedino je s njom istinski razgovarao. Ali ako bolje razmisli, kada zadnji put?

Ma htio ju je pitati, iz čiste znatiželje, da provjeri... Rikard nema djece, ne?

Ha! Baš je ona njega htjela nazvati zbog nečeg u vezi s Rikardom. Može li skočiti k njoj?

Stvarno dugo nisam bio kod nje. Do kuće se više ne stiže šarmantim klizištem, kroz razulareni ružičnjak i busiju obješenih grana. Dvorište je popločeno, potkresano, umiveno, nova je i fasada i drvenarija: predratnoj se vili dogodila posvemašnja trećedobna mladost.

- Slavko. Otkako je u penziji, sav se razmahao oko kuće. Nisu mu dosta zidari i parketari, ostakljena lođa i gredice maćuhica, sad si na vrhu dvorišta gradi vidikovac. Da može još sedamdeset godina na horizontu tražiti nove projekte.

Ona se ne doima osobito obnovljenom. Lice kao impregnirano protiv blistanja pročelja, upravo ga odražava u negativu. Podliveni pogled s teškim kopcima. Usukane, skiseljene usne.

- Uvijek je u toj kući sve škripilo i klimalo. Najbolji dio mogeg znanstvenog elana otišao je u napor da ju održim u vertikali. A tek Slavka! Mogla bi napisat priručnik o životu s rakom prostate i sa senilnom demencijom. Doktori su ga redom pokapali. Ja sam za svakom njegovom željicom trčala, kad mu je, sirotom, tak malo ostalo. I gle ga sad, prasca! Sve nas je zafrknul.

Unutra se ne vidi većih promjena. Uzoriti preci jednako prijekorno strijeljaju očima iz svojih ovalnih okvira, police su jednako svinute pod teretom jednako prašnih knjižurina, kanape nije ništa manje tapeciran dnevnim tiskom, diplomskim radnjama, ogriscima jabuke, Schopenhauerovim tumačenjima kauzalnosti, reklamnim lecima pečenjarnica.

- Slavko je vani?

- Hvala Bogu, slavi pedesetgodišnjicu mature. Ili diplome, ili primanja u pionire, nemam pojma. Inače bi sad tu visio pred utakmicom. S tonom do daske. Više skoro niš ne čuje. Velika šteta, reći ćeš mi, ko da mu više imam ne znam šta ispričati.

- Ne, ja ništa...

- Naravno da nemam. Ko da smo prije razglabali o metafizici, veliš. Dobro, ali dok ima seksa nekak se zaboravljaš pitati šta ti fali. Ima stvari o kojima ti je silno važno razgovarati, ali ih odgađaš za kasnije. Dok ne zaboraviš o čemu se radilo. Sve češće se pitaš: kaj imam zajedničkog s tim čovjekom? I više se ne možeš sjetiti ničega, osim svakodnevnih sranja, koja natežeš jedno preko drugog da rupa ne bi zinula. Da rupa! Više nemaš na šta zakrpe šivati! Samo se tu i tam koji končić drži! Ali on si je izmislio zanimaciju, zbigecal je kuću. Ak me baš pitaš, meni je bila draža dok je puštala na sve strane. I ona, i Slavko, i Ines. Evo, ne sjećam se kad je zadnji put bila na hitnoj. I već godinu dana stanuje s istim dečkom. Otkako ga je dovukla iz Brazila. Ma nemoj slučajno misliti da imam nešto protiv! Zakaj bi me smetalo ak je njoj dvadesetosam a njemu dvadeset? Rekla sam joj to ti je super, možeš si ga odgojiti, imaš par godina fore dok ne počne gledati osnovke. I zbilja, onak je skroz poslušan, di ga metneš tu bu ostal čitav dan. Samo da mu je stripova, za njima je lud. I za travom. A nesmeš niš reć, zna kakva sam hippijevka bila. Ne, meni je mali baš simpatičan, ko nekakva životinjica, kućna. Skoro sam rekla majmunčić, ali to za mulata odmah zvuči... Evo, hrčak. Imaš cigaretu? I bolje, ne pušim već šest dana. Ma jedan jedini put sam pitala, čisto jer me zanima, ne, jel misle tražiti kakav posao. I odmah se nafrnjila. A uopće nisam mislila prigovarati, pa mladi su, uostalom pa nismo gladni da si ne mogu dijete uzdržavati. Jesi za komadić pizze? Mislim da ima još komadić. To je jedini jedincati gušt koji mi je ostal, kad se Slavko počisti, da si naručim pizzu i pojedem ju u kadi. Ne bi vjeroval kolko se kuhanje može zgaditi. Kaj bi dala da mi neko hoće svaki dan skuhati, makar jaje na oko. Jel to telefon? Valjda mi se učinilo. Čekaj, evo opet. Ne? Siguran si? Više nitko ne zove. A kad me slučajno nekam zovu, izmislim nekakvo sranje. Prije su se fantastično sama izmišljala, i barem sam imala odgovor zakaj sam u komi. Sad imam samo komu. I vapim za nečim da me ujutro dignu iz kreveta.

- Mm... Mm... Nego, što se Rikarda...

- E, to. Stvar je delikatna. Izgleda su mu otišli osigurači. Ruši ko na kuglani. Studenti su organizirali potpisivanje peticije, pa mu je dekanat napravio analizu ocjena od zadnje dvije godine: prosjek je jedno cijelo tri. Ni svaki drugi ne prođe, više od dvojke ne postoji. A mnogi bi jedva dočekali da ga likvidiraju. U jednu ruku, tak mu i treba, kakav je gad. Ali opet, pa znamo se čitav život.

- A da slučajno ima djece, naravno da ti to ne bi promaklo.

- Pa ima. Sina. Nikom živom nisam rekla. A kak on meni vraća? Šta priča o meni?!
- Pa kako? Otkad?
- Još prije prvog braka jedna mu je studentica ostala trudna. Nije ju htio oženiti, ali za dijete se brine. Rodilo se s Downovim sindromom. Sad mu je... bome već preko trideset godina. Pitajboga šta je to Rikardu napravilo kad ga skriva. Potisnute stvari naplate svoje. Jesi primijetio koliko pije u zadnje vrijeme?
- Pije?
- Uf! Mjesecima ga nisam vidjela trijeznog na faksu. Dobro, to je njegov problem, ali za peticiju ga treba upozoriti, dok još ima vremena. Samo na mene je alergičan. Reći će da sam to ja skuhala. Kad bi mu ti mogao, nekak oprezno...

Profesor ispunjava misiju. Broj u uredu ne odgovara, premda supruga tvrdi da je tamo, mobitel zvonj, zvonj, i napokon, kroz maglu od žamora i glazbe, probija se režanje Stalno me jebu, upućeno nekome s one strane, premda ne isključivo njemu, zatim ništa manje odrešito Halo!, što združenim učinkom Profesora baca u defanzivu, Oprosti ako ti smetam, imaš minutu za mene?, na što Rikard velikodušno Minutu uvijek za tebe, srce. Ta prepotentnost, i to gnusno tepanje, dovoljan su razlog da Profesor tresne slušalicu, i bez obzira na plemenitost misije to bi ne trepnuvši učinio, da ima petlje, ali da je ima to bi se dosad već znalo, i Rikard mu ne bi tepao. Stoga počinje pipljivo, izokolno izlagati stvar, no čim joj se ukažu konture Rikard se prodire Ma kakva anketa! Nabijem ih na njihovu anketu! I prekida vezu.

17.

Dakle kod Branka nešto ipak pobuđuje simpatiju: te njegove depresije. Nepredvidive, neobjašnjive i nesagledivo moćne, kad takvu ljudinu pretvore u biljku. Nisu one vezane ni s kakvim problemima, naprotiv, problemi ga razvedre, razbude život u njemu. Naročito kad je kamion posrijedi. Onda oživi totalno! Prorade mu sve funkcije! I mozak, nema sumnje, koliko mu se znoji glava. Unutra sigurno kipi. Jer kakva inventivnost u domeni kletve! Koliko mašte u komunikaciji s getribom i kuplung-sajlom! I koliko vitalnosti! Piga se među kotačima kao gusjenica. Ruku do ramena zavlači u kamionska crijeva, nešto priteže, stenjući, dok mu ne popucaju kapilare u očima a znoj prokapa s nosa i brade, te ga ostavi za sobom duž hodnika, zajedno s masnim kvakama, dovracima, rukohvatima.

U mrtvim razdobljima kamionskih kvarova, s čavla u garaži skida kacigu s naočalama kakve su nosili avijatičari u Prvom svjetskom ratu, i lašti je. Brankov motor je imao prikolicu, u koju se moglo staviti komada, a često ga se i stavljalo. Brankova generacija odlazila je na *izlete*, na Kalnik ili Plješivicu, i u konceptu izleta bilo je toliko okusa avanture da nikome nisu trebala daleka putovanja. Tadašnja vozila rađala su se stara, s bezbroj kvarova, koji su prisvajali glavninu muških emocija. U svaki je izlet bilo strukturno ugrađeno nekakvo zavlačenje pod motor ili auto, improviziranje remena od hozentregera itd, i to je u događaj unosilo nešto romantično. Danas se na izlet ide jedino u Mercatone, ali auto je neophodno imati, i da bude u cvijetu mladosti. Ako ikamo, danas se putuje na Bali. I to nije daleko putovanje nego banalnost, to je puno bliže od tadašnjeg Kalnika. Kad se vratiš s Balija ne opisuješ svoje pustolovine nego kažeš Bio sam na Baliju. I to pokušavaš dokazati video-vrpcom na kojoj neuvjerljivo mašeš, s vijencem od banana oko vrata. Branko ne ide na Bali. Jednom tjedno ide na ribičiju, na Savu, uporno kao mazga, unatoč poruzi lovini koju donosi, i premda je kompanjone davno pogubio. Na Darka više ne računa, ali mene, začudo, ne propušta svaki put pitati nisam li se ipak predomislio.

Vožnje već danima nitko ne potražuje. I Terezini projekti su posustali. Od nedavno ugušene revolucije, kanalizacija krotko klokoće. Pa si je on u toj pustoši zbivanja priuštio još jednu depresiju. Bilo je i drugačijih manifestacija, jednom je bez ikakva objašnjenja krenuo pješice od kuće, i nitko do sljedećeg dana nije znao gdje je, dok se nije telefonom javio s benzinske stanice negdje u Sloveniji, nek Darko dođe po njega. Češće ipak počne čita kataloge robnih kuća, točnije staklasto zuriti u teglice kiselih krastavaca, plastične registratore i omeškivače, te uskoro već beživotno leži na kauču. Ne ustaje ni radi ručka, hrana tek noću

nestaje iz frižidera. Koliko će ovaj put potrajati? U zadnjoj epizodi Tereza ga je nakon tjedan dana zgrnula na pod. Pa se zarolao u tepih i nastavio ležati. Kao i sad, s tim mrtvim očima, poklopljen svim čemerom ovoga svijeta. Ne reagira čak ni kad ga Darkovi klinci bockaju čačalicama. Uskoro će i djeca iz susjedstva dolaziti da ga razgledavaju, i njihove majke i rodbina, to beskorisno, neškodljivo čudo, dlakavog kita nasukanog na kauču.

Što li se točno događa unutra? Kakav ga mrak proguta, i zašto? Njegovi bližnji uvijek iznova dotiču to pitanje, ali brižno izbjegavajući zagrepsti. Postoji opasnost da dođu do istine, koju se nitko ne bi usudio izgovoriti: Branko živi samo jer mu žive organi. Nikakva psihička nadgradnja ne zamućuje čistoću njegove tjelesnosti, nikakva potreba za sadržajem ili razlogom. Drugi mu ukućani, istina je, ni sâmi nisu daleko, ali Brankov slučaj doseže krajnost: liši ga funkcionalnosti, oduzmi mu svaku zanimaciju, i sistem pada na nulu, u zjapeće ništa.

Ovaj put nije ga prizvala natrag ni situacija s Darkom. Ta ledena konsternacija u kući. Nevjerica i tiha nada da to samo sanjaju. Ili da će se Darko predomisliti. Doći k pameti. To je samo trenutno posrnuće uma. Darko je, zbilja, zadnji od koga bi čovjek tako nešto očekivao. Dobro, možda ne baš u svemu savršen, ali što se obitelji tiče, uvijek je bio uzoran. Odan i samoprijegoran suprug i otac. Takve slikaju za *Milu*. Samo eto, jedne večeri pakuje četkicu za zube i troje gaće i kažu Ne pitaj ništa, srce mi je razderano. Lovu za klinge slat ću ti poštom. I nježno zatvore vrata.

A čovjek bi rekao da mu je Sanja idealna partnerica. Da mu kompjuter za sparivanje s neograničenom bazom podataka ne bi ponudio ništa adekvatnije. Razumije se u ono što mu je najvažnije na svijetu: hi-fi i auti. Zajedno su listali hi-fi časopise i nedjeljom gledali prijenose Formule 1. Više večeri u tjednu s drugim parovima kartali belu, i razgovarali o hi-fiju i autima.

Na zgarištu, u odsutnosti ikakva objašnjenja, ime mu je pod apsolutnim embargom. I svaki drugi razgovor zamire u skupnoj tihoj misi. Čak i djeca kao da instinktivno zaobilaze nezgodno pitanje. Naviknut će se, i zaboraviti, fantastično brzo. Koncept traume iz djetinjstva prenapuhali su psihijatri, u njemu otkrivši svoju zlatnu žilu. Stvarnost je drugačija. Svatko je zamjenjiv, očevi nadasve. Koji bi se otac svojem sedmogodišnjem sinu usudio postaviti pitanje: Da moraš ostati bez mene ili svojeg play stationa, što bi radije zadržao? Djeca su kao psi. Pas će ugristi kad ishlapi gazdin miris.

Karmen ipak nešto zna. Vidio sam joj u očima. I da će ispovjedni trenutak nastupiti u našoj

intimi pred počinak.

- Ona je konobarica. U jednom kafiću dolje u kvartu. Prije dva mjeseca su se spetljali. I sad je trudna. Pa je odlučio postupiti viteški. Uvijek je bio idiot, ali ovo... Šta je to u vama?!

Evo, znao sam da ću podijeliti krivnju s njim. Kao da sam ga u najmanju ruku nagovarao.

- Sve je, kaže, isplanirano. Uzeli su u najam taj kafić, od njezine uštedećevine. Da se super isplati, nema greške. Ona će konobariti, barem prvih šest mjeseci trudnoće, on će brinuti za nabavu. Idila. I Sanju će valjda uzeti, čim se posao razgrana.

Još par frktaja i okreta s boka na bok i time, cijenjeni gledatelji, zaključujemo večerašnji program. Ne, ovaj put izgleda neće funkcionirati. U devedeset i devet od sto pokušaja moja se Pepeljuga kao na startni pištolj prometne u Trnoružicu, čim se okrene prema zidu i pokrije preko brade, no *pour une fois*, kao da je dočekala svoju noć prevrtanja i zurenja u strop. Evo ti ga malo. Za svu netrpeljivost prema mojoj nesanici, za usporedbe s odojkom na ražnju i za bubotke laktom u rebra kad se uzdasi pretvore u hrkanje. Noćas, naprotiv, moje je disanje pravilno i pravedničko. Moje je uho gluho za svaki signal supružničkoj sućuti. Kao da si je ti imala kad mi je trebala kao kruh nasušni. Kad sam čupao kosu nad usranim doktoratom, a prolazio je mjesec za mjesecom nakon isteka roka, i mjesto mi je visilo o zaboravnosti kadrovskih policajaca. Slatko li je tada bilo na sitno ubadati. U moje meditacije provaljivati sarkastičnim Onda, koliko redova? Ili zamišljati u kojim bih se sve zvanjima mogao okušati nakon otkaza, od knjižničarskog do kondukterskog. Iza svakog uspješnog muškarca stoji jaka žena, tako bi nekako rekao Branko. Iza neuspješnog stoji još jača. Muški je neuspjeh ženski Red Bull. Zadnja stvar koju možeš očekivati od žene je da ti bude prijatelj. Ljubavnica manje-više, kraljica vrlo rado, katkad čak i majka, dijete ipak češće. Ali prijateljska podrška? Ma pustimo podsjećanje na sve što su drugi postigli, kolege, prijatelji, neprijatelji, samo da si me prestala mučiti svojim durenjem. Brzo si shvatila kako me najlakše slomiti, lupanje vratima i dva dana ni a ni be, i u krevetu kao krepana riba ma koliko vadio za pomirenjem, ili šmrcaji iz kuta bračne grobnice, kao čavli pod rebra. I skidanje koferâ s ormara, barem jednom mjesečno. No, evo ipak nečeg dobrog u ovoj selidbi, odavde se kofere nema kamo odnijeti. Ali ostaje latentna prijetnja puknuća, i znaš ti predobro koliko me straši mogućnost da repliciram roditeljski raskol, sama ideja da baštinim očinski grijeh, i još bi htjela da se uživljam u sunovrat tvojeg brata, što se tu pametnog ima reći, samo nek izvoli, svatko je kovač svojeg sranja.

18.

Jel to mazohizam? Ili je sadizam? Što ga je nagnalo da ode i na Jožičinu promociju? Promocije, književne i druge, svatko normalan prezire i naširoko zaobilazi. Što čini iznimnim predstavljanje Jožičinih pjesama? Može li predočiti makar jedan uvjerljiv razlog da baci dva sata na tu idiotariju?

No začudo, ma upravo s neba, stiže ne samo injekcija smisla nego i ispunjenje davnog sna! Među okupljenima u predvorju čitaonice opaža jednog od profesorâ iz vremena svojeg studija, znanstvenika uvaženog diljem svijeta. On je već tada bio odmaklih godina, i tanke sijede brade koja se za njim vukla poput paučine; sada je ruina, prikaza povijena kao suncokret, nacrtana na komadu izgužvana papira, u odjeći nema ničega. Odavno umirovljen, izvjesno je da se ne sjeća ovog mladića, ni njegova lica, ni imena, ni kako ga je sedam puta rušio na ispitu. Ovaj se, premda više nimalo mladić, toga izvrsno sjeća. Kao i smrdljive, hermetički zatvorene izbe u kojoj se gad naslađivao studentskim očajem; bio je od onih koji se za vlastitu starost drugima svete ukidanjem higijene i presvlačenja zapišanog veša. Pamti i koliko je puta, a ti freudovski incidenti doista groteskno strše u iznimno blagoj mu naravi koja ne podnosi ni pojam nasilja, sanjao kako ga ubija. Na raznovrsne načine, pucajući mu u glavu, ili je gazeći s obje noge dok se ne zaravna s asfaltom. I evo mu ga napokon, na dlanu sudbine; takve se prigode ne ukazuju dvaput. U srcu trenutak pijanstva, uzdrhtala oklijevanja nad ponorom: hoće li smoći hrabrosti? Da, sudba je presudila, evo kreće, pikira ravno na njega, još korak, i pogodak, točno na cipelu. Jedan beskrajno sladak tren potplat mu zadržava na prstima, pa ga povlači, i Oprostite, žurno kaže, molim oprostite. Ništa ništa, odvraća djedica, nasmiješen, takoreći zahvalan što ga je netko primijetio. Profesor produžuje prema jednom od praznih stolaca u dvorani, napojene, iskupljene duše. Velik dan, antologijski.

Malo mi je ipak žao što nisam nagazio petom, ali sad je kasno da se vratim, evo počinje. Mjesto za promociju mudro je odabrano. Čitaonica u centru grada, u pješačkoj zoni, u prizemlju zgrade, s velikim osvijetljenim prozorom, pravim pravcatim izlogom: kroz izloženu robu lijepo se vide čaše već raznobojno naslagane na pult, u očekivanju da se odradi bla bla. A večer usred veljače prilično hladna, oštri vjetar prigrće prolaznike. Vremenski uvjeti, ipak, nisu tako neljudski da im se većina ne bi vratila kad shvate o čemu se tu radi. Tek rijetki

popuste pregrijanoj dvorani, svale se u stolac i odmah počnu dremuckati. Neki će se od njih tu i tamo buditi, zakimati glavom u znak odobravanja, čak i zapljeskati kad zatreba. Tu su i dvije ili tri vremešne gospođe koje uopće ne spavaju, već prosvijećenih, pomalo bojažljivih lica prate svaki pokret na improviziranoj pozornici: zacijelo stanarke okolnih zgrada koje su zgrabile priliku da uštede na grijanju. Pa jedan vrlo ukusno odjeveni Monsieur, s potpisom, premda prilično davnim, na svakom artiklu uključujući šal i kišobran istog kariranog dezena, i filozofskih crta lica, doduše ljubičasto toniranog, sa staklastim očima koje sve nervoznije zvjeraju prema pultu s čašama. Pa jedan starčić koji u zadnjem redu tek povremeno prestaje kašljati, i jedan par s bebom koja ni za tren ne odustaje od plakanja, ma koliko se oboje, a i čitavo stražnje lijevo krilo publike, trudi da je nečime zaokupi. No čak i da vlada apsolutna tišina, mislim da se Jožičina predstavljачica ne bi čula. I ona je, rekli su, pjesnikinja. O čemu li govore njezine pjesme? Sudeći po njezinom habitusu, o blagotvornosti makrobiotičke mrkve. Nešto čita s drhtavog papira, otvara usta, ali glas nikako da se materijalizira, ton je beznadno stišan, nema u njoj više života nego u kućnoj ribici koja je sâma sebe prestala razlikovati od kamenčića na dnu akvarija. Kao da je završila. Sad preuzima izdavač, širom nasmiješeni gospodin bezbojna lika i načitane mimike, s bradavicom veličine boba na obrazu. Spominje se dana kad je pronašao ovaj pjesnički dragulj, a zatim i svoje hrabrosti, žrtve koju je podnio obznanivši ga svijetu, u ovom vremenu tako nesklonom Pjesmi. Ali naša je moralna dužnost žrtvovati se za istinske vrijednosti i nije mu žao. Vjerujem, jer je Ministarstvo pothvat potpomoglo tako izdašno da mu je svejedno hoće li prodati jedan jedincati primjerak. Što zaboravlja spomenuti. No da ne dulji, Pjesnik će se publici najbolje sam predstaviti.

Lijepo rečeno. Jer Pjesnik, i sad priredba ipak postaje donekle zabavna, izlaže raskošan katalog svojih tikova i logopedskih poremećaja. Verbalni dio sastoji se uglavnom od bezbrojnih *ovaj tu i jel tako*, između je kolutanje očima, mišji trzaji nosom, lamatanje ručicama u lovu na metafore, histerični smijeh na sasvim iznenađujućim mjestima. Povremeno zastaje kao pogođen u pleksus, otvorenih usta i bolno smežurana lica, dok ne pronađe riječ, pa njom slavodobitno mahne, kao da je lijek protiv sarsa. A sad će nas počastiti i kojim stihom. Erotski su, dakle, tako barem misle starije gospođe u publici, koje tu i tamo koketno zahihoću. Temeljni stilski postupak očito je domišljatost koja se ponavlja iz pjesme u pjesmu: ključna riječ u trostruko kloniranom izdanju, u silaznoj intonaciji kao tri žalosne stepenice u grob. Pjesnik na svakoj tren zastaje podižući molećivo lice prema publici, ne bi li je privolio da u zboru skandira s njim: *Njezina suza, suza, suza. Ili guza, guza, guza.*

Pritom se, nadasve, znoji. Do maločas je bio usredotočen na upijanje znoja s impozantna tjemena, s obrazâ, s vrata, ali bit će da više ni kaplje ne stane u rupčić, a i ne bi bilo prikladno dok je u erotsko-romantičnom transu, pa niz ružičastu glavetinu radosno teku potočići znoja. Ne, zburadi je falsifikat tvrdnja kako probija tamo gdje je najtanje. Naprotiv, zapažanje što je u Brankovom slučaju tek zakoračilo na hipotetičku stepenicu sad razotkriva svoj aksiomatski domet: znoj s glave je mjerna jedinica pjesničke invencije.

Taj dojam, kao da mu netko puše u zatiljak, kao da mu dodiruju uho, čovjek se tako osjeća kad ga intenzivno promatraju. Profesor se okreće. U zadnjem redu, pored pokušaja gipsane skulpture umirovljenice kojoj je amaterska ruka, u nedostatku vremena da je dovrši, jarko zarumenila usta i nataknula periku iste boje, sjedi Lana. Nestvarno živa, potpuna, u plamtećem cvatu svojih devetnaest. Pogibeljnih, i pogibelji nesvjesnih, koliko i protuoklopna mina. Val slabosti, drhtaj u koljenima. Ona mu domahuje, smiješi se. Malo čeznutljivo? Somnabulne ga noge nose, te uz nju treperi i uvija se poput plamena svijeće. Kako su duhovite, kako šarmante dosjetke što joj šapće u uho. Kako mu spontano ruka zaostaje na ramenu. Mekoća tog vrata... Raspukli plod usana... Osmijeh, što ga paperjasto miluje po obrazu... I ta zibava, uzdrhtala bujnost pod majicom, to ga reže posred trbuha, glavu puni vrućim šumom. Pred vratima su. Staklenim, s hrastovim rukohvatom, izlzanim upravo na mjestu koje on hvata, gura pred sobom, pridržava, i kad oboje zakorače na ulicu zamalo se sudaraju s vrlo žalosnom ženom, u čiji dlan, omotan crnom vunom do početka prstiju, on spušta dvije srebrne petice, i žena kaže Bog vam dao sreće gospodine, i zdravlja, i vama i gospođi. Štipava hladnoća, i ugrizi vjetra, raspuhali su do zadnjeg šetača s Preradovićeve, premda iluminirane grozdovima divovskih krijesnica i namirisane toplim kruhom. Kreću desno prema Cvjetnom trgu, više kao nasumce. Kraj peći cupka, i s opuškom u kutu usana zvižduće, neku koračnicu, čovječuljak zagubljen u prevelikom kožuhu, i pletenoj kapi koju odmiče s uha primajući narudžbu, pa im papirni tuljac, temeljito (i zauvijek?) zagaravljenim rukama, puni pušećim, pucketavim, popola prerezanim lovranskim maronima. On ih ljušti i ljepše joj primjerke stavlja u usta. Pahi vuhe, ona protestira, biserno se smije, nos joj se rumeni, vijore krajevi kaputa. Pahulje. Zaista, evo još, prve zimus, i sve gušće. Ona im nudi dlanove, usta, trči ususret, nevidljivom mrežom skuplja tek na tren vidljive kristale, već posve prosrebrene kose. Sad je to prava mećava usred sablasnog grada, sklanjaju se u prolaz pored kina što se nekoć zvalo kao planina a danas kao čitav kontinent, i u ostakljenom ormariću je plakat s licem Dennisa Hoppera i integralnom figurom neznanog plavokosog anđela, nagog na leđima crnog pastuha, sve to ispod naslova *Poneseni ljubavlju*.

Čudno, misli on, bit će da je gadna kriza, to sam davno gledao na videu, u originalu opasnije *Carried away*, on je provincijski profesor, šepav i melankoličan, ona je njegova učenica, prpošna i poduzetna, priču dovrši sačmarica njezina oca. Iza prozora prizemnice pri južnom kraju prolaza, čovjek u bijelom uzvikuje *čudan-zuke!*, lice mu je ljutito i šake stisnute, ljevicom opisuje polukrug, desnicu katapultira prema naprijed, zatim lijevu nogu, a odmah potom čitavo jato dječjih čudan-zukača kriči isti poklič, ljevicom opisuje itd. Profesorova je lijeva ruka u džepu, ali desnom, pocrvenjelom, još uvijek drži papirni tuljac, i dok pred nadsvodenim izlogom koji propovijeda tekstilno bratstvo raznobojnih rasa skupljaju hrabrost za otisnuće ususret bijeloj smrti, ona je uzima u svoju (pustimo tuljac da se na miru dezintegrira), pa je zavlaci pod kaput i priljubljuje uz trbuh. Što nije najbolji način da ga pokrene, naprotiv, noge bi pustile da snijeg zatrpa Masarykovu do prvog kata, a i čitav je najednom santa leda, ma kako užaren dlan pod Laninim kaputom, i ma kako uzlupalo srce pod njegovim. U veži na suprotnoj strani sniježne zavjese jedan se par ljubi, u bezglasnom, slijepom zanosu, kao izrezan iz svijeta i vremena, ili možda opraštajući se pred bijelom vječnosti. Prizor ih fascinira, ostaju zagledani, nepomični, sljubljeni, sve dok kadar ne presijeku farovi automobila koji se, unatoč zabrani i zavjesi, šulja zametenim rubom pješačke zone. Hoćemo li, ona pita, Što, on uzalud aludira, i ne zna dlan spasiti gubitka, ali ga nadoknađuje još većim dobitkom, tobožnjom zamjenom za kapuljaču u vidu očinske ruke oko Laninih ramena. Kazalište. Izranja pred njima poput blistave žute podmornice. Mile duž nijeme nemani, škripavo načinju nevinost već više no perzijskog tepiha, kad se iz jednog od stanova preko puta, u potkrovlju zgrade zapletene u kostur bršljana, začuje tresak tanjura, i *Ma možeš biti stoput trudna, dosta si mi pila krv, idem, crkni istog trenu šta se mene tiče*. Evo ih kod Lada, tamburice se raspištoljile, opanci topću po parketu, snaša podcikuje. To je auto, kaže on, pokazujući jedan od paralelno nanizanih zapuha. Onaj do njega kao da je živ, ljuļaju ga valovi, jedno hovaryjevsko stopalo ukazuje se na zamagljenom stražnjem staklu. Ti samo sjedi, kaže on, rukavom otkapa komadić vidikovca na vjetrobranu, auto se odljepljuje nevoljko kao novopečeni plivač od ruba olimpijskog bazena, i nastavlja negodovati pri svakom zavoju. Čelave gume, objašnjava Profesor, više sebi nego Lani, koja pritišće gumbiće na radiju, *Infliša san u te priznaje glas*, ona opet pritišće, *Love hurts* opominje drugi, to joj više odgovara, smješta se udobnije, spušta sjedište kao za prekooceanski let, odsnježuje kosu, nasmiješeno kaže: Lanište. Molim, kaže on, uvjeren da mu tepa. Ne, to je naselje u kojem stanuje, zapravo tri betonske kocke, koje su na pustopoljini pored autoputa udomile domovinske branitelje ili za njima tugujuće. Može ovdje, pita on, pa uglavljuje auto između dva sniježna stošca. I prije nego shvati kako, njezine su usne na njegovima, i ruke su posvuda, i kaputi su zapetljani, i snijeg, i radio, i noć

bez kraja.

Ipak, dolazi tren da ga napusti. Nestaje u jednom od ulaza, ne zaboravivši dobaciti poljubac s posljednje stepenice, i on ga još dugo, dugo osjeća na obrazu, ne, na duši.

Dobrostiva prijateljice, širokogrudni prijatelju, pripovjedač nije senilan. Dakako da nema auta. Zato evo nam natrag Jožice, koji se, iscijedivši i zadnju kaplju slušateljskog strpljenja, ponovno latio vlastite glave, tutka je rupčićem kao bugačicom, i Profesor staje u red da mu kroz zube promrsi svoje komplimente.

19.

- Tumor?! Ne može biti!

Iz vrećica zaboravljenih kraj hladnjaka vire rogovi paprika. Televizor pokazuje poprsje Mate Arlovića, nalakćeno na sabornicu, u napetoj borbi sa snom. Njezino je lice izgužvano, sivo, po stolu premeće prstenje, i naušnice u obliku srebrnih suza, koje sam joj kupio za

- Evo, pogledaj slike.

Nešto kao crno-bijela fotografija natmurena neba, s nekoliko vedrih područja, i jednim nimbusom cumulusom, ne, dva.

- Vidiš ovo kraj bebe.

- Čekaj, i siguran je da...

- Skoro siguran. Da me ne bi htio plašiti, ali bolje je da se pripremim. Neka me ne hvata panika, ne mora biti maligno. Nalazi će biti gotovi u ponedjeljak.

Kiša. Jedna od onih lijepih zimskih, nošenih vjetrom, koje se časomično pretvaraju u susnježicu, i na zemlji u dva prsta bljuzgavice. Jedna se žena bori s izokrenutim kišobranom. Kuhinjsko svjetlo je boje hepatitisa. Koliko sam puta mentalno promijenio tu žarulju od šezdeset vata. Ne, u našoj obitelji nitko nije imao talenta za riječi utjehe. Stara bi sad rekla Vidiš, to je zato što me nisi slušao. Stisnuti je k sebi, to je najbolje što znam. Miris gljiva, pokislog lišća u kosi. Ona je toliko jača od mene. Ja bih se sad valjao po podu i tulio.

- Rekla sam ti. Imamo podzemne vode. Bio bi propao zbog pišljivih dvjesto kuna za rašljara.

- Ma smiri se. Možda je samo cista.

20.

Nije. Ni cista ni tumor, smijulji se Karmen s druge strane žice. Nego blizanci.

Čudan dojam da sve to prolazi mimo njega. Da se događa nekome koga promatra izvana, niotkud, i bez osobitog zanimanja, jer nema pametnijeg posla. Kako zuri u vlastite nožne prste, nalik ćevapčićima, onaj do palca je najduži, ostali se progresivno smanjuju, kao da je ponestalo smjese. Pa se odvlači do prozora: magla, jedna od onih koje rano ustaju ali odmah zaborave zašto, i večer dočekaju refleksivno obješene u zraku. Pa preko četkice razvlači pastu Plidenta microactive, s vitaminima E i B5 + fluor, koja nudi občutek izjemne svežine, preizkušena učinkovitost. Pa si pred ogledalom zateže kožu na čelu, s očiju se podižu baldahini, vjeđe nisu smežurane, iz pogleda nestaje pet putovanja oko svijeta. Barem na tren.

Babica me mjerka s velikim upitnikom pod obrvama, zašto ne odnosim kavu u brlog nego je, blesavo nasmiješen, već pola sata miješam na kuhinjskom stolu. Ona, naprotiv, od rana jutra ne staje, a osamdeset i sedam ih je nakupila. U mladosti je ustajala u četiri i do podne mlatila motikom. S Brankom na plećima, ako je trebalo. Živjelo se u drvenim prizemnicama sa zemljanim podom, bez grijanja, zimi su sa stropa visjele sige. Muškarci su nuždu obavljali pred kućom, žene iza kuće. Najbliži liječnik za životinje i ljude živio je iza sedamnaest brda. Abortusi su se obavljali mrkvom. I evo, još sama navodi konac u iglu. Ljude više ne rade od takvog materijala. Što će od mene ostati do osamdeset i sedme? Da se zadaviš od smijeha. Samo što me već sad ne skupljaju lopatama.

Rašljar svejedno dolazi, već isto popodne. Čelavi gospodin šezdesetih godina, jarkocrvene kože, s Asterix-brkovima i drvenim nogama. Najprije se gega oko kuće i visak je zadovoljan: dvorište je čisto. Dakle ono što im izbija kroz podove je halucinacija. Zbilja, ni unutra nema razloga za brigu. Čekajte. Ovo vam je dnevna soba? Zapravo i spavaća, kauč se rasklapa. Hmm. A na ovoj strani spavate vi, gospođo? Ne, suprug. Hm. Što, je li gadno, recite. Imate sreće što ste me zvali. Evo, pogledajte sami. Zaista, džepna se Kasandra, vidno uzrujana,

klati u komemorativnoj tišini. Nevjerojatno, kaže gospodar njezina konca. Tu vam bude glava? Jedno čvorište probija točno ispod. Imate kakvih tegoba? Kako mislite? Kao glavobolja, mučnina. Najviše me zapravo muče noge, i leđa. A već dugo tu spavate, točno na ovom mjestu? Oko pet mjeseci, ali jako loše. No da, tako počinje, nesanicom. Imao sam je i prije, misli Profesor, ali ne inzistira. Molite se Bogu da još nije kasno, kaže vodoznanac. Hoćemo.

Ukratko, kupili su antiradijacijsku ploču za ispod glave, i antiradijacijski kamen za uzglavlje. Oboje uzalud, Profesor je uvjeren, ali i utješeno, sad barem zna zašto ne spava. Ono drugo, udvostručeno, sasvim sigurno neće nestati, ni David Copperfield tu ništa ne bi promijenio.

Ove noći, ipak, u san pada kao u bunar, u kojem ostaje začudno dugo i bezbrižno. Sve dok mu iz pukotine pod nogama ne počne kuljati kлокotava gusta tekućina, ljepljiva kao majoneza, ali tamna, maslinasto-smeđa. S mukom izvlači jednu nogu, i pod njom se otvara rupa iz koje žitka masa izvire još življe. Podiže drugu, još jedna rupa, i svakim korakom sve ih je više, sve se dublje ukapa u gnojnicu. Pada na koljena, u očaju pipa ne bi li izvore začepio rukama, beznadno, već mu se popelo do brade, blato u ustima, grlu, čitav je od kužnog blata. Najednom, pod rukom nešto čvrsto, okruglo. Grabi, vuče iz sve snage, i polako, sluzava i topla, ukazuje se dječja glava. Potom i ostatak golišava stvorenja, ali kržljiv, smiješno malen za neumjerenu glavatinu. Osobito su groteskne noge, uvredljivo tupaste. Gnom ne plače i ništa ne traži, samo pilji bezbojnim očima. Izgleda nije jedini; u kalu napipava još jedno zadebljanje, i to čupa van, u dlaku ista gomoljasta tvorba. Strah ga je dalje pipati, no i ne mora, treći se iskobeljava sam, otresa nečist s nožica, mirno se smješta uz braću. Evo ih pupaju na bezbroj mjesta, sad je to već desant kloniranih punoglavaca, na stotine migolje iz gliba, sve vrije od udova, ružičastih, naboranih, kao crvi puni prstiju, i posvuda niču novi, u nedogled.

Deračina na hodniku. Da ga sram bilo. Da govno usrano. Da nek ide natrag u kusnicu, svojoj fafaljki. Da će djecu vidjeti samo preko nje mrtve. Traas! Sad preuzima Tereza, ona je dobri policajac. Pa daj još malo razmisli sine. Pa jel tu nemaš sve šta ti treba. Jako je dobro on razmislio. On bolje zna šta mu treba. Nek od svojeg muža radi šta hoće, od njega ne bu. Žbam!

Lupat ćeš ti glavom o zid, kaže Tereza vratima. Izgleda, međutim, da nije daleko otišao, kad ona priziva pojačanje. Dobro, jel mu ne buš nekaj rekel?! Poluglasni roktaj, ali kreće.

Hajdemo škicnuti kroz rolete. Muško suočenje odigrat će se kraj plotu, na koji se sin naslonio s kontemplativnom cigaretom. Pljuc, pred očinske noge. Ne toliko osobno, reklo bi se, više kao općeniti komentar situacije. Iznimno koncizan razgovor: po jedan metak sa svake strane. Otac se već rotira za sto osamdeset, nosa obrušenog za četrdeset i pet. Pa zatišje, pat pozicija.

Ali evo, već kucanje. Tko bi li mogao biti? O da, naša majčica. Genijalni strateg-manipulator. Ne bih li se ja, ko Boga me moli, uputio u misiju smekšavanja, ili barem napipao kakvo kolebanje? Ni u ludilu. Odnosno naravno da idem, gotovo me i ne treba izgurati iz sobe.

Navući solidarno lice. Bez traga predbacivanja. Zauzeti svoje mjesto na plotu. Srećom, ne pušta me ni da otvorim usta.

- On bu meni nekaj govoril. Ja fol ne znam kolko ima putra na glavi. Kakvog? Karmen i ja smo bili... baš ko moji klinci sad. Kad je zabrijal s neakvom ženskom. Odselil se k njoj. Stara ga je našla za dva tjedna. I za uši dovukla doma. Odonda je ovakav, ko krpa. Nije imal muda otić do kraja. Ja imam. Pljuc.

Tko može reći da nisam pokazao dobru volju.

21.

Karmen se sasvim navukla na alternativu. Naoružala se tiskovinama tipa *Vegenova*, koje već s naslovnice kantovski prekoravaju *Jedete li dovoljno artičoke?* Više se ništa ne kuha u rostfrazu, apage satanas kancerogenim metalima. Ne pije se vodovodna voda, doslovno ubilačka, treba dovlačiti kanistre Bistre i Kristalne i kakve ne. I krstariti gradom u potrazi za integralnim zrnjem. Čak je i Branka natjerala da prožvače komad tofua. Pa je neko vrijeme imao temu, pokušavajući definirati okus, je li sličnije sirovim lignjama ili vojničkim čarapama nakon sedmodnevnog marša i još sedam dana namakanja u kaci s kiselim zeljem.

Brižna, odana Karmen. U svojem pretporođajnom preporodu alternativom nije zaboravila ni muža. Kojem je nesanica eskalirala. Pustimo ima li to veze s instalacijom kamenova; činjenica je da iz noći u noć zuri u strop. Za nove metode je plastelinski podatan; neispavanost mu je vlastitu volju pretvorila u vreću blata. Klasične tablete su osim sutradašnjeg čekić-účinka uspijevale proizvesti i koji sat noćne besvijesti, a sad su ih istisnule homeopatske, bio-energetske narukvice, čajevi za laku noć i prekrasne snove; on je za sve to pokazao žalosnu nesenzibilnost. Srećom, Karmen je uspijela doći do jednog od najpouzdanijih iscjelitelja, specijalista upravo za zdravstvenu tematiku. Inače je teško probiti se kroz njegovu prekrcanu satnicu, čeka se i po dva mjeseca, no Karmen je ipak Karmen.

Pred kućom s brojem petnaest je limena kada puna zemlje, i u njoj posađen peršin. Trnjanski trokut, pertinentno ističe ploča. Tu četvrt su friško izmislili, ili su temeljito šutjeli o njoj. Četvrt je zapravo preambiciozna riječ, i šesnaestina bi bilo rasipno. Ukazala se više kao slučajno, iza čuperka samoniklog raslinja, kad je već izgledalo da dalje niz nasip nema ničega. Domorocima ni traga na blatnim ulicama. Sve se zbiva iza ponoći, borbe pijetlova, ples s pokojnima, voodoo obredi s prinošenjem ljudskih žrtava... Ili su to kulise za nekakav futuristički film apokalipse? Šačica straćara stisnutih uz Savu, pedesetak metara ledine, i najednom britka fatamorgana, ogledni trik neke hi-tech orijentirane magije ili prekogalaksijske civilizacije: tv-zgradurina. Oklopom od glatkih blještavih ploha i arsenalom satelitskih tanjura nasrnula je na nastambe prisavskih troglodita, odlučna u nakani da ih anihilira, ili barem odgura u rijeku. Oni se iz sveg srca brane, barikadama od automobilskih i toaletnih školjki, štednjaka na drva, šupljih latora, šute: posljednja enklava pruža dirljivi otpor svemoćnom monstrumu, prije potpune, bespovratne televizacije ljudskog uma.

Tu je zvono. Bezglasno. Dobro, vrata nezaključana. Unutra grobna tama, prekidač za svjetlo također uzaludan, ali evo, svijetla crta, negdje u visini prvog kata.

- Gospodin Brahmamašna?

Ne, nego gospođa u zelenom šlafroku, s plastičnom špric-kanticom spremnom da opali, ipak samo kažiprst prema gore, i nijemo zatvaranje vrata. Potkrovlje. Da, ova su prava.

Duhovnjak ne ostavlja osobito orijentalan dojam, osim osmijehom, širokim, i stopalima, bosim. Ostatak nogu uvučen je u trenirku marke Adidas, a gornji dio u prugastu majicu koja bi mogla biti i pidžama, tim prije što nos odaje prilično razmahalu hunjavicu. Dobro, valjda se ne može biti sam svoj iscjelitelj. Treba očito skinuti cipele, i pridružiti mu se na tepihu. On je besprijeckorno orijentalan. Uz madrac u kutu, to je jedini komad namještaja u prostoriji. U suprotnom kutu je improvizirani oltar. Pod upaljenom svijećom, ravnopravno predsjedaju Budina figurica i sličica Isusa Krista. Miriše na paljenu sandalovinu. Svijeća ima na desetine, poredanih duž zidova u metalnim čašicama. Pet-šest ezoterično naslovljenih knjiga. I jedan stakleni bokal do vrha ispunjen sićušnim bijelim kuglicama.

Pijete li kavu, pita domaćin.

Rado, prihvaća Profesor, istog trena svjestan da je negdje pogriješio, jer ovaj drugi - zapravo ne zna bi li mu se obraćao s Majstore? Učitelju? Vođo? - smrknuto kaže Odmah se vidi, i bilježi u notes, uz Profesorove generalije i šarolik niz partikularija, od točnog vremena rođenja do točnog redoslijeda kojim se ujutro oblači. Kava je, pokazuje se, gadna greška. Reći će mu samo jedno, On: skenirajući Zemlju iz svemira u potrazi za atomskim oružjem, NASA je najjače izvore zračenja otkrila u Brazilu. Plantaže kave, dakako. I ne treba puno mašte da se zamisli što to radioaktivno blato iznutra čini organizmu.

Vijest je tužna. Navlastito stoga što je prekid svih odnosa s kavom preduvjet za početak tretmana. Milenom, miomirisnom kavom, jedinim svjetlom njegovih jutarnjih magluština i popodneve pomrčine, koje cjelodnevno dotače u svoju već sa svih strana okrhenu šalicu, dovoljno široku da primi čitavo lice, koje se inhalira, natapa i nadahnjuje tmastim tekućim zlatom više no što ga srče. Pokušao se, naime, brutalno od nje rastati prije godinu-dvije, kad je treptanje srca postalo alarmantno, ali to je urodilo ne samo telećom tupošću nego i gigantskom glavoboljom, dojmom da na ramenima nosi granitnu gromadu. E pa to vam najbolje svjedoči koliko je pogubna ta ovisnost, ističe neovisni. Svaka je štetna, naravno. Ma

dao bi se Profesor i od ovisnosti o zraku izliječiti, samo da mu je uhvatiti par sati sna u komadu. To sa zrakom je zbiljski problem, jer osim što ga bude trzaji poput električnih udara, povremeno u snu prestaje disati, pa se guši, i stenje, sve dok ga Karmen ne odvali laktom. I po danu zaboravlja disati, nesvjesno zadržava dah po dvadesetak sekundi; nešto se u njemu buni protiv svega izvana nametnutog.

Morat ćete štošta promijeniti, kaže SS-idartha. Naprimjer, nikakvih umnih naprezanja navečer. Tek se predvečer razbudim, protestira Profesor. Vaš je problem što sve odlazi u mentalu, neumoljiv je dijagnostičar; ravnoteža je ozbiljno narušena. Pogrešno bi bilo da vas liječim od nesanice, to je samo posljedica. Nju bismo lako pokrpali, ali onda bi probilo drugdje. Trebamo se baviti uzrokom, treba se uputiti na izvor. A gdje je on, znatiželjan je Profesor. Vidjelac se blagonaklono smiješi: Neke je stvari bolje ne znati.

Malom plastičnom tubom grabi kuglice iz bokala, stavlja je u aparat nalik električnom mlincu za kavu koji upravo tako i zuji, pa mu je pruža: Pet puta dnevno po pet, jednu po jednu rastopiti pod jezikom, najmanje pola sata prije ili poslije jela, ne dirati prstima ni metalom. Vibracije, odgovara na Profesorovo, premda prešućeno pitanje. Vibracije? Da da, za oporavak energetskih ovojnica kojima se organi štite od bolesti. I još nešto, kaže, pa iz kuhinje donosi nekakav crni kamen. To je za zaštitu od podzemnih voda; stavit ćete ga kraj kreveta, na uzglavlje.

Profesor je na sto muka: bi li mu rekao da već ima jednog? Neće li se učinci dva kamena uzajamno poništiti? Ili čak zbrojiti, udvostručujući zračenje? No u drugu ruku, nitko ne voli konkurenciju. Ako mu spomene rašljara ovaj će ga zacijelo ispsovati, vjerojatno i izbaciti. Izabire zlatnu šutnju.

Nemojte se zabrinuti ako prvih nekoliko tjedana bude reakcija, to je normalno. Kakvih reakcija? Naprimjer curenje iz nosa. Dapače, to bi bio izvrstan znak: da vam se čiste kanali. E onda bismo mogli početi ozbiljno raditi na vama.

Još je ostalo pitanje Majstorova honorara. Koliko sam vam dužan? Dužan, ništa. Ma kako, ništa, pa vaša mi je pomoć dragocjena. Lijepo, ja ne naplaćujem. Svatko ostavi koliko može.

To Profesoru zadaje nove muke, ne bi htio uvrijediti čovjeka, a bogme ni svoju lisnicu. Polaže dvije novčanice na tepih, i hitrim pogledom na Majstorovo lice konstatira da su drugi mogli više. Izvlači još dvije, posljednje.

Na putu kući, počinje jače osjećati bolove u lijevom oku, kuckanje duboko u duplji prerasta u

podmukle ubode. Kronični problem, niski tlak, što li, u svakom slučaju dosad ga je krpao kavom. I sad se valjda javlja od veselja, anticipirajući njezino potpuno ukidanje.

Ovo mi je, koliko, treći put da ih uzimam? Što god znaju te kuglice, prerano je da se pokaže. Ni mentala još ne curi na nos. Televizor mogu ugasiti, Karmen je gotova. Filmovi su najefikasniji, naročito oni koje sama izabere. Može se Mel Gibson klati s Englezima tako srčano da krv šprica s ekrana, moje milo do prvog bloka reklama bez greške pili. Nježno, simpatično, sklupčani kuštravi psić, s tobovcem u kojem spavaju još dva takva. Kojem sam filmu u zadnje vrijeme ja dočekao kraj? Samo što na mene djeluju drugačije. Sve prebrišu, u redu, isišu mozak, svaku supstancu. Pretvore me u nejasnu konturu, skiciranu kredom, u bijeli šum. Jedva priberem zericu svijesti da pritisnem daljinski. I onda krene taj unutrašnji film. Bez ikakve logike, bez kraja, slike, glasovi, samo riječi koje nitko ne izgovara, pojmovi bez sadržaja, odjeci nečeg što je možda imalo značenje. Kako nam se neopisivo složena, nabijena dalekosežnim značenjem u svakom detalju, čini naša prisutnost u vremenu i prostoru. Što će ostati od nje? Ne, od prevrtanja nikakve koristi, jedino je inteligentno umiriti se i čekati, makar do jutra. Samo kad bi nestao taj trn iz oka, boli, boli, do mozga. Karmen se razveselila kuglicama. Jako joj je stalo da ih uzimam. Ma kako joj ne bih učinio veselje. Njoj je za veselje dovoljno tako malo. Zahtijeva to inteligencije, i talenta. Zbog čega bi točno trebala biti zadovoljna svojim boravkom na zemlji? A zašto ne? Jer se, naprimjer, ne uklapa baš savršeno u romantična očekivanja? O, imala si ti njih priliku pokopati. Za početak, kad su ti zabranili da upišeš likovnu akademiju. Jer kakvu to *sigurnost* pruža? Sigurnost, zlatno tele prošle generacije, kako izumrlo danas to zvuči. Odgajateljica, kud ćeš prikladnijeg zvanja. Ili dobro, nastavnica likovnog. Kad je natezanje završilo na sredini, na čuvenih pola puta od dobrog izbora, podjednako ste čupali kosu. Dok faks nije definitivno otišao, zajedno s jedinom velikom ljubavi, dečkom još iz srednje škole. Jer je, o kako jednostavan zna biti život, on upoznao jednu bogatu. Koncept romantične zaljubljenosti dalje se marljivo razgrađivao, preko nekoliko bezveznjaka, mizoginij, mizogamnih, traumatski razvedenih ili godinama pred razvodom, sve do domara osnovne škole u Zagorju, brkatog, kad si zamjenijivala trudnu nastavnicu likovnog. Da, to je bilo dno. I solidni temelji za brak. Bez svega toga bio bih ti daleko manja premija. Dobro, treba priznati tu čudesnu tjelesnu kemiju među nama. Kako smo gladni bili jedno drugog. Ali kako zadržati jednak apetit, godinama, zauvijek, za ono čega imaš koliko hoćeš? Uostalom, za čim bi trebalo žaliti? Za željom da migoljim gore-dolje, dok oboje ne provrišimo od užitka? Je li sramotno ako čovjeku postane dovoljna nečija tjelesna prisutnost, osjećaj zaokruženosti koji pruža, osjećaj

da su popunjene sve naprsline? Pa se može mirno, bez straha od iznenadnog rasprsnuća, uvući u kalup koji je godinama modelirao svojim tijelom, ne treba mu više od malo žive topline, nikakvo mrcvarenje, majmunsko koprcanje, ne bi li se iscijedilo tih nekoliko kapi. Znam da potajno misliš isto. Ne vjerujem da ti se gadim, samo u tome vidiš sve manje smisla. Trudnoća ti je dobro došla kao opravdanje. Zašto nam treba opravdanje? Zašto je tako teško priznati i živjeti u miru sa sobom? Prestati željeti tuđe želje? Još nedavno nisi vidjela ništa privlačno u trudnoći, ali kad su zaredale prijateljice, sve nepodnošljiviji prizori, ogledala onog što *nemaš*, počela si i ti pokazivati želju. *Pokazivati*, u izlog stavljati tugovanje za neostvarenim majčinstvom, samo da ne stršiš, samo da ti ne detektiraju nešto nenormalno. Jer to je najgore što se čovjeku može dogoditi. A znala si da ja znam da je u pitanju samo fasada, priredba za druge, i tako bi ostalo da se nije umiješao slučaj, sretnim ga treba zvati, za što si ti pokazala zadivljujuću spremnost, u hipu si zablistala trudničkom srećom, neoborivom, zaraznom, jedinstven je taj dar da u bilo čemu prepoznaš razlog za veselje, ali trudnoća je zaista kao po tebi skrojena, zbog tebe bi je trebalo izmisliti da ne postoji, šteta je jedino što i njoj mora jednom doći kraj.

Profesor ustaje, odlazi u kupaonicu. Pali svjetlo kraj ogledala. Primiče lice, iskosa, sasvim blizu, do granice podnošljivog. Tu negdje, u kutu, zna da je unutra. U kuhinji uzima žličicu za desert. Vraća se pred ogledalo. Palcem i kažiprstom lijeve ruke rasteže kapke. Žličicom ga oprezno potkopava, odozdo, zavlači je u dno duplje, i uspijeva izvaditi čitavo. Oko krvari, vidljivo trpi bol. Zna da će umrijeti. Sa žličice ga promatra pribrano, pomirljivo, zericu čeznutljivo, bez gorčine. Spušteno u školjku, samo se tren zadržava na površini, toliko da posljednjim pogledom pomiluje svijet, pa s uzdahom počinje tonuti u jamu.

22.

- Dobar dan, je li gospodin Lisica možda navraćao? A očekujete li ga tijekom dana? I ništa mi preciznije ne možete... Poruku? Pa isto što i jučer i prekjučer, lijepo bih molio da mi se javi. Da vam još jednom ostavim broj?

Kucanje. Šta ova hoće? Da joj stišćem mitesere po licu?

- Oprostite profesore, znate li možda hoće li profesor Šnajder danas doći?

- A zašto ne bi došao?

- Pa prošli tjedan nije. Već kasni dvadeset minuta, a u tajništvu nam ne znaju ništa reći.

- Je li bio pretprošli tjedan?

- Je, a tri prije ne.

- Pa onda danas sigurno hoće, vidite da tu ima pravilnosti.

Opet kuca. Ali ovaj put je Lana.

Nešto ga je trebala, ako ne smeta. Za to postoji vrijeme konzultacija, neka pogleda, tu na pločici. Ma sasvim kratko. Dobro, neka uđe. Opet u vezi s referatom?

Ni riječi. Samo ga usisava tim prozirnim jezerima. Licem uz lice kraj poluokruglog stola, njegovo jedva za prst više. Sekunde prolaze, tko zna koliko, kao da je Tarkovski iza kamere.

I bez ijedne riječi, samo tako, čak se ne zna tko je učinio prvu gestu.

I kad ga, sat kasnije, krik telefona pogodi posred kralješnice, glupim refleksom popravljajući predmete po Gretinom stolu prije nego podigne slušalicu, odnosno ne, neka samo zvoni, sjedi s njim u naručju dok se ne smiri, pa ga odlaže natrag kao u kolijevku, odmjerenim pokretima sprema fascikle u torbu, podiže ovratnik na kaputu, namješta šešir, da, dobro bi mu stajao šešir.

I plesnim, lebdećim korakom otiskuje se niz hodnik, kroz špalir antičkih poprsja,

umramorenih u herojskoj posturi, mramor su pod nogama zagladile i ulaštile tisuće vječno mladih potplata, u ušima Berlinska filharmonija pod ravnanjem Herberta pl. von Karajana, u glorioznom usponu prema vrhuncu Magnificata Pärtove Te Deum.

I nošen lahorom te bogomdane mladosti, više ne dotiče onu sumornu, usahlu, uzaludnu koru tamo dolje, više ne svraća ni pogleda prema njoj, niti kojem od sitnih bića začahurenih u svojoj čamotinji i čangrizanju.

- Slobodno? Kucala sam.

- O... izvolite samo Barice, bio sam se nešto...

- Donijela sam vam kopije.

- Ha? Da, da. Evo, možete ovdje. Da, da. Doviđenja. Ne? Još ste me nešto trebali?

- Ma ništa posebno, zapravo, ako imate sekundu.

- Da sekundu. Čitav život za vas.

- Htjela sam vam reći, ne bi to trebalo uzimati k srcu, znate kakvi su, sve će napuhati, ali opet, kako da vam prešutim.

- No?!

- Jučer u tramvaju, dvije studentice, ne bih prisluškivala ali stoje mi točno nad glavom, žale se jedna drugoj. Na vas.

- Da? I kakav sam?

- Čudan u zadnje vrijeme, kažu.

- Ma dajte. A kako točno?

- Što ja znam, nisam baš pažljivo slušala. Da ste nekako odsutni, da je sve teže pratiti što govorite.

- No, pa valjda ima nešto konkretnije. Samo pucajte.

- Da ste se na jednu otresli zato što je malo glavu naslonila na klupu, a bilo joj je pozlilo.

- Pa normalno da jesam! A vi ne biste?! I to je sve?
- Da ste živčani. Da vičete na ispitima.
- To nije istina! Nikad!
- Tiho da vičete. Vide da ih ne podnosite. Ako nešto ne znaju, da psikćete cinične komentare. Da se počnete tresti, znoj vas oblije, strijeljate ih očima, s mržnjom. Da ih je strah.
- Pfff...
- Pa evo, ako baš hoćete, da predavanja zapravo više uopće nema, jer ne prođe ni prvih pet minuta, zapnete na nečemu što je bilo na televiziji ili u novinama, pa krenete istresati žuč bez reda i bez ikakvog motiva, odlutate u nekakvo... nemojte se na mene ljutiti, općenito laprdanje o ljudskoj sudbini, u nešto jedino vama duhovito, povremeno se zagrcnete od smijeha, ili se zagledate kroz prozor i par minuta stojite kao kip prije nego ih se opet sjetite.
- Draga Barica. I vi to vjerujete?

Rikard na hodniku, ide ravno u njega. Ali nekako rasklimano, dezartikulirano, grimiznog lica, nabreklih žila na vratu i sljepoočnici. I s neobičnim tikom, koji mu kut usana rasteže ukoso prema dolje, a istodobno čitavu glavu vuče u suprotnom smjeru dijagonale, hoće je ičupati iz ovratnika. Jeziv prizor čovjeka koji više ne može, kojem je vlastita koža pretijesna i krajnjim se naporom obuzdava da je ne razdere. No primijetivši ga, ulaže vidljiv napor da se pribere, da pokaže uljudnost. Čak svoje Ohoho, koleegaaaa... produžuje mušketirskom gestom, pretjeranom, svija se do poda, past će, ipak ne, u zadnji čas pronalazi ravnotežu.

Onda... smiješi se, premda pomalo tuberkulozno. Jebeš kaj?

Promatra ga bez riječi. Jadni Rikard. Jadna budala.

Evo, na. Sad ti reci... nastavlja kad studentica s natpisom *Enjoy* na majici prođe pored njih i zamakne za ugao. Kako da čovjek gleda te sisurine i ostane... Čim grane proljeće, podivljaju. Gladne zraka kao da su čitavu zimu pročućale u ormaru. Sve je gore, iz godine u godinu. Puno gore nego u starom...

Jel, zanima se Profesor, bacajući pogled na sat. Već kasni četrnaest minuta.

Jasna stvar, više je love u igri. Nije da prije nisu pokazivale robu, nije da se manje tražila, ali jednostavno... manje se plaćala. Dok smo svi podjednako *nemali* love, bilo je skoro svejedno hoćeš li se prodati malo bolje ili malo lošije. Pa se u ženskom mozgu, tu i tamo, moglo naći mjesta i za ponešto drugo. Danas, s malo truda, ulaganja, postižu vелеbne profite. Gloriozne! Kakvo je onda čudo da ih u pubertetu, ma kakvi, ranije, prestane zanimati išta osim vlastitog prometnuća u luksuzni proizvod, i strategija kratkoročnog i dugoročnog plasmana. Blurp.

Da, da, kaže Profesor. Kasnim, vidimo...

A naravno da je to i u našim glavama prouzročilo znatne poremećaje, ne da se Rikard, unosi mu se u lice, on uzmiče ali za leđima mu je zid, u koji se nasilnik upire, i tako ga priklještenog guši alkoholnim dahom. Naročito, nastavlja s rastućom egzaltacijom, kod onih koji su osuđeni da to samo promatraju. Pa si ipak nešto priušte protežući se preko svojeg dosega, upuštajući se u kojekakve bezumnosti. Neki se uopće nisu u stanju s tim nositi, skroz izgube kompas. Evo, nedavno... jedan poznanik, istraživač u Institutu Ruđer Bošković... u zatvor ga je odvelo.

Ma nemoj, kaže Profesor, počinjući manevar izvlačenja uz pomoć ispuštenih ključeva.

Bio je čist ko suza. Petnaest godina. Onda se zapleo s tom kolegicom s posla. Ženska ništa posebno, osobno bih ju samo s puno dobre volje prasnuo. Utoliko čudnije što doma nije imao za čim žaliti, dapače, a-ha! Kakva je to mrcina bila u svoje vrijeme! Ali s ovom je mogao razgovarati o eksperimentalnoj fizici, da ga jebeš, njemu su na to zakuhala jaja. Ukratko, svoju je ženu za dva mjeseca, u srcu razapet kao Isus na križu, zamolio da se iseli iz stana. K ovoj drugoj nije mogao, i ona je bila u braku. Treba reći, ženi je ostavio vilu na moru. Otišla je bez problema, čak i prelagano, i doselila se broj dva. Samo što je bivšu ubrzo počeo nazivati, viđati ju na kavi, i mic po mic, sad mu je bila ljubavnica. Prošla su dva-tri mjeseca, pitajboga šta je shvatio u međuvremenu, i zamolio je dvojku da se iseli. Jedinica se vratila, a i dvicu je muž uzeo natrag. Je, ali njemu se još jedanput zarotiralo u glavi. Nešto je falilo, bez čega više nije išlo. Zvuči zgodno, ne, ovako ispričano kao vic, ali on je u tih par mjeseci skroz posijedio. Jebi ga, jedna od onih situacija u kojima... puaah, pardon, u kojima je objektivno nemoguće dobro izabrati. Te su dvije ženske bile upravo komplementarne, jedna je imala ono što je drugoj manjkalo, i sad je manjak i kod jedne i kod druge jače zjapio. Ukratko, na kraju je sâm pokupio stvari i uzeo si stančić, da može u njega tajno dovoditi kolegicu. I ženu. Naizmjenično.

I tako dalje, i tako dalje, otresa se Profesor oslobodivši se klinča. Dok ih nije zatukao

sjekirom, i jednu i drugu.

Ne, kaže Rikard, naglo obuzet sjetom. Izgubio se, skroz mu se zamaglilo... Jedne noći, vozio je gradom bez cilja... i na zebri zgazio pješaka.

Profesor ga ostavlja obješenog o zid, pregažena lica. Majmune, misli grabeći niz hodnik, ti ćeš meni fore prodavati. Fol si se zamaskirao svojim Ruđerom Boškovićem.

Uz malo sreće, studenti su dosad zaključili da ga nema i pokupili se. Što bi bilo vrlo lucidno, vrlo humano. Jedino zamislivo, točnije. Jedini način da se izbjegne krvoprolijeće.

Nabij si do bubrega svoje pričice, još poručuje Rikardu. I tko zna zašto, kakve to veze ima s njim, kaže si Ja nemam auto.

Naravno da su tu. Pred vratima se komeša i zuji kao da je unutra veliko, toplo govno. Opazivši ga u dnu hodnika, počinju se trpati unutra, žurno otječu kroz otvor dok ne ostane samo dvoje, kraj prozora, zanesenih svojim intimnim razgovorom. On je Skin, to je evidentno koliko i degutantno; umiljato nasmiješen, objahavši radijator, jednom rukom prčka po gumbima djevojčine košulje, drugom se diskretno češka po jajima. Ona je... Lana.

- E, tu si, fino. Sad će valjda i Danijela. Jesi dobro? Ja sam krepana. Gle mi podočnjake. Od osam na nogama. Do maloprije sam prevodila u kabini, simpozij o odlaganju smeća. A jučer navečer, nemoj me niš pitati, opet smo Iris vozili na hitnu. Ma pusti, samo da se opet ne uzrujam. Kak je Karmen? Niš ne pričaš. Odbrojavanje počelo? Čekaj, koga sam ono trebala nazvati? Nemam pojma. Da, baš se veselim. Da vidiš šta će to od tebe napraviti. Ne, zbilja. Točno ti to fali. Misliš da stignem skočiti dole po burek, nisam niš jela? Evo, da me ubiješ, ne mogu naći radnju. Kakav svinjac na tom stolu. Jesi ju ti uspio makar prolistati? Imaš cigaretu? Ta mala mi je krv popila, tripot sam joj vraćala. Misliš da se išta promijenilo? Nejde joj u glavu da za diplomu nije dosta iskolažirati članke skinute s Interneta. Dobro, nek joj bude, samo da ju više ne gledam. Uostalom cura već radi, u osnovnoj školi, i samo zbog toga dolazi iz Virovitice, ili Čakovaca, tak nešto. A kaj mi se jučer dogodilo?! Na polovici sata sam skužila da držim krivo predavanje, za treću a ne za drugu godinu, feministički roman umjesto romantizma. Ali još je bolje da oni uopće nisu skužili, niko nije ni zucnul da nekaj ne štima. I sad ti imaj entuzijazma. Na kaj sam potrošila sve te godine?.. Za koga?

- Da, da.

- Nego vidi našeg Jožice, ha?

- Kakvog Jožice?

- Ne znaš da je dobio nagradu?

- Super. A za što točno?

- Pa za najbolju knjigu poezije u prošloj godini!

- Sjajno. Čudesno.

- A, evo nam Danijele. Dođite, dođite. Raskomotite se samo. Dakle mogu reći da smo sa zadovoljstvom pročitali vaš rad, kojim ste demonstrirali kako temeljitost u prikupljanju relevantne građe, tako i sintetičnost pri njezinom transformiranju, pa čak bih se usudila istaknuti, a s tim će se, uvjerena sam, složiti moj kolega, i zavidnu inovativnost pristupa, no prije nego mu prepustim da to sam potvrdi, budite ljubazni pa nam ukratko prikažite ciljeve i postignuća svoje studije.

Svaka joj čast. Početkom travnja, haljinica do pola bedra i bez rukava. Valjda je najnike iznutra obložila staklenom vunom. A što nosi za ljetnih vrućina? U svakom slučaju, zgodna ženica. Izdašna, sočna. Premda malo zbita. Kao sprešana. Mesnati listovi, nadlaktice skoro muške, preširoka ramena, sve skupa slični knedli. Ili je to zbog stropa? Nepodnošljivo je nisko, i još se spušta. Sad se već obje moraju pognuti, uvući u sebe, nakriviti glavu. Ali ničim ne pokazuju da ih smeta. Ona ne prestaje raditi ustima, tako ukošena. Marljivo, žustro se rastežu i uvijaju, kao ranjene gliste. U oštrom su kontrastu s ostatkom lica, beznadno ugašenim. Kosa obješena kao u žalosti, iz očiju isprana boja. Usta su jedino živo na njoj. Nekakav parazitski organizam, zubat, krvoločan, koji se prikrpao na tijelo, preuzeo mu sve resurse i pretvorio ga u hrpu mlohavog mesa. Sve to lamatanje čeljusti, nema mjesta sumnji, to joj služi da proizvodi riječi. Tu i tamo koja zaista ispadne van, nešto pokušava, ne zna kud će, raspline se u zraku. *Pamuk*? Njezin diplomski ima nekakve veze s pamukom? A, to je samo figurativno. Protagonist romana kao da je zagubljen u gustom oblaku magle. Sva mu osjetila odumiru. Svijet do njega dopire samo u prigušenim odjecima, kao kroz pamučni veo. Ali njezina usta, stvarno su puna paučinaste mase, unutra se razvlače mliječna vlakna, prhuću pahulje kao sa zrelog maslačka. Krasna riječ, pamuk. Dobro je i *coton*, oblikuje vunaste grudice, loptice od vate. Priziva tkanje sukna, motanje niti na kalup, sto tonova Benettonova konca. Ali pamuk, to je paperjasto, mucasto, toplo, a čvrsto. To je prozračno, koprenasto, koliko i tmasto. Majčinski dodiri usana, *P* i *M*. A otvara vrata u maglu. *U*: tunel

kojem *K* na kraju donosi više spokojni zaborav nego istinski izlazak. Ima tame u pamuku koliko i topline, samoće koliko i sna. Ima znojnih crnih leđa povijenih nad pršićem oprašenim poljima. To su pelene Pampers i to je muk koji čeka da te poklopi i omota, i nikad ničega više osim pamuka, nezamislivo bijelog, mekanog, mlakog. Ha?

- Tvoja pitanja, kažem. Izvoli, prepuštam ti riječ.

Da, da... Pa eto, zamislimo na trenutak... premda ništa ne ukazuje na mogućnost da se takva prilika zaista ukaže, dakle čisto spekulativno, pozivam vas da se zajedno uživimo u sljedeću hipotetičku situaciju... Nas dvoje, draga djevojko, sami u ovoj prostoriji, vi vezani, a meni dopušteno da vam učinim što god hoću. Svevišnja instanca koja objedinjuje Vladu i Boga dala mi je *carte blanche*, bez ikakva naknadnog polaganja računa, poklon-bon kao za Disneyland, da se zabavim s vama. Dakle pitanje koje se nameće, i nad kojim bih volio da se časom združimo u meditaciji, jest: odakle početi? Teška dilema, priznat ćete, s obzirom na obilje izbora, i nužnost gradacije kao i akumulacije doživljaja. Ne bih li vam prvo, jednog po jednog, čekićem drobio prste na rukama i nogama? Ili bih se prije, kliještima za čavle, poigrao noktima? Ili se upustio u iskapanje zuba? Ili u skidanje svega što strši, elegantnim potezima skalpelom, uši, nos, bradavice, usne... Ili vam krenuo, koliko god stane, sve otvore na tijelu puniti pletaćim iglama? Ili kožu minuciozno rezbariti žiletom, dok je do zadnjeg centimetra ne prekriju šaljive figurice? Ili je cijelu oderati pa pincetom čupkati komadić po komadić živog mesa? Puf, što ja znam... Suočen s takvim odlukama, čovjek gotovo da ne može pogriješiti ako se prepusti trenutnoj inspiraciji...

Telefon, negdje u mraku. Kao ćurlik digitalnog purana. Neumornog. Zatim samo šum vode na beskrajnom putu kroz radijatore. U daljini, svjetla leluju. Opet telefon.

Profesor zaključava vrata kabineta. Kreće niz stubište. Na prvom katu, žena koja pere hodnike još od studentskih mu dana. Smiješi joj se, šalje pozdrav rukom. Što je boci koju je pod jaknom stiskao uz mišku dovoljno da spuzne na pod, zvonko se otkotrlja niz svih dvanaest stepenica, udari u zid i razbije se točno pred ženinim nogama, bljujući ostatak krvavocrvene utrobe. Pustite, pustite, kaže čistačica, ne skidajući s njega tjeskoban pogled.

Kiša. U gustim, kosim mlazovima. Jedna od onih proljetnih, koje temperaturu vrata usred zime. Profesor uvlači ramena, na grudima skuplja krajeve jakne; zatvarač odavno služi samo kao ukras. U cipelama već šljapka. Nekoliko ih je puta, iza ženine ruke, vadio iz kante.

Hoće li do kuće izdržati u komadu?

Tramvaj je krcat. Kiša u ljudima raspali želju za vožnjom tramvajima. Vrata se kako-tako zatvaraju za njim. Nema zraka. Stakla su zamagljena i orošena; nagruvana tijela mariniraju se u vlastitoj pari. Voda s glave slijeva mu se pod ovratnik. Gnječi ga masa nekog gorostasa, i nabija u vrata kad god kola poskoče. Ovaj se jednom rukom upire u strop, pazuhom mu takoreći obgrljujući lice. Koliko li je dana nepranja uloženo u taj smrad? Tako je, sad će se još i zakašljati.

Treba presjesti. Na stanici, Profesor zauzima mjesto u gusto zbijenoj gomili koja strpljivo zuri u kišu. Uz malo komešanja, svako toliko, kad automobilski kotač pogodi lokvu i mlazom pokosi prvi red. Šire se glasine o nekakvom kvaru. Neki sliježu ramenima i otiskuju se niz tračnice, zamjenjuju ih drugi. Ipak, u daljini nešto gmiže, jedva, kroz vrata vire ljudski udovi.

Nekako se dokopao sredine. Stisnut je uz dvije srednjoškolke, namazane zeleno, ljubičasto, salaste i prištave; jedna drugoj pokazuje piercing svojeg jezika. I zbilja te ništa ne smeta? Ma kakvi, malo je neugodno prvih mjesec dana, ali poslije se ful navikneš. Nego što, misli Profesor, i da si oko probodeš, zlato, za šest mjeseci ne bi se sjećala da si ga ikad imala. Najednom, naglim trzajem svi su odbačeni prema naprijed, i s uzvicima, što bijesa što boli, međusobno se gužvaju. To je tramvajčev manevar da napravi malo mjesta za one koji čekaju na sljedećoj stanici. Ne, kočio je zbog čepa koji se stvorio; vozači dva auta imaju nešto za raščistiti. Ništa nije razbijeno, radi se izgleda samo o proturječnim tumačenjima prednosti. Jedan je izašao i s puno gestikuliranja nešto objašnjava drugom, koji ostaje sjediti ali ga kroz poluotvorena vrata gađa pljuvačkom, na što ovaj ulazi u auto, zamahom noge, no tramvaj se pokreće i ostaje nepoznato je li pogodila vozačevu glavu.

Za autobus, pak, nema previše zainteresiranih; teško se začuditi, znajući kamo vozi. Jedan je stolac slobodan, pored tinejdžera koji je pogledom, i isturenom čeljusti, i povijenim leđima, i kosom koja raste ravno iz obrva, zapanjujuće blizak čimpanzi, premda poljuđen tenisicama Reebok i slušalicama iz kojih trešti techno. Dijete u kolicima kmeči; njegova majka, zadubljena u ilustrirani časopis, to odlično podnosi. Sučelice Profesoru sjedi ceker od crvenog skaja, s listovima poriluka, stisnut uz ženska bedra, impozantna, dvadesetak kila po komadu, razlivena unatoč krajnjem naporu suknje. Prsa su, naprotiv, solidno armirana, ratoborno posađena na trbušinu. Ušne su resice ukrašene zlatnim crnčićima, lice izrazom gađenja, i ružičastim plikovima koji se ljušte. Nad ženom stoji usukani starčić, predano, meditativno kopa nos, proučava rezultat, palcem i kažiprstom ga lansira prema stražnjem dijelu autobusa, uvlači kažiprst još dublje. Ulazi skupina predgradskih bandita u zametku,

bučnih, očito razgaljenih nekakvim filmom o masakrima. Bus je njihov, zasad im je dovoljno to verbalno pokazati, još ga neće oteti, još neće silovati ni starice bacati van, ali uskoro, uskoro...

Kiša je prestala; dobrodošli u blato. Treba skakutati među lokvama i potocima mulja. Odmah odustaje, ne vidi razliku. Teško hoda, usporeno, jedva podiže noge. Leđa ga peku, tjeraju da se iskrivi, povije jedno rame. Žile na sljepoočnicama su nabrekle, pulsiraju. U grlu je nešto ljepljivo. Pokušava iskašljati, ali tjera ga na povraćanje, čitava utroba samo što se ne prospe. Mora se pridržati, za reciklažni kontejner. Prislanja čelo, mokro od znoja, ugodno hladi. Hripavo dahće. Svaki pokret prsa zahtijeva bolan napor. Hoće raskopčati gumb na ovratniku košulje, ne ide, pa ga strgne. Hoda, otprilike nagađajući smjer, naočale su zamagljene. Niz obraze teku suze.

Ulica se sad počinje uspinjati. Propinje se pred njim, kao pokretni most, već je okomita gotovo kao zid. Na vrhu je mjesec. Pun, ledenobljed. Koncentracije, ustrajnosti, i dohvatit će ga. Najednom, noga gubi oslonac, trenutak bestežinskog stanja, pa blatan zagrljaj zemlje. Ostaje nepomičan. Ništa ne boli. Zapravo, počinje se osjećati bolje. Da, ovako je puno lakše. Ne pamti kada mu je bilo tako dobro.

- Samo mi nemoj reći da si dosad na faksu. Zvala sam dvadeset puta. Pa šta... Šta si to napravio od sebe? Joj, joj. Daj mi to. Odi zovi mamu. Ima ti nešto važno reći. Meni nije htjela.

....

- Onaj pregled na kojem sam bila zbog bolova u trbuhu. Izgleda nije dobro. Doktor hoće razgovarati s tobom.

Ne, nije dobro. Doktor ne troši ni sekunde na eufemizme. Vadi folije, vješa ih na osvijetljenu ploču, duboko uzdiše. Nažalost, mora mu reći da je endoskopija pokazala tumor na pankreasu.

Čekajte, kaže Profesor, pa vidio sam je prije desetak dana, i bila je...

Internistov pogled je mek, strpljiv. Uzorak je poslan na analizu, ali s obzirom na vanjske simptome, bolove, oslabjelost, požutjelost kože, krvnu sliku, čvoriće na limfnim žlijezdama,

boji se, proces je maligni. Dao Bog da je u krivu, ali devedeset posto je siguran. Treba se pripremiti.

On je naočit, muževan, i ujedno nekako efeminiran. Orlovski nos na glatkom, malo upalom licu. Valovita crna kosa fiksirana briljantinom, mjestimično prošarana sijedima. Smečkasta, kao uljem namazana put. Oči žalosne. Koliko je puta to već izgovorio, treba se pripremiti?

Na što točno?

Nakašlja se, naginje naprijed, isprepliće prste na stolu. Karcinom gušterače je jedan od najzloćudnijih, najrazornijih, rapidno se širi na okolne organe. Nakon dijagnoze je u većini slučajeva prekasno da se proces zaustavi, jedino ga se može malo usporiti citostaticima. Srećom, kod starijih osoba se ne razvija tako brzo, a gospođi majci je... tek šezdeset četiri? Hm.

Oslonjen o koljena, nabrana čela, upire pogled u svoje ruke. S nečim između razočaranja i rezignacije na usnama, lijevim palcem snažno trlja desni kažiprst, hoće nešto istisnuti iz kože. U umivaoniku kapa voda. Profesorovo je grlo suho, u ušima sve jače šumi. Dojam da stolac više ne dotiče pod; refleksno se hvata za naslon. I da sve to unaprijed zna, da je gurnut na pozornicu na kojoj se u nedogled odigrava isti prizor, treba samo pročitati repliku s papirića koji su mu dali, pa ga predati drugima.

Hoćete reći da će samo tako...

Vi ste zreo čovjek, priseban. Dao Bog drugačije, ali po meni je najbolje da se što prije suočite s najgorim.

I ništa, baš ništa se...

Ha slušajte, postoji mogućnost kirurškog zahvata, ali radi se o jednom od najtežih u trbušnoj šupljini. Koji ima smisla, uostalom, samo ako metastaze nisu probile limfne čvorove, vidite ih ovdje, kako su odebljali. Kirurg pravo stanje dozna tek kad otvori. A onda često može jedino zatvoriti.

Znači šansa ipak postoji?

Teoretski: da, premda ne osobito velika. Međutim... poznato vam je stanje u zdravstvu. Bolnice su u bankrotu, a nedostaje i kadrova i dvorana. Termin se čeka mjesecima.

Sad se prevlađuje natrag u fotelju. Sklopivši ruke na zatiljku, ojađeni pogled okreće prema stropu, očito bi se jedino tamo moglo otvoriti rješenje.

Riječi se same formiraju u Profesorovim ustima.

Ali može li se ikako, razumijete...

Liječnik se trzajem vraća nad stol, s iskricom inspiracije u očima. Pa gledajte, moj brat je kirurg upravo kod nas na gastro-enterologiji. Razmislite, razgovarajte s obitelji. Ako se odlučite, mogao bih mu se obratiti. Kad ga uspijem uhvatiti. Trenutno je na putu, a inače je užasno zauzet.

Ako biste bili tako dobri.

Vidjet ćemo, dođite u ponedjeljak. Ne mogu ništa obećati, jasno; u Božjim smo rukama.

Njegove su sad ipak živnule, žustro grle i trljaju jedna drugu.

Pred bolnicom je klupa; Profesor se polako spušta. Drvo je prilično pohabano, trebat će ga zamijeniti. Na haubi bijelog fiata, dva taksista igraju šah. Na rasvjetni je stup zalijepljen letak; Mikološko društvo poziva na prigodnu izložbu gljiva. Ljudi ulaze i izlaze kroz staklena vrata, neki sami, drugi oslonjeni o nečiju ruku.

- Ma nema se šta razmišljati, ribica, naravno da ćeš mu odnijeti lov, koliko god bude trebalo.

- Ali svi su izgledi da će biti uzalud.

- Dok ima nade, treba sve pokušati. Dođi k meni... Bit će dobro, vidjet ćeš.

Kako je ružno bilo pomisliti da će mi spomenuti deset tisuća maraka bačenih u vjetar.

Nažalost, ne donosi mu čudesne vijesti. CT je potvrdio. Je li se savjetovao kod kuće? Ipak je na njemu da odluči hoće li se krenuti s kemoterapijom.

A tako bi mogla, po vašoj procjeni...

Razumijete, ne raspoložemo točnom informacijom, što je sve zahvaćeno. Dakako, to ovisi i o osobi, neki izdrže dulje. Kao liječnik vam ne bih smio reći ništa više. Ali kao muškarac muškarcu, evo: statistički govoreći, čak i s kemoterapijom, najviše dva mjeseca.

Mi smo za operaciju, ako je ikako moguće.

Može se pokušati. Znae, imamo na klinici više kirurga, nemojte misliti da vas ja nastojim...

Ne, nikako. Imamo puno povjerenje u vašeg brata, čuli smo kakav je stručnjak.

Profesor istodobno iz unutrašnjeg džepa jakne vadi omotnicu, u koju je prethodno uložio svoju mjesečnu plaću, te je polaže posred rokovnika rastvorenog na liječnikovom stolu.

Ah, skače ovaj, ma što ste to...

Za vaš trud.

Aj, aj, on prekorava, vješto sklapa rokovnik, sprema ga u ladicu. Sutra ću razgovarati s bratom.

Ispuća ga do vrata. Suučesnički osmijeh, pružena ruka, druga na ramenu: Nek je sa srećom. Profesor nikad nije kupio novi auto, ali ima viziju da je na pragu salona, poslovođa mu čestita i predaje ključeve.

Koža joj je stvarno gadno požutjela, i oči su mutne. Koliko sam je uopće gledao zadnji put? Bih li i sad primijetio? Ti ljubičasti podočnjaci, to mi valjda ne bi promaklo. Strašno je mršava, sva nabrana, smanjila se. Otkad je trpjela bolove? Sama nikad ne bi priznala. Nikad je, ni jedan jedini dan, nisam vidio bolesnu. Koliko je bolesti prehodala, bez ikakva popuštanja? Jer nepristojno je pokazivati slabost, žaliti se, i uopće, spominjati svoje tijelo. Zaokupljenost tjelesnim užicima je frivolna, vulgarna. Nju, u svakom slučaju, ništa nije manje zaokupljalo. Nismo stvoreni radi užitaka. Ni zbog životne radosti, taj koncept joj je ostao nedokučiv. Zbog čega smo stvoreni? Da neprestano brinemo, radimo za sutra, kako bismo sutra, možda, manje brinuli. Tako je odgojena, i tako je pokušala mene odgojiti. Čitav joj je život prošao kao krunica stvari koje se moraju. U napetosti, u tjeskobnom grču, hoćemo li se održati na površini. Kao da smo neprestano na korak od provalije. I nalazila je izobilje dokaza da ćemo se survati, kao viskom ih je otkrivala. Barem je sad mogla koju godinu, dobro pustimo uživanje, pustimo blagodat pogleda unatrag, ali barem se opustiti. I

onda se unutra nakoti ta gadarija.

- Onda, šta kaže? Jel putujem?

- O-ho. Polako, ima vremena. Obični tumor, od toga se ne ide nikamo.

- Aha, a zašto bi onda zvao tebe na razgovor?

- Treba hitno operirati dok se nije zakompliciralo. A za to treba pristanak obitelji. Zahvat je banalan, takvih mjesečno obave na desetine, ali ipak.

- I hoće novce, jel? A otkud? To malo što vam je ostalo za stan...

- To nije tvoja briga.

Prozori na hodniku imaju mliječna stakla ali jedno je razbijeno, pa Profesor većinu vremena provodi zalijepljen uz otvor. Posve statičan prizor, šuma krovova pod popodnevnim suncem, dimnjaci, antene, tek povremeno prhnu golublja krila. U ovom trenu, iza ovih vrata, režu po majčinoj mu utrobi. Na stolicu su uredno raspoređene blještave sprave, šiljaste i nazubljene. Plastične sisaljke majku prazne od krvi; kroz cjevčicu pribodenu na venu tuđa teče u nju. Gumena rukavica vadi komad mesa i baca ga u kantu. Majka o tome ne zna ništa. U ovom trenu, ona je već na drugoj strani. Možda, ako noževi budu uspješni i ako ona to uopće želi, možda će se vratiti.

Otvaraju se vrata dizala; sestra izvlači kolica s limenim kantama, na svakoj je flomasterom ispisano GASTRO. Teško je zamisliti da je netko ovamo došao zbog gastronomije, ali zaista, miris hrane. Koji pomiješan s bolničkim Profesoru stvara valove pod nogama. Za svaki slučaj kreće prema nužniku. Tu su dva starčića u pidžamama, s cjevčicama zabodenim pod grlo; jedan drugome u cijev naizmjenično nalijevaju iz bočice od jednog decilitra, od milja zvane unučić. Namiguju mu, i on njima namiguje. Odabranici raka grla, očito, i njihovi posljednji gušti.

Sjeda na stolac koji se zatekao u slijepom krilu hodnika. Svjetlo na stubištu se gasi, ostaje u potpunom mraku. Operacija traje već dva i pol sata. Prolazi i treći, i četvrti. Tko zna otkad, više se nitko ne pojavljuje. Tek lupanje vrata, negdje daleko iznad, ili ispod. I zujanje riječi IZLAZ, osvijetljene treperavim neonom, koja gmizavo uzmiče, pa poskakuje u suprotnom smjeru. Konture prostora i vremena su urušene, iz svega je iščezla materijalnost. Ni sâm,

zagubljen u tami, nepotreban, neznatan, izbljedio do prozirnosti, više nikoga ne bi uvjerio da je tu.

Najednom, dvostruka vrata širom se raskriljuju; iz svjetlosnog bljeska izranja Kirurgova figura. Bijeli je ogrtač raskopčan, samo prebačen preko stasitih mu ramena; skuti vijore dok grabi hodnikom. Kao i u brata mu internista, ten je zagasit, kosa gusta i valovita, no srebrna. Lice čak generalsko. Izmučeno dugom, pravednom bitkom. A, vi ste sin, dobacuje zajedno s umornim osmijehom, ne smanjujući korake, pa ih Profesor pokušava pratiti. Glas se drhtavo uspinje iz grla: Recite, doktore... hoće li biti u redu? General malo zakreće glavu, gladi ga dobrohotnim pogledom kao da je izvalio neku dirljivu glupost: Prerano je o tome govoriti. Učinili smo što se moglo, treba čekati reakciju organizma. Ona sad mirno spava, to je važno, i nadajmo se da će sutra biti s nama. Operacija je bila jako opsežna i jako teška, shvaćate. Da, da, kaže Profesor, sav ustreperio, na korak do ushićenja, pa poseže za omotnicom, triput debljom od one prve, Znam da ste majstorski obavili posao, ovo je naš znak zahvalnosti. On zastaje s čuđenjem, s vrha stepenica raznježeno gleda omotnicu, kao maršal kojem pionirka s crvenom maramom predaje buketić. No, ako baš mislite da je potrebno... Omotnica nestaje u dubokom džepu ogrtača. Prije nego i sam nestane u svojim odajama, Majstor kaže Ništa ne brinite, svaki ću je dan obići, i pruža mu meku, skupocjenu ruku.

- Jesam ti rekla da će izaći na dobro?

- Ništa još nije gotovo. Zapravo sad počinje ono neizvjesno, sve o njoj ovisi.

- Koliko ju ja poznajem, nemaš se čega bojati. Žilava je ona.

Ne bih rekao da je izgubila sućut. Daleko od toga. Ali nekako je dekoncentrirana, nešto je drugo muči. Što je, očito, smatrala neumjesnim pokazati dok se ne smiri ova druga situacija.

- Darko... uvalio se u govna. Kafić je katastrofa. U kvartu su se otvorila dva nova, i zatvorile dvije-tri firme, iz kojih im je dolazila većina pijanaca. A ta njegova je prestala raditi, mora ležati da sačuva trudnoću. Pa su uzeli drugu konobaricu. Samo ju uskoro više nisu mogli plaćati. I potkradala ih je, poslije su skužili. Darko je preuzeo konobarenje. E tu je promet totalno pao. Nisu mogli skupiti ni za najam stana. Pa su ga otkazali i preselili se u kafić, ima jednu podrumsku prostoriju. Bez prozora, s betonskim podom i zidovima zelenim od vlage. Mora biti ugodno dolje, među nataloženih milijardu cigareta. Madrac su naugurali preko pivskih kašeta, robu drže u koferima. Srećom dolazi ljeto, a poslije, ne znam kak se misle

grijati. Uostalom, s lovom neće izdržati ni do kraja ljeta, bacit će ih van. Darko je bio kod staroga, moliti da mu posudi. Nije ga htio ni vidjeti. Stara mu je nešto dala, ali da više neće, ako se ne vrati doma. Sanja ga ne pušta ni blizu klicima. Njezini su starci pak posebna priča. Neće ju uzeti natrag, jer je kriva što joj je muž otišao, nek to sama rješava. I sad je tu zaglavljena, a naravno da se već uspjela posvaditi s mojom starom.

- Ti si Darku dala love?

- Pa kako da mu ne dam?! Brat mi je!

- Ma jasno, nisam ni mislio...

Glavna je sestra na odjelu za intenzivnu njegu vrlo ljubazna, nasmiješena, puna poštovanja; iz Kirurgove omoćnice zacijelo je otpala koja mrvica. Sudeći po prvim znakovima, sve je u najboljem redu. Nema infekcija, temperatura i puls normalni, za par dana gospođi bi mogli skinuti drenove. Jaka je, i hrabra. Sve odlično podnosi, nikakvih problema s njom. Ma kao da je nema. E, da je više takvih pacijenata! A odstranjeno joj je pola gušterače, pola jetre i dvije trećine želuca. Ali koliki si u gorem stanju još godinama požive, takoreći normalno, ne.

Majka izgleda kao živi, jako ispaćeni kostur. Oči joj, mutne, daleke, bolno strše iz upala lica. Koščate, uglaste konture samo što ne probiju kožu. Žile na vratu debele su poput kablova. Ispod slijepljenih pramenova kose prozire lubanja. Iz nosnica vire plastične cjevčice.

Htjela bi govoriti, ali ne, usta zijevaju u prazno, usukana, kao bez usana. Uzeli su joj protezu. Stišće mu ruku kvrgavim prstima i očima kaže Idi samo, ne brini. U tom trenu žena u susjednom krevetu ispušta dugačak, prodoran krik. Pokušava ustati, čupajući sa sebe sve cijevi i vrećice. Iz jedne se po podu proljeva žutosmeđa tekućina. Pritrčavaju dvije sestre i remenima joj vežu ruke za krevet, krikovi se pretvaraju u jednolično tuljenje. Staroj je već drugi put operiran rak, s osmijehom objašnjava glavna sestra. A luda je do daske, misli da ju hoćemo ubiti.

Čitav je kvart potresen. Već danima se osjeća nelagoda na ulicama, u dućanu se razgovara ispod glasa. Od djetinjstva ne pamtim ni najmanje provale. Ne tako davno, čudno se gledalo one koji zaključavaju vrata. Jedino je znao odbjeći koji pacijent s psihijatrije, ali oni su bili miroljubivi, ili okrenuti sebi. Onaj jedan se silom htio ubiti, i izabrao je neku kuću s

balkonom, da može skakati na glavu. Kad nije ni od treće upalilo, objesio se za balkonsku ogradu, donjim dijelom pidžame. Ali da bi nekome upali u kuću s oružjem, i to usred dana... Nije to bila slučajnost. Znali su da kod Špičeka ima love, da su starčići friško prodali vikendicu u Tuhelju, jer je penzija postala pretijesna, to je trebao biti način da se pokrpaju. Njega neće od ovoga pokrpati. Zavezan za stolicu, s krpom u ustima, gledao je kako mu mrcvare ženu. I kako se gasi, ostavljen jednako bespomoćan, kad je priznao gdje su novci. Neće njega više ta kuća vidjeti, potrudit će se da i sâm ode.

Od operacije je prošlo oko mjesec dana. Profesor pomaže majci da izađe iz auta, taksistu daje njegovih sedamdeset i osam kuna, u redu u redu. Za toliko novca nad svojim člancima za Leksikon književnosti provede čitavo poslijepodne. U čekaonici nema slobodnih stolaca. Tek sat kasnije uspijeva smjestiti majku. Uvijek je bila sitna ali sad je kao curica za stolom s odraslima, jedva nogama dotiče pod. Prolaze još dva sata dok se ne pojavi internist. A, tu ste! Fino, fino. Ma vidi ti naše gospođe, kako nam se oporavlja! Imate apetita? Doći će, doći. Donijeli ste nalaze? E, bravo.

Pet minuta, možda deset, nitko ne govori ništa. Liječnik je po stolu raširio papire i folije, iz prvih napeto čita, na druge povremeno baca pogled. Na kraju kaže Mda, pa duboko uzdiše. Pa još jednom Mda. Ono čega se bojao, nažalost se dogodilo. Metastazirane mikrostanice, nevidljive CT-u, bile su probile limfe prije operacije. Sad ih pokazuje po čitavom abdomenu. Žao mu je, što da im kaže, užasno mu je žao.

Profesor osjeća majčin pogled na licu, nema hrabrosti uzvratiti. A... može li se sad... kemoterapijom? Internist se o tome mora savjetovati s bratom. Ti su tretmani agresivni, gospođa je toliko oslabjela da bi je mogli odmah... Neka ga nazove. Užasno mu je žao.

Tajio si mi, kaže majka vani. Lagao.

Nema istinske optužbe u njezinom glasu. Znala je, sigurno je znala. Stisnutih usana i posivjelog lica, zagledana pred sebe, ničime drugim ne komentira vijest. Tijekom vožnje ne izgovaraju ni riječi.

Kod kuće se svaljuje pred televizor. Emisija o kućnim ljubimcima. Za stolićem sredovječni, trbušasti gospodin i žena bez dobi, koja se upinje na krilu održati mršavu mačku. Put do smrti je nestvarno lagan. Pritišće daljinski i sad su dvije mlade žene. Jedna drži mikrofona te ga usmjerava čas prema svojim, čas prema ustima svoje sugovornice, koju oslovljava *Minea*.

Minea je umjetnica i riječ je o njezinom najnovijem projektu. Kojim je sama izuzetno zadovoljna. Koji se, zahvaljujući ekipi vrhunskih majstora, toliko razlikuje od svega što je dosad radila. Ona s mikrofonom je osobito zainteresirana za njezinu frizuru, koju smatra hrabrom. I voljela bi znati je li točno da često mijenja mobitele, te zašto.

I sve je to tako stvarno. Užasno stvarno.

Trzajem se podiže s kauča, iz hodnika donosi telefonski imenik.

Takvo nešto nikad nisam vidio, fakultet pod opsadom policajaca. Čitavo parkiralište, i sad ovaj hoće osobnu da me pusti unutra.

- A zbog čega sve to?

Čudno je kako malo treba da se čovjek osjeti krivim. Pretres identiteta, podrugljivi pogled na policijskoj njušci, i već te otkrivaju u zločinu.

- Zbog japanske princeze.

Pavijan uniformirani. Žedan je osvete, svaku će priliku ugrabiti za ponižavanje pismenih. Na, samo loči. Unutra ih je još iz istog legla, na svakom uglu. Možda su se trajno naselili. Možda su preuzeli koju katedru. Poštovanje, kolega.

Što se događa? Baricu nikad nisam vidio tako izbezumljenu.

- Niste čuli? Rikard je istukao studenticu! Usred ispita, skočio i počeo je šamarati, udarati rječnikom po glavi, da je toga dosta, da se netko mora ispriječiti pred tom poplavom ništavila, ljudskog blata, šta ja znam čega, mala se plaćući sklonila k meni a on je još dugo urlao po hodnicima, dok ga nisu svladali portiri. Gotov je, više ga neće pustiti ni blizu fakulteta.

- I sva ova policija, to je zbog njega?!

- A, ne. Zbog japanske princeze, dolazi pogledati fonetski laboratorij koji nam je donirala.

Nisam uranila, pita Helena. Ne ne, čekao sam te. Evo sjedni malo, pa ćemo na kavu.

Pa zgodno ti je tu, kaže Helena krstareći pogledom, dobrodušno, s blagom ironijom, u očitom nastojanju da kamuflira nervozu. Premda pedantno ispolirano, impregnirano, lice drhturi od neuhvatljivih sjena kao krošnja na povjetarcu.

Da, da. Nije ti bilo teško naći?

Ma kakvi.

Da, da.

Helena čupka ručku svoje torbice, popravlja plave pramenove na čelu, osmjehuje mu se, bez ironije. I on se njoj osmjehuje. Kima glavom u znak odobravanja, ne zna se točno čemu, ali ona uzvraća kimanjem. Golema, glasna praznina prije nego ona uzdahne:

I, tako.

E, da.

Obostrano kimanje.

Ona podiže plastičnu jagodu s Gretina stola i, proučavajući je, zamišljena čela:

Čuj, ne moramo nužno na kavu.

On se nakašlja, primiče svoj stolac, uzima joj ruku. Razgledava prstenje. Srebrno je; dvije isprepletene zmije, jedan apstraktni orijentalni motiv. Tragovi nikotina na prstima. Zlatni lak, i do krvi izgrizene zanoktice.

Kad im se usne dotaknu, nezgrapne su, drvene; ljube se kao tuđim ustima. Puno je čuđenja u tijelu. Ruke bi htjele prepoznati, nešto je moralo ostati zapisano. Žurno je raskopčava, drhteći, prislanja lice, oplahuje glatki reljef, svaku jamicu na obrazu, vratu, ramenu; dubok, taman miris, ima tamjana u njemu, cimeta, odstajalog cvijeća. Najednom nedostaje zraka, vrtoglavica, klonulost, osjećaj da se nešto krupno odlama, vizija ledene gromade koja se raspada, mrvli u komade. Petlja oko kopče grudnjaka; ne ide. Spušta snuždene ruke. Kako je mogao učiniti tu glupost, gdje mu je bila glava. Traži riječ isprike, povlačenja, ne zna ništa bolje od Žao mi je. No ona ga preduhitruje, poseže za leđa i krpicu zbacuje jednim pokretom, primiče mu glavu. Sjećaš se, kaže, stalno si ih htio držati u ustima. Oslobođene kalupa, grudi se razlijevaju, namreškane sitnim borama; on zatvara oči i siše, siše, zacijelo predugo, jer ona kaže Čekaj, odlazi do vrata, okreće ključ u bravi, spušta zatvarač na suknji, iskoračuje iz

nje, slaže je preko naslona stolca, odbacuje cipele sa štiklama, žustrim pokretima skuplja najlonke, sjeda na rub stola upirući se o laktove, bosih stopala na stolcu, rastvorenih bedara, sve to ni trena ne skidajući lakome oči s njega, i kaže Dođi. Gaćice su crne, čipkaste, bez markice, meso oko njih mlohavo, vrećasto, prošarano strijama. Rola ih niz butine, listove, besprijeckorno depilirane. Spušta se na koljena, uranja lice, ona kaže Mmmm, bedra ga stišću, zaglušuju. Jezikom radi što jače može, dok mu njezine ruke ne izvuku glavu, strgnu što je ostalo od odjeće i prevale ga preko sebe, sa stola rušeći knjige, žabice, jagode. Stol je klimav i cvili; ima li koga na hodniku? Nažalost, nikakav mu napor volje ne pomaže da prikupi dovoljno krutosti; nekako uspijeva ući, ali unutra je posve neprimjetan. Daj da to sredimo, kaže Helena, migolji na pod, sad je ona na koljenima.

Ta plava kosa. Kako je teško povjerovati da si zaista pod njom. I pod stolom mojeg kabineta. Nakon devetnaest godina. Što je ostalo od nas? Od onog što me činilo živim? Toliko života sad ne mogu ni zamisliti. Dok nije puklo pred očima. Ta razderotina u tvom pogledu. Najednom se više nije dalo ne vidjeti. Kao dijagnoza karcinoma ma koliko poricao bol. Brojiš zadnje dane nečeg što već je mrtvo. Fasada još stoji ali unutra sve se ruši u jaucima. Samo što se od ovog preživi. Prokleta lagano. Dani idu dalje bez ikakva napora. Slaže se gluha hrpa kamenja. Dalje sve je bezbolno. Jer si ti osjetila da se potrošilo. I odlučila prerezati da se ne vuče na niti. Pa i bio bih se besramno zgrabio za nju. Za malo tvoje milosti da si je imala. Nisam te izgubio zbog Kreše. Da se nije on dogodio izmislila bi nekoga drugog. Imala si nadasve hrabrosti. Krešo je bio bilo što osim pouzdane karte. Ali pouzdanosti se trebalo spasiti. Mene koji sam živio za svaki dan s tobom. Pouzdan kao grob. Sve sam iz tebe upijao kao spojena posuda. Žedna i zahvalna. A tebi je trebala distanca. Trebalo ti je da bez prestanka praska i razlama se. Da pušta na sve strane. Krešo je obećavao. U njemu je kljalo puno patologije. Utoliko hrabrije što si njega izabrala kad se dogodila trudnoća. Kako si mogla znati kad smo obojica bili u igri? Držala si nas na vagi. Pa izabrala skok u maglu a ne sigurnost koja živu pokapa. Trudnoća ti je poslužila kao izlaznica. Moralo je proći pola života da požališ. Devetnaest godina. Ovo kao da se događa izvan nas, teleskopski daleko, nekim nezanimljivim, kao papir plošnim, prozirnim likovima, koji su s nama samo u maglovitoj, karikaturalnoj vezi.

Jednom tjedno, Profesor se opskrbljuje lijekovima kod žene koju je pronašla Tereza. Ženu je medicina otpisala prije dvadeset godina, u terminalnoj fazi raka maternice. A ona je stvar

uzela u svoje ruke, pročitala hrpu knjiga, i pronašla spasonosnu terapiju, na bazi kralješnice morskog psa. Mnogi mogu potvrditi da je apsolutna istina, kune se Tereza, osobno poznaje njezine susjede. U svakom slučaju, pomogavši sebi, napustila je pravnički posao i dala se na širenje tajne svojeg izliječenja. Kod nje nema nikakvog *ostavite koliko možete*, svaki preparat ima svoju preciznu cijenu. Dobiješ i račun, to je ozbiljno poduzeće, s mjedenom pločom pred ulaznim vratima. A terapija se sastoji od mnogo preparata. Osim kralješnice, u prahu koji se muti u vodi i u tabletama za nakon jela i u pomadi za vanjsku upotrebu, treba uzimati i čitavu gamu tonika, sirupa i medova od egzotičnih biljaka, i svakom jelu dodavati kapi nepoznata sadržaja. Jelo je posebna priča. Terapija zahtijeva opsežan i strog nutricionistički režim, kojim je Profesor gusto ispisao nekoliko stranica, no koji će s obzirom na kuhinju staračkog doma ostati uglavnom u domeni teorije. Hrana je izuzetno važna, i vrsta namirnica, i način pripreme, i konzistencija. Majka ne smije na kemoterapiju dok ne dobije koju kilu. Nažalost, od svega što pojede najprije uzimaju kancerogene stanice, jače od ostalih; što više jede, to će brže one rasti, dok je ne ubiju. Ako ne jede, organi će slabjeti, otkazivati jedan za drugim. Jedina je šansa, ako je vjerovati ženi, da morski pas poždere metastaze, točnije da ih razgradi i pretvori u vodenaste mjehuriće, koje bi organizam zatim izbacio. I to je moguće? Je li već bilo takvih slučajeva? O, itekako. Evo, da vam puno ne pričam, pogledajte ovu dijagnozu, sa štambiljom bolnice u Ljubljani. I usporedite je s ovim otpusnim pismom, dva mjeseca kasnije. Senzacionalno, rekli su, neobjašnjivo. Prve rezultate možemo očekivati već za dva-tri tjedna. Kakve? Na koži, tamo gdje se u tijelu nalaze metastaze, pojavit će se mjehurići. To znači da je počela borba. Bolovi će se pojačavati, ali svakako izbjegavati sredstva za umirenje. Morfij umrtvljuje, a gospođi treba poticati tjelesne funkcije. Ubrzo će početi povraćati, smeđu tekućinu vrlo neugodna mirisa. To je odličan znak. Kad se to dogodi, na konju smo.

Karmen je doprinijela komplementarnom homeopatskom terapijom, po preporuci čuvenog majstora: injekcije od imele, kapsule od brokule, tablete željeza, komplicirana smjesa čajeva. Kad se sve zbroji, već je dvaput u ovom mjesecu otišla mjesečna plaća.

Greta je, pak, pronašla još jednu liječnicu, specijalistkinju za iste organe u drugoj bolnici; više glava zna više. No ona mu nalaze tumači jednako, premda nešto mekanijim riječima. Mnogo ipak ovisi o našoj želji za životom, čak do šezdeset posto učinka lijeka; evo poklanjam vam knjigu u kojoj sam o tome pisala. Na morskog psa odmahuje: Dragi gospodine, znate li koliko na svijetu ima raka? Da stvarno pomaže, već bi te pse pohvatali do zadnjega. Ali vidite, i moju je majku zadesio prije desetak godina. I priznat ću vam, bez obzira na svu znanost, probala sam jako neznanstvene stvari, što god je postojalo.

Više od mjesec dana prije ukazanja, blizanci su preuzeli kuću. Sve je postrojeno u očekivanju, i živo i neživo, spremno za puštanje u pogon: kolica, košara, krevetić, stolić za previjanje, pelene, jednokratne i mnogokratne, robica koju će naslijediti od Darkovih klinaca, i muška i ženska. Sve je predviđeno, do čaja za grčeve i čepića za proljev. Ne smetnimo s uma da je šefica ceremonije medicinska sestra, i da joj je ovo, računajući prvu i drugu ruku, već peto i šesto. Karmenino je znanje samo teoretsko, iz literature kojom se potkovala, ali nema šanse da si dopusti soliti pamet. Samo je pitanje dana kad će između mame i mamine mame, pedijatrijske avangarde i tradicije, buknuti sukobi, ako treba i krvavi.

U takvim okolnostima i ozračju, nitko ne bi ni primijetio moj nestanak.

Mojoj bi se prisutnosti ali zaista temeljito, dubinski izbrisao svaki trag.

Godinama me se nitko ne bi sjetio, kamoli iskazao najmanju potrebu za mnom.

Karmen, moja praktična, optimistična, uvijek budućnosti okrenuta Karmen, već bi se *sredila*. Prije ili kasnije, zahvaljujući reiki-vibracijama, homeopatiji ili poslovnoj mreži njezinog Marinka, nešto bi se zakačilo.

Zove se Vjekoslav, ili možda Vinko. U tvoj je život ušao nasmiješen, zahvalan, kad je već oboma počinjalo izgledati beznadno. Solidan i pažljiv, to su atributi koji se čovjeku nameću ako pokuša opisati Vikija. Diplomiravši statistiku i marketing, postao je zastupnik, vrlo uspješan, jednog japanskog proizvođača opreme za zubarske ordinacije. Jedva mu je pedeset, i skoro metar stosedamdeset, oči mekosmeđe, put pjegavoružičasta. Od kose mu je, nekad vatrenoplave, na tjemenu gdješto ostalo prozirnih dlačica koje, kad opere kosu, točnije glavu, ožive i trepere kao ticala sićušnih organizama na koraljnom sprudu. U gornjim četvorkama i peticama ima ispune od zlata, vrlo ga je povoljno dobio od svojih komitenata. Ima i brkove. Oprosti, nisko je, evo nema. Nepušač je. Pije samo u društvu, gemište pola-pola, uz večeru, ako ne vozi. Nosi potkošulje i vunene prsluke bez rukava. Razveden je, ne svojom greškom. Niti tuđom. Ništa grešno nije ubilo njegov prvi brak, niti je moglo, jer nikad nije ni bio živ. U čitavom životu nije učinio ništa zlo ni nastrano, osim, ali to je bilo tako davno, kad je svojoj mačkici gurao kemijsku olovku u guzu. Djecu je oduvijek želio, veliku obitelj u kakvoj je odrastao, na obroncima ponad Duvna. Pa je Petra i Petru prihvatio kao da su njegovi. Osobito rado Petru uzima na koljena i mazi, macu malu. I ona je zavoljela

njegove dlakave, tako očinske ruke, i jednog dana mu kaže Tata, reci tom čovjeku da prestane dolaziti po mene, ne želim ga više vidjeti.

Vick, kućo stara, je li udobno u ustima moje žene? Gornje jedinice koje joj osmijeh, zar ne, čine tako dražesno vjeveričjim, kako se snalaziš da ne zapinju? Kad je uzimaš odostraga, vrišti li da je samo tvoja krmača?

TKO JE SREDOVJEČNI MUŠKARAC?

Prema navodima očevidaca, jučer u sedamnaest sati i šesnaest minuta pred zgradom Fine u Ulici grada Vukovara, muškarac neutvrđena identiteta prešao je kolnik iz smjera juga prema sjeveru te, ne obazirući se na povike prolaznika, vjerojatno zadubljen u misli, zakoračio na tramvajske tračnice. U tom je trenutku, krećući se iz smjera istoka prema zapadu brzinom od utvrđenih 62 km/h (sic!), na njega naletio tramvaj broj 5. Nesretnog je čovjeka, tvrde duboko potreseni svjedoci, udarac odbacio točno pred kotače, koji su ga dohvatili, podvukli, te pedesetak metara koliko je tramvaju trebalo da se zaustavi, rezali u komade. O, kako je mljelo! O, kako je krv pljuskala! Praskale su kosti i paralo se tkivo u paklenim jaucima. Na tramvaju se, kad je bilo gotovo, jedva mogla pročitati reklama stambene štedionice Erste Steiermärkische Bank. Truplo, ako pri tolikoj izmrcvarenosti može biti govora o truplu, ne, ta ljudska kaša, daleko je od ikakve prepoznatljivosti. Jedini su mogući trag papiri rasuti oko mjesta udesa, ispisani na francuskom. Radi li se o stranom državljaninu? Do sastavljanja ovog izvješća, Policijskoj upravi zagrebačkoj nije prijavljen nijedan nestanak.

Napokon, kucanje. Da, Lana je. Je li sve prošlo u redu? Stara nije skužila? Na poslu je, a ionako ne bi ništa pitala, ne razgovaraju već tri dana. I samo je taj ruksak ponijela? Po druge stvari misli se vratiti sutra? Tamo se više ne vraća i ništa joj drugo ne treba. Dobro, ali da razmisle još jednom, dok još nije nepovratno. Je li sigurna da to želi? Ma ne povlači se, nego nije to samo tako, pa je li svjesna što to njemu... Nitko ga ne tjera. Nek razmišlja koliko hoće, ali bez nje. Ako sad odustane, nek je zaboravi. Bez brige, snaći će se ona drugačije.

U redu, samo daj naći stan istog popodneva. Namješten i odmah useljiv. I da se ne plaća u živom zlatu. U oglasniku ih se nudi stotinu; svaki bi zamislivi profil podstanara, doima se, našao točno ono o čemu sanjari. Kad se, međutim, eliminiraju već iznajmljeni, namijenjeni diplomatima, preveliki, premaleni, predaleki, bizarni, zabrinjavajuće jeftini, što ostaje,

možda tri-četiri. A i nema vremena da ih se pogleda više, treba potrčati na tramvaj.

To je to, Lana se zaljubila na prvi pogled. Osjeća da neće dalje tražiti. Zaista: blizu centra, stubište uredno, žena simpatična, stan svijetao, s velikim prozorima. Ono što im treba, ni više ni manje; kuhinjica, skroman dnevni boravak, sobica jedva šira od francuskog ležaja. Da nije jednog detalja. Svi prozori gledaju na drugu ulicu, glavnu prometnicu ovog dijela grada, tramvajske žice prolaze točno u visini kreveta. Žao mu je. Nema šanse da tu oka sklopi. Drugi je, to je čovjek zaboravio spomenuti preko telefona, podrumski. Neka mu oprostite što ne pruža ruku, neki problemčić s kanalizacijom, poplavilo parket. Štednjak na drva. Malo dimi, ali ujedno rješava i grijanje. Tja, za te novce, što bi oni htjeli. Treći je u potkrovlju. I na vrhu strme, i blatne, i duge, jako duge ulice, iza predgradskog autobusnog okretišta, pogled na dvorište i bešćutnome bi izmamio suzu.

Trešnjevka već u mrklome mraku. Temeljito potopljena u prošlom stoljeću, i danas izgleda kao hrpa naplavina. U ulici, međutim, same urbane vile, tek pokoji starosvjetovalni kućerak još pruža otpor. I naravno, baš na ovom broju. Uska, naherena katnica ožalošćenog pročelja, stisnuta između dvije zgradurine. Gazdarici pedeset i koja, premda svojski radi na redukciji, kao i na pritezanju izdašnih kontura; tapirano plavo gnijezdo, žarkocrvena usta, wonderbra, minica, štikle. Širok osmijeh i munjevito oko, pretres od glave do pete. Molila bi njihove dokumente. A gdje rade? Nek ne misle da će joj nešto sakriti, ima ona veze u policiji. O, nije više tako naivna, nakon svega što... Stan je na katu, dvadeset i sedam kvadrata, s posebnim ulazom izvana, kupaonica dolje, zajednička. I kuhinja, ali mogu je koristiti koliko hoće, ona je čitave dane vani. Pa ako im odgovara, eto, dvjesto eura.

Lanine grudi, uzdrhtale, uzibane, masivne i mirisne, poklonjene na pladnju torza što se propinje, pune života, samo što pod prstima ne prsnu od zrelosti. Sklopljene oči i rastvorene usne, vrtoglavo sočne, želiš ih sisati do iznemoglosti. Grize ih da priguši grleni uzdah, zabacuje glavu, orošeno čelo. Rebra se isprekidano, bolno nadimaju, hoće probiti kožu, razviti se u krila, prhnuti. Nešto duboko zakopano čupa se prema površini, svaki se mišić grči. Noktima se ukapa u tijelo pod sobom, mahnito radi bedrima, sve brže to nabija u sebe, kao obuzeta neljudskom pomamom da sve raznese, razruje do kosti. I već tren kasnije, sklupčana na rubu kreveta, okrenuta leđima, zagledana u žar cigarete, tko zna gdje.

A, evo ih, vole dugo spavati, ha? Neka, neka. Baš se sprema na posao. Socijalna je radnica, u staračkom domu. Da, živi sama. Sin ima svoj stan, kupio ga prošle godine, rata nije mala ali jednog dana će biti njegov, vidi i sam da mu je bolje malo stisnuti, kaže Mama bila si u pravu. Arči, prestani brisati njuškicu u gospodinove hlače, to nije pristojno. Ima ona i sestru.

Stariju, i bolesnu, pomaže joj koliko može, više puta tjedno prespava kod nje, ma skoro nikad nije doma, a i onda ko da je nema, nek se na nju ne obaziru, nek budu kao kod svoje kuće. Samo ih moli da ne pomiču namještaj i ništa ne pribijaju ni lijepe, ovi zadnji su zgulili parkete i uopće, ostavili takav svinjac, oslobodi Bože. E, da znaju oni kakvih sve ima. Uzimala je sve i sva na početku, ali naučila je svoje. Jedna si je metnula crveni papir oko žarulje, Bog nek joj prosti, i muške si je dovodila, ne bi ona ni znala nego su joj susjedi rekli, i odmah da će joj otkazati a kravetina se razvalila na krevetu, u podne, niti se digla nije da joj otvori, nego joj samo onako s čikom u gubici da je baš došla s abortusa. Zamislite gaduru, nije se dala milom, morala je sina zvati da ju bace van.

Lana češka pudla po trbuhu. Nekako mehanički, i tako dugo da je pas, na početku oduševljen poklonjenom pažnjom, počinje sumnjičavo pogledavati, pa ustaje i odlazi se sklopčati pod stolom. Ne bi li se trebala javiti majci, ostaviti nekakvu poruku, barem nek zna da je živa? Pfff... Tiktakanje satova, na svakom su koraku u kući, i cigareta za cigaretom zgnječena u talogu kave. Jednom prijepodne, za ručak hrenovke i sladoled, jednom prije spavanja. Misli li da ih čuje ova dolje, krevet joj je točno nad glavom? Briga je. Platili su. Bar ima na šta drkati, babetina, vidi se da joj fali.

Imala je pregršt sitnih uputa. Kotliću nakon upotrebe zatvarati ventil. Brisati potplate kad se izlazi iz kupaonice, da na tapisonu ne ostaju tragovi. Ne bacati šibice kad se upali plin, mogu još poslužiti. Ne otvarati vrata ako zvoni i ne javljati se na telefon; ima svakakvih ljudi. Ni sama se ne javlja ako ne poznaje broj, poseban uređaj ga pokazuje, i razumije se, blokira brojčanik. Na prozore su ugrađene rešetke. Unutra, naprotiv, sve slobodno cirkulira, buka koju proizvodi kućanskim uređajima i vlastitim glasom, umnoženim u različite intonacije kao da je kuća puna gostiju, i mirisi iz kuhinje, nevjerojatno gadni, bit će da kuha same iznutrice i prži na svinjskoj masti. Na vratima gornjeg stana ima rupa, iznutra prekrivenih ljepljivom trakom, ali čemu, kad je odvaljen dio dovratka tako da se ne daju ni sasvim zatvoriti, kamoli zaključati. Tapison bosa noga ni po koju cijenu ne želi dotaknuti. Zidovi su u kutovima crni od plijesni i posvud raznobojno izmrljani. Jedina slika, zapravo goblen, prikazuje psića tipa Švrčo, s ružičastim cvjetićima na glavi, preko okvira visi krunica. Na noćnom je ormariću gipsani kip Gospe, pored plastične makete automobila marke Ferrari, nedvojbeno zaostale od sina, i listića na kojem je naslikano muško lice stisnutih zuba i s crnim podočnjacima, te piše *Grizli biste od bijesa? Zašto odgađati? Nazovite još danas! Najsuvremenije metode liječenja nesanice* itd. Slučajnost? Krevet su jednostavno dva madraca, jedan na drugome i jedan utonutiji od drugog, sa strateški raspoređenim kvrgama. Posao dokrajčuju ulazna vrata na zgradurini preko puta, jezivo cviljenje pa tresak, do sitnih sati, i od ranih, i smetlari,

i pekari, i mopedi, i autolarmi; u ovom betonskom oklopu i najmanji zvuk prekrasno odzvanja.

Nepresušan bunar Lanina odrastanja. Prvi ožiljci, dublje rane, njihova opsesivna otvaranja. Djetinjstvo bez oca i s popustljivom, kolebljivom, tjeskobnom majkom. Traganje za nečim dostojnim otpora. Za potvrdom da može što i drugi, da ima zbog čega, pa za razlogom da živa dočeka jutro. Psihijatar i razni drugi stručnjaci za ono što je pokvareno. Prvi dečko, drugi, dvadeset drugi. Važne knjige, filmovi, ploče, i tragično hlađenje važnog. I same tragike. Neshvatljivo brzo, sve se pretvara u mrtvu masu podataka.

Ujutro se osobito jako osjeća ustajala mast, i vlaga koja izbija iz zidova, i pseća mokraća. Pudl je boje prljavih čarapa, tako i miriše. Vrijeme je da ga opere, gazdarica je istaknula prve večeri, i rado ponavljala tjedan za tjednom, dok se nije umorila. On je depresivan, rijetko glavu podiže s poda, sve vrijeme provodi spavajući, osim kad se češe i liže si genitalije. Da mu je malo više inteligencije, jer za razliku od ljudskog mužjaka tehnički je za to sposoban, priuštio bi si felaciju. Zlatna ribica u akvariju pluta na površini prevrnutu na leđa, ali ne umire, takav joj je usud. Uz krajnji napor nakratko se spusti po hranu, i već je nekakav prirodni kvar vraća da visi s glavom prema dolje, ni živa, ni sasvim mrtva. Malo što je u kući sasvim normalno. Satova ima na desetke, i svi su u pokretu, ali pokazuju svaki, baš svaki svoje vrijeme. Cipele su, naprotiv, fascinantno slične, gotovo identičan model štikli, premda u stotinu različitih tonova, nagruvanih u nekoliko ormara, i u kutijama naslaganim na njih, još netaknutih. Kuhinja je krcata posuđem i priborom, iz raznovrsnih kompleta ali na svakom je komadu znak ustanove u kojoj žena radi. Stepenište prema katu nema svjetla; nije žarulja nego nešto s instalacijama, neka je podsjetje da pozove majstora. Ono što svijetli, to čini preko volje, izdišući, s bolnim pucketanjem, povremeno gubeći svijest. Svjetiljka na radnom stolu je stilizirani željezni labud, s žaruljom umjesto glave, bez sjenila. Hladna i kipuća voda stižu zasebnim i razmaknutim cijevima u umivaonik, pa treba izabrati jednu ili drugu. Iz tuša istječu zajedno, ali zahtijeva rijetku virtuoznost da ih se dovede u ravnotežu, koja za par sekundi naglo propadne u jednu od krajnosti. Kotlić ona koristi samo nakon velike nužde, a i onda vrlo umjereno. Ali zato posjeduje raskošnu kolekciju šampona, okrepljujućih kupki i protustarosnih preparata. Jedna od bočica poredanih na kadi zove se *GYM-TONIC, Body-Sculpture Slim Soap*. Sapun za mršavljenje i oblikovanje tijela? Snovi su daleko žilaviji od tjelesne mehanike, snovi umiru posljednji. Kad grude zemlje počnu padati na lijes, metar-dva iznad još im tinja zadnji žižak, kao svijetla točkica koja na starim televizorima zaostane na ugašenom ekranu.

Lanino lice u bezbroj nijansi. Živo platno kojim prolijeću sjene, prelamaju se i pretapaju u ništa. Bolno blistanje mladosti. Sljubljene kože, gusti preplet dodira, a ispod gluha provalija. Ruke uzalud posežu, ništa se ne da zgrabiti, ništa spasiti. Sekunde odlamaju komadić po komadić. Riječ po riječ navlači sve gušću maglu šutnje. Pijesak curi kroz bespomoćne prste.

Gazdarica se na poslu okliznula i iščašila gležanj. Ništa strašno ali dovoljno za bolovanje, i već se tjedan dana ne miče iz kuće. A sirota se, izgleda, panično boji tišine. Televizor radi od rana jutra, glasno, da ga čuje i kad je na zahodu. Pred njim i ruča i večera, na kauču, s tanjurom u krilu. Svaku emisiju prati komentirajući kako je tko obučen, počestljan, i ne propušta psiknuti Fuj! kad se na ekranu pojavi crnac. Uz kuhinjske poslove to prerasta u duge razgovore, s mužem, kojem će oči iskopati, koji će samo preko nje mrtve više kročiti u tu kuću, i sa sinom, koji će pitati za nju kad bude kasno, kad je više ne bude, i pas bi došao pogledati jel mu majka živa, makar pljunuti na nju, a šta je skrivila, to šta mu nema više od čega davati, i jer je rekla šta misli o toj flundri, on jedini ne vidi šta je ona, lupat će on glavom o zid jednog dana. Za razonodu između tirada pjevuši razne šlagere, točnije bez zerice sluha bori se s početnim tonovima. I bodri se raznovrsnim uzrečicama, bez muke nema nauke, znam te puško dok si pištolj bila, e nećeš više moje krvi piti, i uzvicima odobravanja, ljutnje, olakšanja, čuđenja, taaa-ko! puuf! o-ho! tct-tct! fijuuu! kh-kh! ooo-pa! aj-jaj-jaj! Telefon zvoni pet ili šest puta na dan, i uvijek je njezina sestra. Razgovori traju barem pola sata, katkad sat i pol, te nedvosmisleno ukazuju da je sestrina bolest demencija. U čitavom danu, njezin glas nakratko zamre jedino dok u vrtu zalijeva cvijeće. Vrt, to je komadić betona iza kuće, dimenzija dva puta metar i pol, koji se nadljudski opire parkiranim automobilima. Tu je ugurala zadivljujuć broj posuda s biljkama, prostora ostaje taman da čovjek iskorači preko praga. Svako otvaranje vrata gornjeg stana vreba s evo skuhanom kavom, i ne, nikakvom odbijanju ne popušta. Treba sjesti pored nje na kauč, na kojem upravo šiša psa, sad ima više vremena za njega, ha srčeke, da da, sad je mamica stalno s tobom. Siroče, friško je prebolio upalu analne žlijezde, bogme su se oboje napatili. Postavlja more pitanja; ali odgovore, jedva započete, pregazi vlastitim asocijacijama. Na sina, uglavnom: kako je bistro dijete bio, spretno, malo preživahno, ali za dečka bolje to nego da je rahitičar sposoban jedino nos u knjigu zabiti, ne? I kako mu odlično ide obrt, i kako mu je mila ženica. Zatim njezinih susjeda, kakvi su gadovi, jedan je Arčiju dao otrovana mesa. Zatim svega što se od rata nasralo u ovaj grad, bosanci, šiptari, cigani... Ali najradije ipak priča o svojim bolestima, unutrašnjim i vanjskim, rasprostranjenim diljem tijela, i kumulativnim. I sad povrh svega još taj gležanj, sve ide na nju, ha šta ćemo, vrag uvijek sere na veliki kup.

Lana sve dulje ostaje vani, katkad iza ponoći. Gdje je bila čitav dan? Pfff... Ostatak vremena gleda televiziju. Austrijske igrane filmove, dokumentarce o životinjama, burzovna izvješća. To je njezina stvar, više, što će s vremenom, lupa vratima, smješta se na kauču kraj gazdarice.

Televizor se ne čuje; tako je, kontrola gležnja. Kuća bizarno pusta, opsjednuta stotukim tiktakanjem. Sad strahovito odjekuje, spojeno je izravno na živce. Neki su od satova raskošni antikviteti, evo ovaj u obliku baroknog zdenca u koji je zagledano dvoje mladih, u grčevitom zagrljaju, valjda jer ih vuče unutra, prizor je uljepšan zlatnim viticama. Ili ovaj visoki ormar s klatnom, i s oprečnim tumačenjem vremena na vrhu, u vidu izrezbarene mudre sove. Ali ima i mnogo digitalnih, koji ne odašilju nikakvu metaforiku, samo gluho pulsiranje sekundi. Satovi, i cipele, i biljke, nisu jedine stvari koje skuplja; svu je životnu energiju, reklo bi se, uložila u skupljanje stvari. Koliko li je truda i koliko ljubavi trebalo da se prikupe svi ti predmeti koji preplavljaju regale, vitrine, komode, stalaže, stolice, zidove, prozorske daske, kuhinjske elemente, hladnjak... Na stotine porculanskih, staklenih, drvenih figurica, životinjskih, ljudskih i anđeoskih, stilski uljepšanih, realističnih i groteskno izobličenih, prijateljskih, prijetećih i ravnodušnih, od žabice veličine nokta do metar dugačke mjedene pantere razgoropađene nad stepeništem. Neke čak imaju praktičnu namjenu, poput ptičice koja fantastično dugim plosnatim repom otvara pisma, ili djevojčice u narodnoj nošnji, s rupcem i na glavi i rumenih obraza, koja u rukama drži pješčani sat obilježen brojkama 4, 5 i 6, za precizno kuhanje jaja. Druge su nekoć bile igračke, kao drveni konjić na kotačima i s krilima koja klepeću. Jedan gumeni patuljak služio je kao igračka psu dok mu ovaj nije otkinuo glavu, sad sva tri komada beživotno leže na kauču, zajedno s ostacima ošišanih dlaka i kostiju koje životinja raznosi po čitavoj kući. Povremeno ispusti vjetar, onjuši rezultat, u redu je, vraća se spavanju. Nađe se i gdjekoji humoristični patent, pivska boca s dudicom i natpisom *Sretan rođendan*, i drobilica za orahe s dva praščića koji, kad ljuska krcne, naskoče jedan drugoga. I obilje mrtve prirode, plastičnog grožđa i banana, jaja od oniksa, školjki, samosvojnih ili slijepljenih u škatuljice za čuvanje drugih školjaka, ili čega već. I sitnica zanimljiva oblika koje ne predstavljaju ništa i ne služe ničemu, tu su zbog ljepote same. Zidovi su tapecirani goblenima. Prevladavaju pseći motivi; njemački ovčar stroga ali vjerna pogleda, Lesi koja se vratila kući i zasnovala brojnu obitelj, pudli svih boja i raznoliko dizajnirani. Ali tu je i Pinokio, i Bambi, i prizor iz lova na Bambijevu braću, i djevojka u plamtećem cvatu, i ruža koja roni krvave suze, itd. Knjiga nema, ni slika, osim svetih, koje su strateški, u svojevrsnom kontrapunktu, raspoređene diljem bestijarija, zajedno s kunicama, rasplima i Papinim bistama. Jedan kut zauzima bar od masivne hrastovine, rustikalno oblikovan i bogato opremljen, bocama raznovrsnih oblika i raznobojna

sadržaja, te dopunjen prepariranim fazanom i fotografijom mjesec-dva stare bebe. Sin se ukazuje u još dva izdanja: na frižideru, kao kovrčavi lutak sanjarskih očiju, iza torte s pet svijećica, i kraj majčina uzglavlja, kao brkati vodoinstalater s četvrtastom glavurdačom i pogledom razbojnika.

Lana se do jutra nije pojavila. U neko je doba ipak svratila, jer na krevetu poruka: *Bilo bi zgodno da se počistiš na par sati večeras, dovest ću društvo. Ne bi te zanimalo.*

Mozak pije, kravetina, od jutra do mraka to zveketanje po kući, i pjevušenje, i nepresušno puf! i uf! i uhaj! i pom-pom-pom-pom, i nema problema ima samo rješenja, kad god se nešto razbije, a razbija se sve više što se više ona okrepljuje, doktor je rekao da je zdrava rakijica ujutro, dvadeset rakijica mora biti dvadeset puta zdravije, doktor je bolovanje produžio do daljnjeg, konačno jedan čovječan, jedan koji joj vjeruje, kao da svoje muke spominje za razonodu, valjda joj je drago da je boli gdje god se dotakne, a do četrdesete ni dana bolovanja, doma im je obojici bila i bolničarka i psihijatar, naročito onoj bitangi, onom pijancu, zauzvrat ju je mlatio, i jel ju tko kad pitao kako je, jel joj možda treba odmora, znali su ju jedino poniziti, premjestiti u kuhinju kad je drugi put pala, zbog one babe, stokilašice, koja se svalila na nju i slomila joj rebra, e neće je tako skoro vidjeti na poslu, a ne. Tako je stara mrcino, sad se možeš posvetiti sebi, i zabadati nos u tuđe poslove, podstanarima kopati po stvarima, ha, misliš da si sve vratila točno kako je bilo, ali priznala ne bi naravno ni pod mukama, kao ni da se pas popišao u cipelu, ma kakvi, nije istina da piša po čitavoj kući, niti da ovamo zalazi kad nema nikoga, do krvi bi branila svoje mezimče, cipela smrdi od znoja, ohoho kako noge znaju smrdjeti, naprala ih se ona u staračkom. Aha, ali zanimljivo da se jedna noga znoji mnogo više, toliko da je ostavila tamnu mrlju, neka neka, živi u svojoj pišači, i uvjerenju da si dobro zakopala svoju slatku tajnu, na dno komode u spavaćoj sobi, ispod kolekcije podmetača za čaše, kutija šibica i telefonskih kartica, ispod računa za komunalije, poderanih najlonki, polica osiguranja, gaća pranih na preniskoj temperaturi, kutija Kraševih proizvoda punih fotografija, gomile uzaludnih tragova tvog posranog života, ispod svega je toga, na vjenčanom listu, zablistalo objašnjenje u vidu tvog djevojačkog prezimena, draga Mirjana Živković udana Vincek, objašnjenje za tako mnogo stvari, počevši od zadaha koji širiš oko sebe, tako samo tvoji smrde, preko svih Gospa i Papa kojima si nakrcala kuću, pa do pretvaranja da je peć od centralnog pokvarena, nije to škrtost nego sadizam, evo dolaze sutra, ma zna da su to već pet puta rekli ali šta da ona radi, e kako bi to njezin Jožica sredio, za čas, samo eto... i hop, hajdemo sliniti, ma boli tebe dupe i za Jožicu i za centralno, iz boce se griješ, i kraj plamenika u kuhinji koju zatvaraš, i gore se dolaziš naslađivati, uvjeriti se da je temperatura kao u špilji, tobože dokazujući suprotno

minicom i bosim nogama, tobože zbog svojih ogavnih kolača, i ne mičeš se dok se barem jedan pred tobom ne pojede, jesi li ih nosila i prijašnjim stanarima, jesu li i oni dobivali proljeve i povraćali, je li i njima počelo izbacivanjem nečeg crnog iz pluća, svakog jutra, to nije ni u ludilu povezano, je li, to je sigurno od zagađenja, od nezdravog života, baš kao i sve ovo žuto i zeleno što su iskašljali po zidovima, ne to nema nikakve veze s otrovom koji dodaješ kolačima, malo-pomalo povećavajući dozu, ha, jesu li svi tvoji podstanari izašli odavde, kolike si već potrovala, koliko života satrla svojom bolešću, svojim ludilom, tko se tome može oduprijeti, tko bi sačuvao zdravlje u ovoj ludnici, u svakom predmetu buja bolest i nesreća, zidovi izdišu ludilo, čovjeka progone kao životinju i pronađu u svakoj rupi, bedemi koje podiže mogu ga jedino zazidati u nesreću, i ostaje jedino na drugima se svetiti zbog svoje nesreće, samo dokle, dokle to misliš raditi nekažnjeno, doći će dan za naplatu, doći.

Već tri noći bez glasa od Lane.

Ohoho, tko je to dočekao taticu, tko mu se tako veseli? Na krevetu si se smjestio? I što to lijepoga papaš? Pileće krilce? Fino, fino. Mamice nema, je li? E, da. Otišla u skitnju i srčeško ostavila samo. Ova ćemo vrata zatvoriti, jel tako, i poduprti stolcem, nek se nađe za svaki slučaj. No. Samo polako, ima vremena za nas dvojicu. Vrijeme za sebe uvijek nađe vremena, jel tako, a mi, ako se sami ne pobrinemo... Dopusti da sjednem na tvoj krevet. Molim lijepo, inzistiram, kao da je tvoj. Ma znam, ne valja se vezati za stvari, a i što nam može zaista pripadati, reći ćeš, i na Epikteta se pozivati, da se može posjedovati prekrasna konja ali ne i njegovu ljepotu. A i taj krevet, sasvim te razumijem, nije ga lako smatrati svojim. Što li je sve kroz njega prošlo, kakva nečist ljudska. Evo, pogledaj ove fleke na madracu, čovjek se ne usuđuje zamisliti od čega su, nakon tolikih kopulacija. A ova figurica na tapisonu, što malo podsjeća na Skandinaviju, misliš da to nije skorena bljuvotina? Gadno, stari moj, gadno, kamo god pogledaš, prljavština, bolest, zloća, blato. Čekaj, da ti nešto pokažem. Vidiš ovu kapljicu kako se cijedi iz ormara? Čovjek bi rekao, suza. Nije ti čudno da ormari puštaju suze? I kad je pokušaš obrisati, gledaj, opet izbija. A zidovi, evo pipni, a sad ovaj ovdje, osjećaš razliku, koliko je ovaj hladniji? S te strane dolazi, svake večeri, prolazi kroz zid kao da ga nema, uvuče se unutra i pritaji, vreba priliku, čeka da samo na tren zaspiš. A magle... Jesi li primijetio kakve su u posljednje vrijeme? Sve gušće, kao vuna, prljave i nepomične, danima vise u zraku... Treba se, prijatelju, izvući odavde... Nestat ćemo nas dvojica odavde jednog dana... Ali prije toga... Nećemo zaboraviti ostaviti joj uspomenu... Malo govna u cipelama... Posjetit će Nikolica svih stotinu cipelica... Ma što, kad nam tako fino ide, zašto se ne bismo raskomotili... Pustili mašti na volju, po kredencima, sekreterima i nahtkaslima... Vidiš, stari moj... Ti i ja... Imao bih ti reći toliko stvari... Koje čovjek može reći jedino psu...

Važnih stvari... Koje čovjek ne bi smio zaboraviti... Niti pas! Jer one nas ne zaboravljaju! A onda opet... Mislim da neću... Zašto? Pa što ja znam... Razlog treba da se nešto učini, jel tako, ali da se ne učini... Što je, mileni? Ti bi vančeka? E čekaj malo, sad je vrijeme za malo zabave. Ima tatica nešto za tebe, ovaj lijepi remen s teškom metalnom kopčom. Sad ćemo se malo poigrati.

23.

U pola osam, sunce već ozbiljno grabi prema vrhu blistave kupole, i ptice su na razlistalim granama glasne i užurbane, i zrak vrije od kukaca i mirisa peludi, i grad vedro, dobrohotno bruji.

No, jesi već jedanput, gundā Branko. Dokle misliš ovo čuvati, dodaje u garaži odmičući Škodina vrata kako bi ušao u Opela. Možda ti daju koju kintu na otpadu.

Vrata, u jednu ruku, bolno podsjećaju na dan kad su ga pozvali "radi preuzimanja". Evo gospodine, ovo smo uspjeli spasiti od vašeg vozila, lijeva prednja vrata, desni retrovizor, pločice, ostalo su prodali za dijelove, balavci, ali s njima je gotovo, neće više krasti. U drugu ruku, međutim, kako zna biti teško rastati se od svojih stvari, čak i od njihovih žalosnih ostataka, koji čovjeku samo pritišću dušu.

Tko zna kad će opet imati vlastiti auto.

Darko ne ide s nama?, kaže da nešto kaže, premda već izlaze iz dvorišta. Branko je, pak, to očito shvatio kao podbadanje. Kad si ga videl na nogama prije deset otkad se vratio doma, kaže malo nadureno, osim ona tri dana dok je vozil za... kak se ono zove...

Brm brm pizza.

Babica maše s prozora.

I od svih auti moral se zabiti u novog Bemveja, meditira Branko. Čekaj, jesi uzel mobitel? Dobro je. Jedva te pustila, ha? Ma kaj god, čak i da joj krene dok smo tam, evo nas za deset minuta. Kolko još ima do punih devet?

Šest dana.

Nekaj mi govori da budu dva muška.

Je li.

U pratnji dvije učiteljice, držeći se za ruke, preko zebre prelazi skupina djece koju danas treba zvati "s posebnim potrebama". Jednom dječaćiću pogled zapinje za vjetrombran. Zaostaje, prilazi staklu i zuri unutra prasećim očicama dok ga jedna od učiteljica ne odvuče.

Opel record kašljuca i zapinje polazeći sa semafora. Dizna, objašnjava Branko, a prošli tjedan sam ju propuhal.

U smjeru grada već se nabrala kilometarska kolona; u suprotnom je potpuno čisto. Cesta se nudi, obećaje, mekano se prostirući prema mističnoj maglici u kojoj pluta Samoborsko gorje; na njemu, međutim, niti iza njega, nema ničega zanimljivijeg, temeljito je provjereno, ničega bitno drugačijeg.

A ko ti je ona gospođa u godinama, pita Branko, sva nacifrana, s frizuricom na kat?

Ha?

Ma ona debela, koja ti se objesila oko vrata na sprovodu, i posle su ju morali držati.

A, Greta. Kolegica s posla.

Nije da me se tiče, ali izgleda ko da ima dost problema.

Imala je frku s mužem, zatvorili su ga na psihijatriji kad je zapalio vidikovac koji si je izgradio u dvorištu. Ali nije to. Dapače, tih dana je živnula, vidjelo se na njoj olakšanje. Par tjedana kasnije, bez konkretnog razloga, naglo je potonula u te napade plakanja. I više je ne pušta. Suze joj poteku samo tako, usred razgovora, ili usred predavanja. Ni kemija ni psihoterapija, ništa ne pomaže. Kad dođe na faks još nekako, doma čitave dane leži i plače.

Pred skeletom cementare Opel zavija ulijevo, kroz podvožnjak prolazi ispod pruge, pa se skretanjem udesno vraća u isti smjer, ovaj put na droncavu cestu od betonskih kocaka.

Jebenti, a jesi vidio prstenje na grobarici, hoću reći onoj iz... kak se veli?

Pogrebno poduzeće.

Da. I lančuga oko vrata, prst debela. A ženska gadna ko smrt. Briga ju, ne mora si facu prodavati. Bogme, teško da ima pouzdanijeg biznisa.

Pred samim mostom Branko skreće na makadam, koji postupno osvajaju blatne jame, koje zaobilazi širokim pokretima upravljača, koji ih bacaju lijevo i desno, dok se put sasvim ne izgubi pod jamama, pa se vožnja pretvara u jahanje, treba se uhvatiti s obje ruke, i nadati da bolni jauci iz karoserije ne najavljuju iminentni krah.

Od svega što su rekli kad je mama umrla, ostalo mu je možda samo ono Terezino. Zna ona o

čemu govori; u bolnici se toga nagledala. Nije najgadnija rupa koju smrt napravi, rekla je Tereza, nego kako se brzo zatrpa i zaboravi. Hop, nema te, idemo dalje, nikad te nije ni bilo.

A onaj drugi tvoj kolega, kojeg su razvlačili po novinama... Šuster?

Šnajder.

Da, siroti čovjek, ko bijesnog psa su ga ganjali. Sve te gadarije koje su mu iskopali, pa to nemre biti istina, to su morali napuhati. Ne bi takav ološ, takav ljigavac, godinama radio na fakultetu a da se ne razotkrije, nemreju takve stvari proći neopažene, ha?

Tja.

I baciti ga na cestu par godina prije penzije... Ko će ga zaposliti u njegovim godinama, i posle svega toga?

A ne, s te strane... Uzet će ga natrag, dogovorio se s dekanom. Najesen, kad se to smiri i počne zaboravljati. Nemaju izbora. Trebala bi dva nastavnika da se pokriju njegova područja, a nema ni jednog jedinog kandidata. I uz to, četvrti kolega nas napušta. Pozvali su ga da od jeseni predaje na jednom američkom sveučilištu.

Viš ti njega jazavca.

E da, tiha voda brege dere. Ukratko, katedra bi bez Šnajdera bila šlus.

Branko parkira auto, bolje reći zaustavlja, na blagoj šljunčanoj padini, vadi štapove, mrežicu, sklopive stolčiće, kanticu s glistama, košaru s doručkom. Šljunak ugodno škripi pod potplatima dok se spuštaju do vode, sunce je blago. U daljini, bez tona, naziru se kamioni krcati zemljom.

Da, kad smo kod novina, kaže Branko, znaš da su jučer opet spomenuli onog vašeg, onog od stana, no...

Šušnjaru?

E, e.

I?

Navodno su ga vidli negdi u Keniji, Nigeriji, šta ja znam. Ili nekoga ko mu je jako sličan. E,

da se može biti toliko naivan, dati pol novci unapred, to ja ipak...

Čuj, pa jel baš moraš opet o tome. Šta da sad počnem, šta?

Dobro, dobro. Daj mi gliste.

Voda tiho prolazi. Uz tek neznatno prljavomaslinasto šljapkanje, tu i tamo koji vrtlog, ali uglavnom spokojno. Unutra, u tmastoj utrobi, tisuće poganih, sluzavih usta nijemo ruju po blatu, ili proždiru druga pogana, sluzava usta. Beskrajno promiče mlitava blatna masa, milijuni kubnih metara potrošene, otrovane vode putuju prema većoj rijeci, pa prema moru, pa prema većem moru, i sve to potpuno uzaludno.

Ha, kaže Branko, evo je. U, pogleč ju, ova je prava. Nek samo misle da su sve pokrepale.

Ljigavo žutosmeđe stvorenje se očajnički koprca i vapi za zrakom, pa sve slabije, pa još tu i tamo. Branko namješta novi mamac, zabacuje, trlja ruke.

Jesi za još jednoga gemišta?

Može.

Marinko Košćec

Rođen 1967. u Zagrebu. Od 2000. zaposlen kao nastavnik francuske književnosti pri Odsjeku za romanistiku zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Od 2008. do 2013. uređivao beletristiku u izdavačkoj kući SysPrint. Od 2009. do 2013. vodio radionice romana u zagrebačkom Centru za kreativno pisanje (CeKaPe), a 2012. pokrenuo radionice kreativnog pisanja u Splitu, u sklopu Kuće kreativnog pisanja. Održavao i radionice za književne prevoditelje u Zagrebu i Sarajevu. Prevodio s francuskog i engleskog. Piše prozu, eseje, kritičke i znanstvene tekstove. Također je autor jedne drame i niza novinskih članaka.

Objavljeni romani: *Otok pod morem* (1999); *Netko drugi* (2001, 2007; nagrada Meša Selimović 2002); *Wonderland* (2003; nagrada VBZ 2003); *To malo pijeska na dlanu* (2005; engleski prijevod: *A Handful of Sand*, Istros Books, London, 2013); *Centimetar od sreće* (2008; nizozemski prijevod: *Een centimeter vanaf het geluk*, Klin, Amsterdam, 2014); *Četvrti čovjek* (2011); *U potrazi za početkom kruga* (2016).

Ostale knjige: *Skice za portret suvremene francuske proze* (zbirka eseja i prijevoda, 2003); *Mrmor u mraku : antologija francuske kratke priče* (2007); *Michel H. : mirakul, mučenik, manipulator* (studija djela Michela Houellebecqa, 2007).

Biblioteka Online

knjiga 165

Marinko Košćec

WONDERLAND

© 2019 Marinko Košćec

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2019

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Krešimir Pintarić

Fotografija

Ventus17 / Pixabay.com

ISBN 978-953-345-685-0 (HTML)

ISBN 978-953-345-686-7 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-687-4 (PDF)

ISBN 978-953-345-688-1 (MOBI)

Prvo izdanje

VBZ, Zagreb, 2003.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture
Republike Hrvatske.**

